

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2546). คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พุทธศักราช 2542. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กาญจนา ลากรวย. (2532). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ผลสัมฤทธิ์
ด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และความสามารถในการแก้ปัญหาเชิง
วิทยาศาสตร์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ระดับความสามารถทางการเรียน
วิทยาศาสตร์แตกต่างกันโดยการสอนแบบไม่ชี้แนวทาง และการสอนสาธิตแบบชี้
แนวทาง. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- โกวิท ประวาลพฤกษ์ และสมศักดิ์ ลินธุระเวช. (2527). การประเมินในชั้นเรียน. พิมพ์ครั้งที่
2. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- กฤตยาณี กองอิม. (2548). ผลของสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บนเครือข่ายที่พัฒนาตามแนว
ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.
วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- คณะอาจารย์บัณฑิตพัฒนา. (2546). เอกสารประกอบการสอบบรรจุครู. สกลนคร: [ม.ป.พ.].
(เอกสารอัดสำเนา).
- จิตินันท์ โฉณะสิทธิ์. (2549). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะกระบวนการทาง
วิทยาศาสตร์และความสามารถในการแก้ปัญหา เรื่องแรงและการเคลื่อนที่ โดยใช้
กิจกรรมโครงงานวิทยาศาสตร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
วิทยาศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ดร.ณิ ภัทรโกคิน. (2544). การสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้จาก
การแก้ปัญหาในวิชาเคมี เรื่อง สารและการเปลี่ยนแปลง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5.
วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ถาวร ผาบลิ้มมา. (2549). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะ/กระบวนการแก้ปัญหา
ทางคณิตศาสตร์เรื่องเศษส่วน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- ทิพสุคนธ์ ไชยราช. (2545). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องกลไกมนุษย์ ระหว่างการสอนตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ของ Underhill กับการสอนตามปกติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปิยดา ปัญญาศรี. (2545). การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างนักเรียนที่มีแบบการเรียนรู้ การอบรมเลี้ยงดู และระดับเชาว์ปัญญาแตกต่างกัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัย การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พลมณี สीलึง. (2549). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบซิปปาในวิชาฟิสิกส์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พิรุณพรรณ พลมุข. (2550). ผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ของ Underhill ที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในวิชาเคมี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พูนศรี นิยมศาสตร์. (2547). การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนเรื่องกระบวนการสังเคราะห์ด้วยแสงช่วงชั้นที่ 4 โดยใช้รูปแบบการสอนแบบซิปปาร่วมกับการใช้แผนผังมโนคติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ไพจิตร สะดวกการ. (2539). ผลของการสอนตามแนวคิดของทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ และความสามารถในการถ่ายโยงการเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เมธา สีหานาท. (2546). ผลการใช้กิจกรรมการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้จากการแก้ปัญหาในวิชาเคมี เรื่อง ตารางธาตุ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ลำดวน โสตา. (2545). การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการใช้แผนผังมโนคติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- วรรณจรรย์ มั่งสิงห์. (2541). **ปรัชญาการสร้างสรรค์ความรู้นิยม(Constructivism)**. เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการเรื่อง “Constructivism and Application to teaching”
 ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วรรณทิพา รอดแรงคำ. (2540). **Constructivism**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการศึกษา
 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศิวาพร ศรีมงคล. (2550). **การเรียนรู้โนมตี และความสามารถในการคิดแก้ปัญหา เรื่อง
 พันธะไอออนิกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้
 กระบวนการแก้ปัญหา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
 วิทยาศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศิวพร เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา. (2529). **การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและ
 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยวิธีการสอนตาม
 ขั้นที่สี่ของอริยส์กับการสอนตามคู่มือครู**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการศึกษาและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสาน
 มิตร.
- ศุภกิจ จวงจันทร์. (2548). **ความเข้าใจโนมตีวิทยาศาสตร์ของนักเรียนโดยใช้การจัดการ
 เรียนรู้รูปแบบการสร้างความรู้จากพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียนร่วมกับการส่งเสริม
 การใช้ทักษะภาษา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์
 ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2546). **การจัดการเรียนรู้กลุ่ม
 วิทยาศาสตร์ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอน
 วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- _____. (2546). **การผลิตสื่อการเรียนการสอนเคมีด้วยโมเดลกระดาษ**. กรุงเทพฯ: สถาบัน
 ส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- _____. (2547). **หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐานและเพิ่มเติมเคมี เล่ม 2 กลุ่มสาระ
 การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 2544**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สันติ วิจักขณาลัญญ์. (2545). **เอกสารประกอบการสอนรายวิชา 214 250 การพัฒนา
 หลักสูตรวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์**. ขอนแก่น: ภาควิชาการมัธยมศึกษา
 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สายฝน จาริต. (2547). **การศึกษาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา โดยใช้กิจกรรมคำถาม
 ปลายเปิดแบบเร้าของนักเรียนอนุบาลชั้นปีที่ 2 โรงเรียนหนองกุงพิทยาคม สำนักงาน
 เขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- สุจิตตรา นามจำปา. (2546). การเปรียบเทียบความเข้าใจนิมิตและความคงทนในการเรียนรู้เรื่องพันธุกรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างการสอนโดยใช้โมเดลการสร้างความรู้พื้นฐานความรู้เดิมกับการสอนปกติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุนทร ศรีบุญเลิศ. (2538). การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมี เรื่องสมดุลเคมี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิต(ศึกษาศาสตร์) มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยใช้รูปแบบการสอน เอสเอสซีเอส และการสอนปกติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุภาพ เป้นดี. (2550). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเคมีและความสามารถในการแก้ปัญหาโจทย์เคมี โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยการเสริมการแก้ปัญหาโจทย์เคมีตามเทคนิคของโพลยา หน่วยการเรียนรู้เรื่องโมลและปริมาณต่อโมล วิชาเคมี 2 (ว42222) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชลกันยานุกูล จังหวัดชลบุรี. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน). (2549). การปรับหลักเกณฑ์การประเมินมาตรฐานที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน).
- หัสยา เถียรวิทวัส. (2537). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถด้านเหตุผลกับความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- อรอนงค์ รับุญ. (2542). การพัฒนาการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้จากการแก้ปัญหาในวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง เครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้าน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Adams, April Dean. (1997). Students belief, attitudes, and conceptual change in a traditional and constructivistic high school physics classroom. San diego: University of Huston.
- Wheatley, G.H. (1991). Constructivist Perspective on Science and Mathematics Learning. *Science Education*, 75(1), 9-12.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แผนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้
จากการแก้ปัญหา

แผนการสอนตามรูปแบบการสร้างความรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้จากการแก้ปัญหา
 แผนการสอนที่ 1 เรื่อง ปฏิกริยาผันกลับได้ วิชาเคมี
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เวลา 2 ชั่วโมง

มโนคติ

ปฏิกริยาผันกลับได้ คือ ปฏิกริยาที่สารตั้งต้นทำปฏิกริยากันเกิดเป็นสารผลิตภัณฑ์และสารผลิตภัณฑ์บางส่วนก็ทำปฏิกริยากันย้อนกลับเป็นสารตั้งต้น ทำให้ปฏิกริยาเกิดไม่สมบูรณ์ไม่ว่าจะใช้ เวลนานานเท่าใดก็ตาม

ความรู้เดิมก่อนเรียน

ระบบ คือ สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในขอบเขตที่ต้องการศึกษา ระบบที่ศึกษาโดยทั่วไปเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงพลังงานจะแบ่งตามการเปลี่ยนแปลงมวลของสารในระบบได้ 2 ประเภท คือ

1. ระบบปิด(closed system) หมายถึง ระบบที่ไม่มีการถ่ายเทมวลสารระหว่างระบบกับสิ่งแวดล้อม มวลของระบบจึงคงที่ ดังนั้นมวลของสารก่อนเกิดปฏิกริยาจึงเท่ากับมวลของสารหลังเกิดปฏิกริยา
2. ระบบเปิด(open system) หมายถึง ระบบที่มีการถ่ายเทมวลสารระหว่างระบบกับสิ่งแวดล้อม มวลของสารก่อนเกิดปฏิกริยาจึงไม่เท่ากับมวลของสารหลังเกิดปฏิกริยา การเปลี่ยนแปลงที่พบในระบบโดยทั่วไป มี 3 อย่าง
 1. การเปลี่ยนสถานะ
 2. การละลาย
 3. การเกิดปฏิกริยาเคมี

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน บางการเปลี่ยนแปลงสารตั้งต้นสามารถที่จะเกิดไปเป็นสารผลิตภัณฑ์ได้ทั้งหมด แต่ก็มีบางการเปลี่ยนแปลงเมื่อสารตั้งต้นเกิดการเปลี่ยนแปลงไปเป็นสารผลิตภัณฑ์แล้วสารผลิตภัณฑ์บางส่วนก็สามารถที่จะเปลี่ยนกลับมาเป็นสารตั้งต้นได้อีก ซึ่งเราเรียกการเปลี่ยนแปลงที่สารตั้งต้นเกิดไปเป็นสารผลิตภัณฑ์ว่า การเปลี่ยนแปลงไปข้างหน้า และเรียกการเปลี่ยนแปลงที่สารผลิตภัณฑ์เกิดย้อนกลับมาเป็นสารตั้งต้นว่า การเปลี่ยนแปลงย้อนกลับ การเปลี่ยนแปลงที่มีเฉพาะการเปลี่ยนแปลงไปข้างหน้าเราเรียกการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์ และการเปลี่ยนแปลงที่สามารถเกิดได้ทั้งการเปลี่ยนแปลงไปข้างหน้าและการเปลี่ยนแปลงย้อนกลับ เราเรียกว่า การเปลี่ยนแปลง แบบผันกลับได้

จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อจบบทเรียนนี้แล้วสามารถ

1. อธิบายความหมายของปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์ ปฏิกิริยาไปข้างหน้า ปฏิกิริยาย้อนกลับ และปฏิกิริยาผันกลับได้ ดังนี้

ปฏิกิริยาไปข้างหน้า คือ ปฏิกิริยาที่สารตั้งต้นทำปฏิกิริยากันเกิดเป็นสารผลิตภัณฑ์

ปฏิกิริยาย้อนกลับ คือ ปฏิกิริยาที่สารผลิตภัณฑ์เกิดกลับไปเป็นสารตั้งต้น

ปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์ คือ ปฏิกิริยาที่เกิดเฉพาะปฏิกิริยาไปข้างหน้า หรือเป็นปฏิกิริยาที่สารตั้งต้นทำปฏิกิริยากันเกิดเป็นสารผลิตภัณฑ์อย่างสมบูรณ์

ปฏิกิริยาผันกลับได้ คือ ปฏิกิริยาที่เกิดทั้งปฏิกิริยาไปข้างหน้าและปฏิกิริยาย้อนกลับ หรือปฏิกิริยาที่สารตั้งต้นเกิดปฏิกิริยาไปเป็นสารผลิตภัณฑ์แล้วสารผลิตภัณฑ์ก็สามารถเกิดกลับมาเป็นสารตั้งต้นได้

2. บอกวิธีทดสอบปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นในทิศทางเดียวและปฏิกิริยาผันกลับได้ได้

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน (5 นาที)

1. ครูทบทวนเรื่อง ระบบปิดและระบบเปิด โดยเขียนกิจกรรมการเปลี่ยนแปลงของสารบนกระดานแล้วให้นักเรียนตอบคำถามว่ากิจกรรมเหล่านั้นเกิดขึ้นในระบบเปิดหรือระบบปิด

1. เผาสดแมกนีเซียม(Mg)ในถ้วยกระเบื้อง (ระบบเปิด)
2. รินกรดไฮโดรคลอริก(HCl)ลงในน้ำแล้วเกิดความร้อน (ระบบปิด)
3. นำเกล็ดไอโอดีนใส่ภาชนะที่มีฝาปิด (ระบบปิด)
4. น้ำอัดลมในขวดปิดฝา (ระบบปิด)
5. เผาแคลเซียมคาร์บอเนต(CaCO_3)ในถ้วยกระเบื้อง (ระบบเปิด)
6. สารละลายเกลือแกง(NaCl)ที่อิ่มตัวในน้ำ (ระบบปิด)
7. แขนงการบูรไว้ในรถยนต์ (ระบบเปิด)

ขั้นสอน

ขั้นการสร้างงานปัญหา (Problematic tasks)(10 นาที)

1. ครูกล่าวกับนักเรียนว่าจากกิจกรรมบนกระดานเมื่อครูนี้นักเรียนจะเห็นว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระบบมีทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดในระบบปิดและระบบเปิด นักเรียนคิดว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระบบปิดและระบบเปิดต่างกันอย่างไร และนักเรียนคิดว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระบบปิดและระบบเปิดแตกต่างกันอย่างไร

(การเปลี่ยนแปลงในระบบปิดจะไม่มีสารใดหายไป แต่การเปลี่ยนแปลงในระบบเปิดจะมีแก๊สหายไป)

ชั้นแลกเปลี่ยนความคิดเห็น(Sharing)(45 นาที)

1. นักเรียนในห้องเลือกตัวแทน 1 คน เป็นผู้ดำเนินการอภิปราย และแต่ละกลุ่มส่งตัวแทน 1 คน เพื่อให้เป็นผู้ร่วมอภิปราย
2. ครูชี้แจงบทบาทของผู้ดำเนินการอภิปราย ผู้เข้าร่วมการอภิปราย และผู้ร่วมรับฟังการอภิปรายให้นักเรียนได้รับทราบ
3. นักเรียนช่วยกันจัดสถานที่สำหรับการอภิปราย จากนั้นผู้ดำเนินการอภิปรายและผู้เข้าร่วมอภิปรายนั่งประจำที่
4. ผู้ดำเนินการอภิปรายแจ้งหัวข้อในการอภิปราย คือ นักเรียนคิดว่าการเกิดปฏิกิริยาเคมีเมื่อสารตั้งต้นกลายเป็นสารผลิตภัณฑ์แล้วสารผลิตภัณฑ์สามารถเกิดย้อนกลับมาเป็นสารตั้งต้นได้อีกหรือไม่ สังเกตได้จากอะไร
5. ผู้ดำเนินการอภิปรายแนะนำผู้เข้าร่วมการอภิปราย และแจ้งเวลาในการอภิปรายคนละ 3 นาที
6. นักเรียนที่เป็นตัวแทนของแต่ละกลุ่มอภิปรายผลการทดลอง และสรุปผลการทดลองพร้อมทั้งตอบคำถามในใบงาน
7. นักเรียนที่เป็นผู้ร่วมฟังการอภิปรายสามารถซักถามข้อสงสัยหรือแสดงความคิดเห็นของตนเองต่อผู้เข้าร่วมการอภิปรายเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันได้
8. นักเรียนร่วมกันอภิปราย เจาะจาท่องกันจนได้ข้อสรุปที่สมเหตุสมผล คือ การเปลี่ยนแปลงผันกลับได้ คือการเปลี่ยนแปลงที่เมื่อสารตั้งต้นเกิดปฏิกิริยากลายเป็นสารผลิตภัณฑ์แล้วสารผลิตภัณฑ์สามารถเกิดย้อนกลับมาเป็นสารตั้งต้นได้ สังเกตได้จากจะพบทั้งสารตั้งต้นและสารผลิตภัณฑ์ในระบบ ซึ่งจะเกิดในระบบปิดเท่านั้น
9. ให้นักเรียนตอบคำถามในบัตรคำถามหลังเรียน เรื่อง ปฏิกิริยาผันกลับได้
10. ครูตรวจให้คะแนน

สื่อการเรียนการสอน

1. ใบงาน
2. บัตรคำถาม
3. แหล่งวิทยากรอื่น ๆ ที่กำหนดในใบงาน

การวัดและประเมินผล

1. สังเกตการอภิปรายร่วมกัน
2. สังเกตความร่วมมือในกลุ่ม
3. การตรวจบัตรคำถามและการตอบคำถามนำทางในใบงาน

บัตรคำถาม
ประกอบการเรียน เรื่อง ปฏิริยาผันกลับได้
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการสอนที่ 1 จำนวน 2 ชั่วโมง

ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. ปฏิริยาผันกลับได้หมายความว่าอย่างไร
2. ปฏิริยาผันกลับได้สามารถเกิดในระบบเปิดได้หรือไม่ เพราะเหตุใด
3. สารX ทำปฏิริยากับ สารY ได้สารZ ถ้าปฏิริยาเคมีนี้เป็นปฏิริยาผันกลับได้ เมื่อทำการตรวจสอบจะพบสารใดในระบบ เพราะอะไร
4. ปฏิริยาต่อไปนี้ เป็นปฏิริยาที่ผันกลับได้หรือไม่
 - 4.1 เนื้อหมูถูกทิ้งไว้ 3 วัน แล้วเน่า
 - 4.2 $CO_3^{2-}(aq) + 2H^+(aq) \rightarrow H_2O(l) + CO_2(g)$ ทำในภาชนะเปิด
 - 4.3 การเผาผลิกคอปเปอร์(II)ซัลเฟตในหลอดที่ปิดสนิท
 - 4.4 น้ำอัดลมในขวดที่ยังไม่ได้เปิดฝา

ใบงาน
 ประกอบการเรียนรู้ เรื่อง ปฏิริยาผันกลับได้
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการสอนที่ 1 จำนวน 2 ชั่วโมง

จุดประสงค์การเรียนรู้

เพื่อศึกษาทิศทางการเปลี่ยนแปลงของสารในระบบ

ความรู้เบื้องต้น

การเปลี่ยนแปลงของสารเมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงสรุปได้ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงไปข้างหน้า เป็นการเปลี่ยนแปลงที่สารตั้งต้นเปลี่ยนไปเป็นผลิตภัณฑ์อย่างสมบูรณ์ ใช้ลูกศร → แทนการเปลี่ยนแปลง

2. การเปลี่ยนแปลงย้อนกลับเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ผลิตภัณฑ์เปลี่ยนกลับมาเป็นสารตั้งต้น ใช้ลูกศร ← แทนการเปลี่ยนแปลง

3. การเปลี่ยนแปลงผันกลับไม่ได้ หรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์ คือ การเปลี่ยนแปลงที่มีเฉพาะการเปลี่ยนแปลงไปข้างหน้าอย่างเดียว ใช้ลูกศร → แทนการเปลี่ยนแปลง

4. การเปลี่ยนแปลงผันกลับได้ หรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นไม่สมบูรณ์ คือ การเปลี่ยนแปลงที่มีทั้งการเปลี่ยนแปลงไปข้างหน้าและย้อนกลับเกิดขึ้นในระบบเดียวกัน ใช้ลูกศร ⇌ หรือ ↔ แทนการเปลี่ยนแปลง

การเปลี่ยนแปลงผันกลับได้สามารถเกิดได้ทั้งในการละลาย การเปลี่ยนสถานะ และการเกิดปฏิกิริยาเคมีของสาร

สถานการณ์ปัญหา

อุปกรณ์และสารเคมี

1. สารละลายคอปเปอร์(II)ซัลเฟตอิ่มตัว (CuSO_4)
2. น้ำกลั่น
3. หลอดหยด
4. สารละลายกรดไฮโดรคลอริกเข้มข้น (HCl)
5. หลอดทดลอง
6. จุกยาง
7. การบูร
8. ตะเกียงแอลกอฮอล์
9. โซเดียมคลอไรด์ (NaCl)
10. ช้อนตักสารเบอร์ 1

11. ที่จับหลอดทดลอง

วิธีการทดลอง

ตอนที่ 1 การเปลี่ยนสถานะ

1. เตรียมหลอดทดลองมา 2 หลอด
2. ใส่เกล็ดการบูรลงไปหลอดทดลองทั้ง 2 หลอด หลอดละ 1 ซ้อนเบอร์ 1
3. นำจุกยางมาปิดหลอดทดลองหลอดที่ 1 ไว้
4. นำหลอดทั้งสองไปเผาโดยให้ก้นหลอดทดลองอยู่บริเวณชั้นบนสุดของเปลวไฟจนกระทั่งการบูรระเหิดหมดไป สังเกตขณะเผา
5. ตั้งทิ้งไว้ 5 นาที สังเกตและบันทึกผล

ตอนที่ 2 การละลาย

1. เตรียมหลอดทดลองมา 2 หลอด แล้วเติมสารดังนี้
หลอดที่ 1 เติมโซเดียมคลอไรด์ 1 ซ้อนเบอร์ 1
หลอดที่ 2 เติมโซเดียมคลอไรด์ 2 ซ้อนเบอร์ 1
2. เติมน้ำปริมาตร 5 cm^3 ลงในหลอดทดลองทั้ง 2 เซย์เบา ๆ
3. นำหลอดทดลองที่ละลายไม่หมด ไปให้ความร้อนจนกระทั่งละลายหมด
4. ตั้งทิ้งไว้ 5 นาที สังเกตหลอดทดลองทั้ง 2 หลอด และบันทึกผล

ตอนที่ 3 การเกิดปฏิกิริยาเคมี

1. เตรียมหลอดทดลองมา 2 หลอด เติมสารละลาย คอปเปอร์(II)ซัลเฟต 2 cm^3 เก็บหลอดที่ 1 ไว้เปรียบเทียบกับสี
2. หยดสารละลายกรดไฮโดรคลอริกลงในหลอดที่ 2 ที่ละหยดจนกระทั่งเปลี่ยนสี สังเกตและบันทึกผล
3. หยดน้ำลงในหลอดทดลองที่ 2 ที่ละหยดจนกระทั่งสารละลายเปลี่ยนสี สังเกตและบันทึกผล

บันทึกผลการทดลอง

ตอนที่ 1

หลอดทดลองที่	ผลการสังเกต		
	ก่อนเผา	หลังเผา	ตั้งทิ้งไว้ 5 นาที
1			
2			

ตอนที่ 2

หลอดทดลองที่	ผลการสังเกต		
	หลังเติมน้ำ	หลังให้ความร้อน	ตั้งทิ้งไว้ 5 นาที
1			
2			

ตอนที่ 3

หลอดทดลองที่	ผลการสังเกต	
	เติม HCl	เติม H ₂ O
1		
2		

สรุปผลการทดลอง

คำถามนำทาง

1. จากการทำกิจกรรมตอนที่ 1 การเปลี่ยนสถานะของสารในหลอดทดลองที่ 1 กับ หลอดที่ 2 ผลการสังเกตที่ได้แตกต่างกันหรือไม่ เพราะเหตุใด
2. การทดลองในหลอดใดเป็นการเปลี่ยนสถานะที่ผันกลับได้
3. การทดลองตอนที่ 2 เรื่องการละลาย การทดลองในหลอดทดลองที่ 1 กับหลอดที่ 2 ผลการสังเกตแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร
4. การทดลองในหลอดใดเป็นการละลายที่ผันกลับได้
5. การทดลองตอนที่ 3 เรื่องการเกิดปฏิกิริยา จงเขียนสมการการเกิดปฏิกิริยาระหว่างสารละลายคอปเปอร์(II)ซัลเฟตกับสารละลายกรดไฮโดรคลอริก
6. จากการทดลองตอนที่ 3 เมื่อเติมสารละลายกรดไฮโดรคลอริกสารละลายมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร เพราะเหตุใด
7. จากการทดลองการเปลี่ยนแปลงที่มีทิศทางผันกลับได้เกิดขึ้นในระบบประเภทใด
8. การเปลี่ยนแปลงผันกลับได้กับการเปลี่ยนแปลงผันกลับไม่ได้ต่างกันอย่างไร
9. นักเรียนจะสรุปผลการทดลองนี้ว่าอย่างไร

ข้อกำหนดของการปฏิบัติงาน

1. นักเรียนต้องตอบคำถามนำทางทุกข้อ
2. สิ่งที่นักเรียนควรคำนึงถึงคือ

บันทึกผลการทดลองให้ตรงกับสิ่งที่สังเกตได้

การสรุปผลการทดลอง เป็นการอธิบายผลการทดลองให้สอดคล้องกับข้อมูลที่บันทึกไว้ยังไม่ต้องอภิปรายผลการทดลองเพราะการอภิปรายผลการทดลองให้ส่งตัวแทนออกไปอภิปรายหน้าชั้น

แหล่งวิทยาการ

1. ห้องสมุดโรงเรียนหนองนาคำวิทยาคม
2. หนังสือเรียนของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิชาเคมี 3
3. คู่มือสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์พื้นฐานและเพิ่มเติมวิชาเคมีช่วงชั้นที่ 4 เล่มที่ 3
4. หนังสือเรียนเสริมมาตรฐานแม่ค เรื่องสมดุลเคมี
5. หนังสือ Hi-Ed's chemistry เคมี ม.5 เล่ม 3

เฉลยบัตรคำถาม
ประกอบการเรียน เรื่อง ปฏิกริยาผันกลับได้
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการสอนที่ 1 จำนวน 2 ชั่วโมง

ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. ปฏิกริยาผันกลับคือ ปฏิกริยาที่สารตั้งต้นทำปฏิกริยากันเกิดเป็นสารผลิตภัณฑ์และสารผลิตภัณฑ์บางส่วนก็ทำปฏิกริยากันย้อนกลับเป็นสารตั้งต้น
2. ปฏิกริยาผันกลับได้ไม่สามารถเกิดในระบบเปิดได้เพราะในระบบเปิดมวลสารหายไปจึงทำให้ไม่สามารถเกิดการผันกลับได้
3. สารX ทำปฏิกริยากับ สารY ได้สารZ ถ้าปฏิกริยาเคมีนี้เป็นปฏิกริยาผันกลับได้ เมื่อทำการตรวจสอบจะพบทั้งสาร X สาร Y และสารZ อยู่ในระบบ
4.
 - 4.1 ผันกลับไม่ได้
 - 4.2 ผันกลับไม่ได้
 - 4.3 ผันกลับได้
 - 4.4 ผันกลับได้

แผนการสอนตามรูปแบบการสร้างความรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้จากการแก้ปัญหา
 แผนการสอนที่ 2 เรื่อง ภาวะสมดุล วิชาเคมี
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เวลา 4 ชั่วโมง

มโนคติ

ภาวะสมดุล (Equilibrium state) คือ ภาวะของระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงผันกลับได้ในระบบปิด มีอัตราการเกิดการเปลี่ยนแปลงไปข้างหน้าเท่ากับอัตราการเปลี่ยนแปลงย้อนกลับ จึงทำให้สมบัติของระบบคงที่ แต่ระบบไม่หยุดนิ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปข้างหน้ากับย้อนกลับเกิดขึ้นตลอดเวลา จัดเป็นสมดุลไดนามิก (dynamic equilibrium) ซึ่งพบทั้งในสมดุลของการเปลี่ยนแปลงสถานะ สมดุลของการละลาย และสมดุลของปฏิกิริยาเคมี

ความรู้เดิมก่อนเรียน

ปฏิกิริยาผันกลับได้ หมายถึง ปฏิกิริยาที่สารเกิดปฏิกิริยาเคมีได้สารผลิตภัณฑ์ แล้วสารผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นบางส่วนก็จะเกิดปฏิกิริยาย้อนกลับไปเป็นสารตั้งต้นเหมือนเดิม

การที่สารตั้งต้นกลายเป็นสารผลิตภัณฑ์ เรียกว่า ปฏิกิริยาไปข้างหน้า

ส่วนการที่สารผลิตภัณฑ์เปลี่ยนกลับมาเป็นสารตั้งต้นอีกครั้ง เรียกว่า ปฏิกิริยาย้อนกลับ

อัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมีขึ้นอยู่กับความเข้มข้นของสาร นั่นคือถ้าสารมีความเข้มข้น

มากอัตราการเกิดปฏิกิริยาก็จะเกิดได้เร็ว ดังนั้นปฏิกิริยาเคมีในช่วงเริ่มต้นอัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมีจะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและจะค่อย ๆ ลดลงเนื่องจากในตอนเริ่มต้นสารตั้งต้นมีความเข้มข้นสูง

จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อจบบทเรียนนี้แล้วสามารถ

1. อธิบายการเกิดสมดุลระหว่างสถานะ สมดุลในสารละลายอิ่มตัว และสมดุลในปฏิกิริยาเคมีได้
2. บอกสมบัติของระบบ ที่เข้าสู่ภาวะสมดุลได้
3. อธิบายความหมายของภาวะสมดุลและสมดุลไดนามิกได้

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน (40 นาที)

1. ครูให้นักเรียนนำน้ำส้มสายชู 300 cm³ ใส่ลงในบีกเกอร์ขนาด 500 cm³
2. ใส่สีผสมอาหารลงไปเล็กน้อย
3. ใส่แอมฟทาไลน์ลงไป 5 ก้อน
4. เดิมโซเดียมไบคาร์บอเนต 3 ซ้อนเบอร์ 1 สังเกตการณ์เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นแล้วให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. จำนวนฟองอากาศที่มาจับกับก้อนเนฟทาซีนเมื่อเริ่มใส่โซเดียมไบคาร์บอเนต จนกระทั่งปฏิกิริยาลิ้นสุดลง แตกต่างกันอย่างใด เพราะเหตุใด

(จำนวนฟองอากาศเมื่อเริ่มใส่โซเดียมไบคาร์บอเนตจะมีปริมาณมาก และจะค่อย ๆ ลดลง จนกระทั่งไม่มีฟองอากาศเกิดขึ้น เพราะช่วงเริ่มต้นมีปริมาณของโซเดียมไบคาร์บอเนตมาก)
ชั้นสอน

ชั้นการสร้างงานปัญหา (Problematic tasks)(10 นาที)

1. ครูถามนักเรียนว่า จากการทดลองข้างต้นเมื่อระบบมีสมบัติคงที่(ไม่มีฟองอากาศเกิดขึ้นในระบบ)นักเรียนคิดว่าภายในระบบมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นหรือไม่ เพราะเหตุใด (ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น เพราะสารตั้งต้นทำปฏิกิริยากันจนหมดไปแล้ว)
2. ครูถามต่อไปว่า ถ้าปฏิกิริยาที่เกิดในระบบเป็นปฏิกิริยาผันกลับได้ นักเรียนคิดว่าเมื่อระบบมีสมบัติคงที่ระบบจะมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นหรือไม่ เพราะเหตุใด (นักเรียนมีคำตอบที่หลากหลาย)(ไม่มี เพราะไม่เห็นการเปลี่ยนแปลง/มี เพราะสารผลิตภัณฑ์เกิดเป็นสารตั้งต้นได้)
3. ครูแจกใบงานให้นักเรียนศึกษาคนละ 1 ชุด

ชั้นการแก้ปัญหาเป็นกลุ่ม (Cooperative Groups)(130 นาที)

1. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ในกลุ่มย่อยร่วมกัน มีการแต่งตั้งประธาน รองประธาน เลขานุการ และสมาชิกกลุ่ม โดยมีการหมุนเวียนหน้าที่กันทุกคน และใช้วิธีการประชุมกลุ่มย่อยในการทำงานร่วมกัน
2. ให้นักเรียนศึกษาใบงานและใบความรู้ประกอบการเรียน เรื่อง ภาวะสมดุล ซึ่งมีการชี้แนะจุดประสงค์การเรียนรู้ การให้ความรู้เบื้องต้น ปัญหาหรือสถานการณ์ปัญหา คำถามนำทาง ข้อกำหนดของงานที่ต้องปฏิบัติ แหล่งวิทยาการในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม เพื่อให้ นักเรียนในกลุ่มได้ศึกษา ทดลอง และอภิปรายร่วมกัน
3. นักเรียนในกลุ่มร่วมกันพิจารณาปัญหา คำถามนำทางและข้อกำหนดของการปฏิบัติงาน ในใบงานที่ครูแจกให้ ประเด็นที่ต้องอภิปรายที่ละประเด็นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ทุกแง่มุมอย่างละเอียดและปฏิบัติตามข้อกำหนดให้ได้มากที่สุด พร้อมทั้งตอบ คำถามนำทางทุกข้อ
4. นักเรียนในกลุ่มร่วมกันหิบบกในประเด็นต่าง ๆ จากสมาชิกในกลุ่มมาใช้ในการ อภิปรายเพื่อลงมือทำการทดลองและสรุปผลการทดลองที่ได้จากการร่วมกันแสดงความคิดเห็น
5. นักเรียนในกลุ่มถ้าหากมีข้อสงสัยสามารถหาคำปรึกษาจากครูผู้สอนได้ โดยครูผู้สอนจะ ให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด

6. นักเรียนในกลุ่มร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหัวข้อการอภิปรายในใบงาน เพื่อให้ได้ข้อสรุปร่วมกันในกลุ่ม ซึ่งจะนำเสนอในชั้นเรียนต่อไป
7. นักเรียนเลือกตัวแทนกลุ่ม 1 คน เป็นผู้ร่วมอภิปรายต่อทั้งชั้นเรียน โดยนักเรียนในกลุ่มทุกคนจะมีโอกาสในการออกไปอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชั้นเรียน

ขั้นแลกเปลี่ยนความคิดเห็น(Sharing)(60 นาที)

1. นักเรียนในห้องเลือกตัวแทน 1 คน เป็นผู้ดำเนินการอภิปราย และแต่ละกลุ่มส่งตัวแทน 1 คน เพื่อให้เป็นผู้ร่วมอภิปราย
2. ครูชี้แจงบทบาทของผู้ดำเนินการอภิปราย ผู้เข้าร่วมการอภิปราย และผู้ร่วมรับฟังการอภิปรายให้นักเรียนได้รับทราบ
3. นักเรียนช่วยกันจัดสถานที่สำหรับการอภิปราย จากนั้นผู้ดำเนินการอภิปรายและผู้เข้าร่วมอภิปรายนั่งประจำที่
4. ผู้ดำเนินการอภิปรายแจ้งหัวข้อในการอภิปราย คือ เมื่อระบบอยู่ในภาวะสมดุลระบบจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร
5. ผู้ดำเนินการอภิปรายแนะนำผู้เข้าร่วมการอภิปราย และแจ้งเวลาในการอภิปรายคนละ 5 นาที
6. นักเรียนที่เป็นตัวแทนของแต่ละกลุ่มอภิปรายผลการทดลอง และสรุปผลการทดลอง พร้อมทั้งตอบคำถามในใบงาน
7. นักเรียนที่เป็นผู้ร่วมฟังการอภิปรายสามารถซักถามข้อสงสัยหรือแสดงความคิดเห็นของตนเองต่อผู้เข้าร่วมการอภิปรายเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันได้
8. นักเรียนร่วมกันอภิปราย เปรียบเทียบกันจนได้ข้อสรุปที่สมเหตุสมผล คือ เมื่อระบบอยู่ในภาวะสมดุลยังมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น โดยสารตั้งต้นจะเปลี่ยนไปเป็นสารผลิตภัณฑ์และสารผลิตภัณฑ์ก็เปลี่ยนกลับมาเป็นสารตั้งต้นซึ่งทั้งสองกรณีนี้จะเกิดตลอดเวลาและในอัตราเร็วที่เท่ากันจึงทำให้ความเข้มข้นของสารตั้งต้นและสารผลิตภัณฑ์มีค่าคงที่ เราจึงไม่สังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
9. ให้นักเรียนตอบคำถามในบัตรคำถามหลังเรียน เรื่อง ภาวะสมดุล
10. ครูตรวจให้คะแนน

สื่อการเรียนการสอน

1. ใบงาน
2. บัตรคำถาม
3. แหล่งวิทยาการอื่น ๆ ที่กำหนดในใบงาน

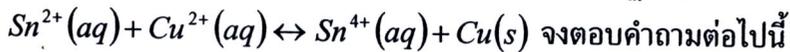
การวัดและประเมินผล

1. สังเกตการณ์อภิปรายร่วมกัน
2. สังเกตการณ์ตอบคำถาม
3. สังเกตความร่วมมือในกลุ่ม
4. การตรวจบัตรคำถาม

บัตรคำถาม
ประกอบการเรียน เรื่อง ภาวะสมดุล
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการสอนที่ 2 จำนวน 4 ชั่วโมง

ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

- ทำไมถึงจัดสมดุลเคมีว่าเป็นสมดุลไดนามิกส์
- เมื่อผสม FeSO_4 เข้ากับ AgNO_3 ที่มากเกินไป จะเกิดปฏิกิริยา

จงตอบคำถามต่อไปนี้
 ในตอนแรก ปฏิกิริยาไปข้างหน้าเกิดมาก เพราะ _____

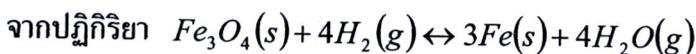
แต่ปฏิกิริยาย้อนกลับเกิดน้อย เพราะ _____

ต่อมาปฏิกิริยาไปข้างหน้าจะลดลง เพราะ _____

ในขณะที่ปฏิกิริยาย้อนกลับเพิ่ม เพราะ _____

ในที่สุด ปฏิกิริยาไปข้างหน้า = ปฏิกิริยาย้อนกลับ ทำให้ระบบมีค่าคงที่ คือ ปริมาณสารทุกตัวมีปริมาณคงตัวตลอดเวลา ภาวะเช่นนี้ เรียกว่า _____ และเนื่องจากเป็นสมดุลที่เกิดกับปฏิกิริยาเคมี จึงเรียกอีกอย่างว่า สมดุลเคมี

- ต่อไปนี้ข้อใดถูกข้อใดผิด

_____ 3.1 ในช่วงแรกปฏิกิริยาไปข้างหน้าจะเกิดเร็ว เพราะสารตั้งต้นมีความเข้มข้นสูง แต่ปฏิกิริยาย้อนกลับจะเกิดช้า เพราะผลิตภัณฑ์มีความเข้มข้นต่ำ

_____ 3.2 ต่อมาปฏิกิริยาไปข้างหน้าจะช้าลง แต่ปฏิกิริยาย้อนกลับจะเร็วขึ้น จนในที่สุด อัตราการเกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้า = อัตราการเกิดปฏิกิริยาย้อนกลับ เรียกว่าระบบเข้าสู่ภาวะสมดุล

_____ 3.3 ในภาวะสมดุล ระบบจะนิ่งไม่มีการเกิดปฏิกิริยาเคมี

_____ 3.4 ในภาวะสมดุล ปริมาณสารตั้งต้น และสารผลิตภัณฑ์ จะมีค่าคงตัว

_____ 3.5 ในภาวะสมดุล ปริมาณสารตั้งต้น = ปริมาณสารผลิตภัณฑ์

_____ 3.6 หากทิ้งระบบไว้นาน ๆ สารตั้งต้นจะหมดไปเหลือแต่ผลิตภัณฑ์

ใบงาน
 ประกอบการเรียนรู้ เรื่อง ภาวะสมดุล
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการสอนที่ 2 จำนวน 4 ชั่วโมง

จุดประสงค์การเรียนรู้

เพื่อศึกษาภาวะสมดุลของปฏิกิริยาระหว่าง Fe^{2+} กับ I^- และ Fe^{3+} กับ I_2

ความรู้เบื้องต้น

สมดุลไดนามิก หมายถึง สมดุลที่มีการเคลื่อนที่ของอนุภาคอยู่ตลอดเวลา

ภาวะ ณ สมดุลไดนามิก

- ต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปข้างหน้าและการเปลี่ยนแปลงย้อนกลับ
- อัตราเร็วของการเปลี่ยนแปลงไปข้างหน้าเท่ากับอัตราการเปลี่ยนแปลงย้อนกลับ

สมบัติของระบบคงที่ หมายถึง สมบัติไม่เปลี่ยนแปลงเมื่อเวลาเปลี่ยนไป แต่ไม่ใช่ระบบนั้นหยุดนิ่ง (ไดนามิก) เช่น

สมดุลของการเปลี่ยนสถานะ (ของแข็ง, ของเหลว, แก๊ส)

อัตราการระเหย = อัตราการควบแน่น

สมดุลของการละลาย (ตัวทำละลาย + ตัวถูกละลาย = สารละลาย)

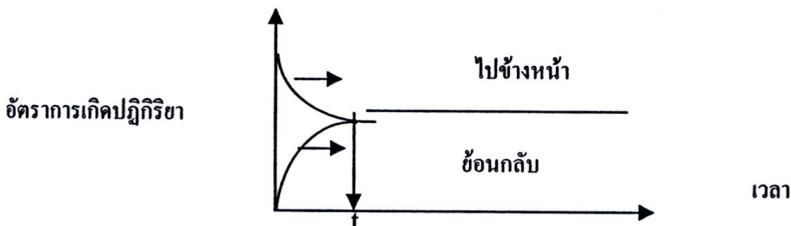
อัตราการละลาย = อัตราการตกผลึก

สมดุลของการเกิดปฏิกิริยาเคมี (สารตั้งต้น, สารผลิตภัณฑ์)

อัตราการเกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้า = อัตราการเกิดปฏิกิริยาย้อนกลับ

กราฟที่เกี่ยวข้องกับปฏิกิริยาที่เกิดปฏิกิริยาย้อนกลับ

กราฟระหว่างอัตราเร็วกับเวลา

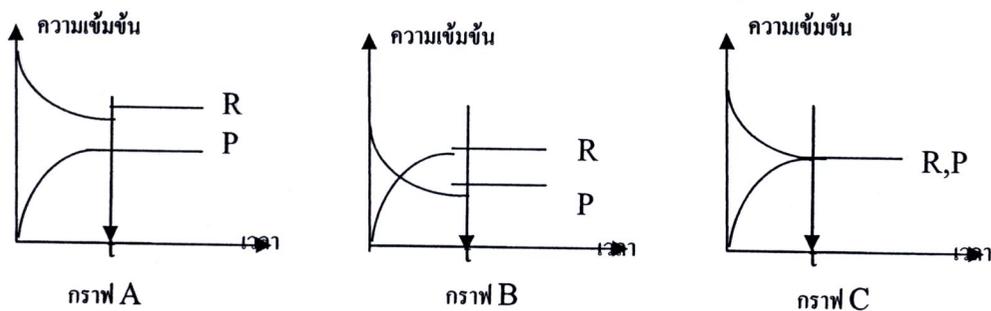

อุณหภูมิ ณ ภาวะสมดุล เวลา = t

กราฟระหว่างปริมาณ(โมล) หรือความเข้มข้น (โมล/ลิตร) กับเวลา

ถ้า R = สารตั้งต้น(Reactance)

P=ผลิตภัณฑ์ (Product)

กราฟ A ความเข้มข้นของสารตั้งต้น (R) จะมากกว่าความเข้มข้นของสารผลิตภัณฑ์ (P)

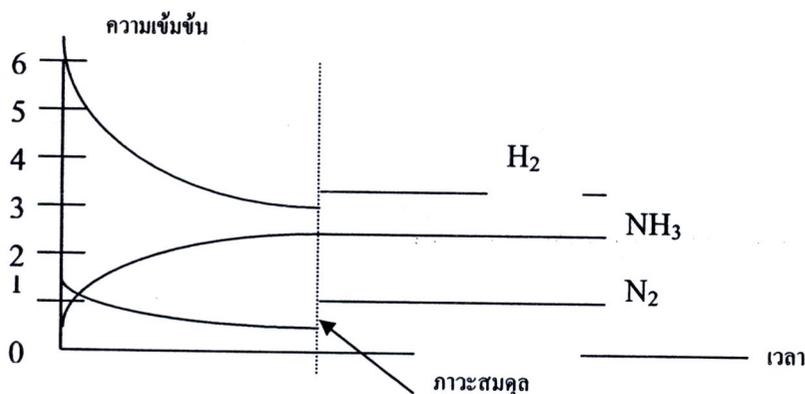
กราฟ B ความเข้มข้นของสารผลิตภัณฑ์ (P) จะมากกว่าความเข้มข้นของสารตั้งต้น (R)

กราฟ C ความเข้มข้นของสารตั้งต้น (R) จะเท่ากับความเข้มข้นของสารผลิตภัณฑ์ (P)

เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนโมลของสารตั้งต้นกับจำนวนโมลของผลิตภัณฑ์ ณ ภาวะสมดุล จากสมการ $N_2(g) + 3H_2(g) \leftrightarrow 2NH_3(g)$ ดังนี้

กำหนดให้ เริ่มต้นใช้ N_2 1.5 mol/l ทำปฏิกิริยากับ H_2 6 mol/l พบว่า N_2 หดไป 1 mol/l H_2 หดไป 3 mol/l เกิด NH_3 2 mol/l

ณ ภาวะสมดุลเหลือ N_2 0.5 mol/l H_2 3 mol/l และเกิด NH_3 2 mol/l ดังกราฟ

สถานการณ์ปัญหา

อุปกรณ์และสารเคมี

1. สารละลายไอร์ออน(III) ไนเตรต ($Fe(NO_3)_3$)
2. สารละลายแอมโมเนียมไอร์ออน (II) ซัลเฟต ($(NH_4)_2Fe(SO_4)_2$)
3. สารละลายไอโอดีนในเอทานอล
4. สารละลายแอมโมเนียมไทโอไซยาเนต (NH_4SCN)
5. สารละลายโพแทสเซียมเฮกซะไซยาโนเฟอเรต(III) ($K_3Fe(CN)_6$)
6. น้ำแป้งสุก

7. สารละลายโพแทสเซียมไอโอไดด์ (KI)
8. หลอดทดลอง
9. หลอดหยด

วิธีการทดลอง

ตอนที่ 1 ทดสอบไอออน $Fe^{2+}(aq)$, $Fe^{3+}(aq)$ และ $I_2(aq)$

1. นำหลอดทดลอง มา 9 หลอด แบ่งเป็น 3 ชุด ชุดละ 3 หลอด แล้วเติมสารดังนี้
 ชุดที่ 1 เติมสารละลายไอร์ออน(III) ไนเตรต $Fe(NO_3)_3$ 2 cm^3
 ชุดที่ 2 เติมสารละลายแอมโมเนียมไอร์ออน (II) ซัลเฟต $(NH_4)_2Fe(SO_4)_2$ 2 cm^3
 ชุดที่ 3 เติมสารละลายไอโอไอโอดีนในเอทานอล 2 cm^3
2. หยดสารละลายแอมโมเนียมไทโอไซยาเนต (NH_4SCN) 0.05 mol/dm³ ลงในหลอดทดลองที่ 1 ของสารละลายทั้ง 3 ชุด ชุดละ 3 หยด สังเกตการเปลี่ยนแปลงบันทึกผล
3. หยดสารละลายโพแทสเซียมเฮกซะไซยาโนเฟอเรต(III) $(K_3Fe(CN)_6)$ 0.05 mol/dm³ ลงในหลอดทดลองที่ 2 ของสารละลายทั้ง 3 ชุด ชุดละ 3 หยด สังเกตการเปลี่ยนแปลงบันทึกผล
4. หยดน้ำแป้งลงในหลอดทดลองที่ 3 ของสารละลายทั้ง 3 ชุด ชุดละ 3 หยด สังเกตการเปลี่ยนแปลงบันทึกผล

ตอนที่ 2 ทดสอบปฏิกิริยาไปข้างหน้า (ปฏิกิริยาระหว่าง $Fe^{3+}(aq)$ กับ $I^- (aq)$)

1. ผสมสารละลาย $Fe(NO_3)_3$ 3 cm^3 กับสารละลาย KI 5 cm^3
2. แบ่งสารละลายออกเป็น 3 หลอด หลอดละ 1 cm^3
3. เติมสารละลาย $K_3Fe(CN)_6$ 3 หยด ลงในหลอดทดลองที่ 1 สังเกตการเปลี่ยนแปลง
4. เติมสารละลาย NH_4SCN 3 หยด ลงในหลอดทดลองที่ 2 สังเกตการเปลี่ยนแปลง
5. เติมน้ำแป้ง 3 หยด ลงในหลอดทดลองที่ 3 สังเกตการเปลี่ยนแปลง

ตอนที่ 3 การสำรวจปฏิกิริยาย้อนกลับระหว่างสารละลาย $(NH_4)_2Fe(SO_4)_2$ กับสารละลาย I_2

1. นำหลอดทดลองมา 1 หลอด เติมสารละลาย $(NH_4)_2Fe(SO_4)_2$ 2 cm^3
2. หยดเอทานอลในแอลกอฮอล์ 7 หยด สังเกตการเปลี่ยนแปลง
3. เติมสารละลาย NH_4SCN 1 cm^3 สังเกตการเปลี่ยนแปลง

บันทึกผลการทดลอง

ตอนที่ 1

สารที่ทดสอบ	การเปลี่ยนแปลงที่สังเกตได้เมื่อเติมสารละลาย		
	NH_4SCN	$\text{K}_3\text{Fe}(\text{CN})_6$	น้ำแป้ง
ไอออน(III)ไอออน (Fe^{3+})			
ไอออน(II)ไอออน (Fe^{2+})			
ไอโอดีน (I_2)			

ตอนที่ 2

หลอดทดลองที่	สารที่ผสมกัน	การเปลี่ยนแปลงที่สังเกตได้
1	$\text{Fe}(\text{NO}_3)_3 + \text{KI} + \text{K}_3\text{Fe}(\text{CN})_6$	
2	$\text{Fe}(\text{NO}_3)_3 + \text{KI} + \text{NH}_4\text{SCN}$	
3	$\text{Fe}(\text{NO}_3)_3 + \text{KI} + \text{น้ำแป้ง}$	

ตอนที่ 3

การเปลี่ยนแปลงที่สังเกตได้	
หยดไอโอดีนในเอทานอล	เติมสารละลาย NH_4SCN

คำถามนำทาง

1. $\text{Fe}(\text{NO}_3)_3(\text{aq})$ แตกตัวเกิดเป็นไอออนชนิดใด

2. $(\text{NH}_4)_2\text{Fe}(\text{SO}_4)_2(\text{aq})$ แตกตัวเกิดเป็นไอออนชนิดใด

3. สารละลาย $\text{NH}_4\text{SCN}(\text{aq})$ ใช้ทดสอบไอออนชนิดใด ได้ผลอย่างไร

4. สารละลาย $\text{K}_3\text{Fe}(\text{CN})_6$ ใช้ทดสอบไอออนชนิดใด ได้ผลอย่างไร

5. เมื่อหยดน้ำแป้งลงในสารละลายไอโอดีน พบว่า

6. ผลการสังเกตหลังผสม $\text{Fe}(\text{NO}_3)_3(\text{aq})$ กับ $\text{KI}(\text{aq})$ คือ

7. จากการสำรวจตรวจสอบสารละลายผสมในตอนที่ 2 พบไอออนในสารละลายดังนี้

7.1 พบ $\text{Fe}^{2+}(\text{aq})$ ทราบได้จาก _____

7.2 พบ $\text{Fe}^{3+}(\text{aq})$ ทราบได้จาก _____

7.3 พบ $\text{I}_2(\text{aq})$ ทราบได้จาก _____

8. จากการสำรวจตรวจสอบสารละลายผสมในตอนที่ 3 พบ $\text{Fe}^{3+}(\text{aq})$ ในสารละลาย ทราบได้จาก _____

9. ปฏิกริยาที่เกิดขึ้นในตอนที่ 3 แตกต่างจากในตอนที่ 2 คือ

10. จากผลสำรวจในตอนที่ 2 และตอนที่ 3 ได้ข้อสรุปดังนี้

10.1 ปฏิกริยาระหว่าง $\text{Fe}^{3+}(\text{aq})$ กับ $\text{I}^-(\text{aq})$ เป็นปฏิกริยา _____

10.2 ปฏิกริยาไปข้างหน้า คือ _____

10.3 ปฏิกริยาย้อนกลับ คือ _____

10.4 สมการรวมของปฏิกริยา คือ _____

10.5 ปฏิกริยาเข้าสู่ภาวะสมดุลและคงที่ สังเกตได้จาก _____

11. นักเรียนจะสรุปผลการทดลองนี้ว่าอย่างไร _____

ข้อกำหนดของการปฏิบัติงาน

1. นักเรียนสามารถตอบคำถามนำทางทุกข้ออย่างถูกต้อง

2. สิ่งที่นักเรียนควรคำนึงถึงคือ

บันทึกผลการทดลองให้ตรงกับสิ่งที่สังเกตได้

การสรุปผลการทดลอง เป็นการอธิบายผลการทดลองให้สอดคล้องกับข้อมูลที่บันทึกไว้

แหล่งวิทยาการ

1. ห้องสมุดโรงเรียนหนองนาคำวิทยาคม

2. หนังสือเรียนของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิชาเคมี 3

3. คู่มือสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์พื้นฐานและเพิ่มเติมวิชาเคมีช่วงชั้นที่ 4 เล่มที่ 3

4. หนังสือเรียนเสริมมาตรฐานแม่ค เรื่องสมดุลเคมี

5. หนังสือ Hi-Ed's chemistry เคมี ม.5 เล่ม 3

เฉลยบัตรคำถาม
 ประกอบการเรียนรู้ เรื่อง ภาวะสมดุล
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการสอนที่ 2 จำนวน 4 ชั่วโมง

ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. เพราะ ที่ภาวะสมดุลระบบมีอัตราการเปลี่ยนแปลงไปข้างหน้าและอัตราการเปลี่ยนแปลงย้อนกลับเกิดขึ้นตลอดเวลา
2. ปฏิริยาไปข้างหน้าเกิดมาก เพราะความเข้มข้นของสารตั้งต้นมีมาก แต่ปฏิริยาย้อนกลับเกิดน้อย เพราะความเข้มข้นของสารผลิตภัณฑ์มีน้อย ต่อมาปฏิริยาไปข้างหน้าจะลดลง เพราะความเข้มข้นของสารตั้งต้นลดน้อยลง

ปฏิริยาจึงเกิดช้าลง

ในขณะที่ปฏิริยาย้อนกลับเพิ่ม เพราะความเข้มข้นของสารผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้น

ปฏิริยา

จึงเกิดเร็วขึ้น เรียกว่า ภาวะสมดุล และเนื่องจากเป็นสมดุลที่เกิดกับปฏิริยาเคมี จึงเรียกอีกอย่างว่า สมดุลเคมี

3. (3.1 \checkmark 3.2 \checkmark 3.3 X 3.4 \checkmark 3.5 X 3.6 X)

แผนการสอนตามรูปแบบการสร้างความรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้จากการแก้ปัญหา
 แผนการสอนที่ 3 เรื่อง ค่าคงที่สมดุล วิชาเคมี
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เวลา 2 ชั่วโมง

มโนคติ

ค่าคงที่สมดุลของปฏิกิริยา (K) คำนวณได้จากอัตราส่วนระหว่างผลคูณของความเข้มข้นของผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดยกกำลังด้วยสัมประสิทธิ์ของสารชนิดนั้นกับผลคูณความเข้มข้นของสารตั้งต้นแต่ละชนิดยกกำลังด้วยสัมประสิทธิ์ของสารชนิดนั้นโดยมีเงื่อนไขว่าสัมประสิทธิ์ของสารทุกชนิดต้องมาจากสมการที่ดุลแล้ว และจะต้องอยู่ในรูปของสารละลายและแก๊สเท่านั้น

ค่าคงที่สมดุลมากกว่า 1 แสดงว่าอัตราการเกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้ามากกว่าอัตราการเกิดปฏิกิริยาย้อนกลับ ค่าคงที่สมดุลเท่ากับ 1 แสดงว่าปฏิกิริยาไปข้างหน้าเท่ากับปฏิกิริยาย้อนกลับ และถ้าค่าคงที่สมดุลน้อยกว่า 1 แสดงว่าปฏิกิริยาไปข้างหน้าน้อยกว่าปฏิกิริยาย้อนกลับ

ความรู้เดิมก่อนเรียน

อัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมีหาได้จากกฎอัตรา (Law of Mass Action) ซึ่งมีใจความว่า “อัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมีจะเป็นสัดส่วนโดยตรงกับความเข้มข้นของสารตั้งต้นที่เข้าทำปฏิกิริยา” ซึ่งหาค่าได้ดังนี้

กำหนดให้ปฏิกิริยาทั่วไปเป็น $aA + bB \rightarrow cC + dD$

จากกฎอัตรา อัตราการเกิดปฏิกิริยา (R) หาได้จาก $R = K[A]^n[B]^m$

R = อัตราการเกิดปฏิกิริยา

[A] = ความเข้มข้นของ A

[B] = ความเข้มข้นของ B

K = ค่าคงที่ของอัตราการเกิดปฏิกิริยาในปฏิกิริยาหนึ่ง ๆ

n และ m = เลขชี้กำลังความเข้มข้น

ถ้าปฏิกิริยาเคมีเกิดขึ้นในขั้นตอนเดียว ค่า n และ m คือ สัมประสิทธิ์ของสาร A และสาร B ตามลำดับ

สมดุลเคมี คือ ภาวะที่ระบบเกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้าและปฏิกิริยาย้อนกลับตลอดเวลา ภาวะสมดุลจะไม่สังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงใด ๆ เพราะสมบัติของระบบคงที่ แต่ระบบมิได้หยุดนิ่ง อัตราปฏิกิริยาไปข้างหน้าและอัตราการเกิดปฏิกิริยาย้อนกลับเกิดขึ้นตลอดเวลา ในอัตราที่เท่ากัน ทำให้ความเข้มข้นของสารทุกตัวในระบบคงที่ แต่ไม่ได้หมายความว่ามีความเข้มข้นเท่ากัน

จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อจบบทเรียนนี้แล้วสามารถ

1. อธิบายความหมายของค่าคงที่สมดุลได้
2. แปลความหมายของค่าคงที่สมดุลได้

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน (10 นาที)

1. ครูถามนักเรียนว่านักเรียนจำผลการทดลอง เรื่องความเข้มข้นของสารกับอัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมีได้ไหม
2. ครูนำชุดการทดลองที่ได้เตรียมไว้มาให้ให้นักเรียน ซึ่งประกอบด้วย
 - หลอดทดลองที่ 1-3 คือสารละลายกรดไฮโดรคลอริก 3 M จำนวน 5 cm³
 - หลอดทดลองที่ 4 คือสารละลายโซเดียมไทโอซัลเฟต 3 M จำนวน 5 cm³
 - หลอดทดลองที่ 5 คือ สารละลายโซเดียมไทโอซัลเฟต 3 M จำนวน 3 cm³
 - หลอดทดลองที่ 6 คือ สารละลายโซเดียมไทโอซัลเฟต 3 M จำนวน 1 cm³
 - หลอดทดลองที่ 7 คือ น้ำกลั่น 2 cm³
 - หลอดทดลองที่ 8 คือ น้ำกลั่น 4 cm³
3. ครูให้นักเรียนนำกระดาษมาวางขีดหลอดทดลองที่ 1-3 เพื่อที่จะได้สังเกตปฏิกิริยาได้ชัดเจน
4. ครูให้นักเรียนเติมน้ำกลั่นจากหลอดทดลองที่ 7 ลงในหลอดทดลองที่ 2 และจากหลอดทดลองที่ 8 ลงในหลอดทดลองที่ 3
5. เติม โซเดียมไทโอซัลเฟต ในหลอดทดลองที่ 4 ลงในหลอดทดลองที่ 1 หลอดทดลองที่ 5 ลงในหลอดทดลองที่ 2 หลอดทดลองที่ 6 ลงในหลอดทดลองที่ 3
6. สังเกตการเกิดตะกอน แล้วตอบคำถามต่อไปนี้
 - 6.1 หลอดทดลองใดเกิดการเปลี่ยนแปลงเร็วที่สุด (หลอดทดลองที่ 1)
 - 6.2 ความเข้มข้นของสารตั้งต้นมีผลต่ออัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมีหรือไม่ อย่างไร (มีความเข้มข้นของสารตั้งต้นมากปฏิกิริยาเคมีจะเกิดเร็ว)

ครูอธิบายว่า จากการทดลองนักเรียนจะพบว่าความเข้มข้นของสารตั้งต้นมีผลต่ออัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมี ซึ่งเราสามารถหาอัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมีได้จากสมการ

$$R = k[A]^n[B]^m$$

เรียกสมการนี้ว่า กฎอัตรา และถ้าปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นเกิดในขั้นตอนเดียว n และ m ก็คือสัมประสิทธิ์หน้าสาร A และสาร B นั่นเอง

ชั้นสอน

ชั้นการสร้างงานปัญหา (Problematic tasks)(5 นาที)

1. ครูถามนักเรียนว่า นักเรียนคิดว่าในปฏิกิริยาผันกลับได้เมื่อปฏิกิริยาเข้าสู่ภาวะสมดุล นักเรียนคิดว่าความเข้มข้นของสารตั้งต้นและสารผลิตภัณฑ์ที่มีความสัมพันธ์กับค่าคงที่สมดุลอย่างไร
(ความเข้มข้นของสารตั้งต้นมากค่าคงที่สมดุลจะมาก)
2. ครูแจกใบงานให้นักเรียนคนละ 1 ชุด

ชั้นการแก้ปัญหาเป็นกลุ่ม (Cooperative Groups)(60 นาที)

1. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ในกลุ่มย่อยร่วมกัน มีการแต่งตั้งประธาน รองประธาน เลขานุการ และสมาชิกกลุ่ม โดยมีการหมุนเวียนหน้าที่กันทุกคน และใช้วิธีการประชุมกลุ่มย่อยในการทำงานร่วมกัน
2. ให้นักเรียนศึกษาใบงานและใบความรู้ประกอบการเรียน เรื่อง ค่าคงที่สมดุล ซึ่งมีการชี้แนะจุดประสงค์การเรียนรู้ การให้ความรู้เบื้องต้น ปัญหาหรือสถานการณ์ปัญหา คำถามนำทาง ข้อกำหนดของงานที่ต้องปฏิบัติ แหล่งวิทยาการในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม เพื่อให้นักเรียนในกลุ่มได้ศึกษาและอภิปรายร่วมกัน
3. นักเรียนในกลุ่มร่วมกันพิจารณาปัญหา คำถามนำทางและข้อกำหนดของการปฏิบัติงาน ในใบงานที่ครูแจกให้ ประเด็นที่ต้องอภิปรายที่ละประเด็นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ทุกแง่มุมอย่างละเอียดและปฏิบัติตามข้อกำหนดให้ได้มากที่สุด พร้อมทั้งตอบ คำถามนำทางทุกข้อ
4. นักเรียนในกลุ่มร่วมกันหยิบยกในประเด็นต่าง ๆ จากสมาชิกในกลุ่มมาใช้ในการ อภิปรายให้ได้ข้อสรุปที่ได้จากการร่วมกันแสดงความคิดเห็น
5. นักเรียนในกลุ่มถ้าหากมีข้อสงสัยสามารถหาคำปรึกษาจากครูผู้สอนได้ โดยครูผู้สอนจะ ให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด
6. นักเรียนในกลุ่มร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหัวข้อการอภิปรายในใบงาน เพื่อให้ได้ข้อสรุปร่วมกันในกลุ่ม ซึ่งจะนำเสนอในชั้นเรียนต่อไป
7. นักเรียนเลือกตัวแทนกลุ่ม 1 คน เป็นผู้ร่วมอภิปรายต่อทั้งชั้นเรียน โดยนักเรียนในกลุ่ม ทุกคนจะมีโอกาสในการออกไปอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชั้นเรียน

ชั้นแลกเปลี่ยนความคิดเห็น(Sharing)(45 นาที)

1. นักเรียนในห้องเลือกตัวแทน 1 คน เป็นผู้ดำเนินการอภิปราย และแต่ละกลุ่มส่งตัวแทน 1 คน เพื่อให้เป็นผู้ร่วมอภิปราย

2. ครูชี้แจงบทบาทของผู้ดำเนินการอภิปราย ผู้เข้าร่วมการอภิปราย และผู้ร่วมรับฟังการอภิปรายให้นักเรียนได้รับทราบ
3. นักเรียนช่วยกันจัดสถานที่สำหรับการอภิปราย จากนั้นผู้ดำเนินการอภิปรายและผู้เข้าร่วมอภิปรายนั่งประจำที่
4. ผู้ดำเนินการอภิปรายแจ้งหัวข้อในการอภิปราย คือ ในปฏิกริยาผันกลับได้เมื่อปฏิกริยาเข้าสู่ภาวะสมดุล นักเรียนคิดว่าความเข้มข้นของสารตั้งต้นและสารผลิตภัณฑ์มีความสัมพันธ์กับค่าคงที่สมดุลอย่างไร
5. ผู้ดำเนินการอภิปรายแนะนำผู้เข้าร่วมการอภิปราย และแจ้งเวลาในการอภิปรายคนละ 3 นาที
6. นักเรียนที่เป็นตัวแทนของแต่ละกลุ่มอภิปรายผลการทดลอง และสรุปผลการทดลองพร้อมทั้งตอบคำถามในใบงาน
7. นักเรียนที่เป็นผู้ร่วมฟังการอภิปรายสามารถซักถามข้อสงสัยหรือแสดงความคิดเห็นของตนเองต่อผู้เข้าร่วมการอภิปรายเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันได้
8. นักเรียนร่วมกันอภิปราย เปรียบเทียบกันจนได้ข้อสรุปที่สมเหตุสมผล คือ ในภาวะสมดุลถ้าความเข้มข้นของสารตั้งต้นมากกว่าความเข้มข้นของสารผลิตภัณฑ์ค่าคงที่สมดุลที่ได้จะมีค่ามากกว่า 1 แต่ถ้าในภาวะสมดุลความเข้มข้นของสารตั้งต้นน้อยกว่าความเข้มข้นของสารผลิตภัณฑ์ค่าคงที่สมดุลที่ได้จะมีค่าน้อยกว่า 1 และถ้าในภาวะสมดุลความเข้มข้นของสารตั้งต้นเท่ากับความเข้มข้นของสารผลิตภัณฑ์ค่าคงที่สมดุลที่ได้จะมีค่าเท่ากับ 1
9. ให้นักเรียนตอบคำถามในบัตรคำถามหลังเรียน เรื่อง ค่าคงที่สมดุล
10. ครูตรวจให้คะแนน

สื่อการเรียนการสอน

1. ใบงาน
2. บัตรคำถาม
3. แหล่งวิทยากรอื่น ๆ ที่กำหนดในใบงาน

การวัดและประเมินผล

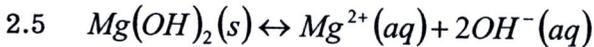
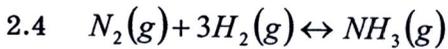
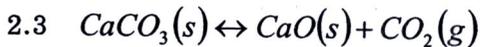
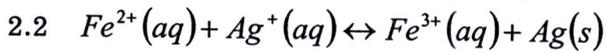
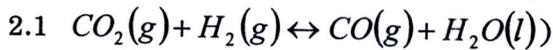
1. สังเกตการณ์อภิปรายร่วมกัน
2. สังเกตการณ์ตอบคำถาม
3. สังเกตความร่วมมือในกลุ่ม
4. การตรวจบัตรคำถาม

บัตรคำถาม
 ประกอบการเรียน เรื่อง ค่าคงที่สมดุล
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการสอนที่ 3 จำนวน 2 ชั่วโมง

ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

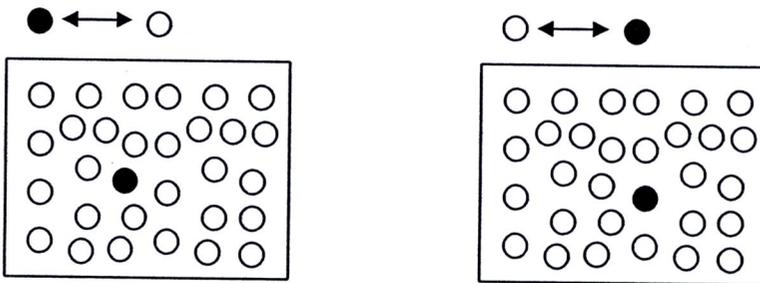
1. ค่าคงที่สมดุลหาได้อย่างไร _____

2. จงหาค่าคงที่สมดุลของปฏิกิริยาต่อไปนี้ พร้อมระบุหน่วย

3. จงเขียนสมการแสดงปฏิกิริยาเคมีที่มีค่าคงที่สมดุล $K = \frac{[NO_2]^2 [Cl_2]}{[NO_2Cl]^2}$

4. จากภาพแสดงปฏิกิริยาที่ภาวะสมดุลของสาร 2 ชนิด ภาพใดที่มีค่าคงที่สมดุลน้อยมากจงให้เหตุผลประกอบ

ภาพที่ _____

เพราะ _____

ใบงาน
 ประกอบการเรียนรู้ เรื่อง ค่าคงที่สมดุล
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการสอนที่ 3 จำนวน 2 ชั่วโมง

จุดประสงค์การเรียนรู้

เพื่อศึกษาการปรับตัวเข้าสู่ภาวะสมดุลของระบบ

ความรู้เบื้องต้น

ค่าคงที่สมดุลของปฏิกิริยา (K)

ที่ภาวะสมดุล อัตราการเกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้าและย้อนกลับจะมีอัตราเร็วเท่ากัน และเป็นค่าคงที่ค่าหนึ่ง ซึ่งเราสามารถหาค่าคงที่นั้นได้จากกฎอัตรา ดังนี้

กำหนดให้สมการทั่วไป คือ $aA + bB \rightleftharpoons cC + dD$

จากกฎอัตราจะสามารถห้อัตราการเกิดปฏิกิริยาได้ดังนี้

อัตราการเกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้า คือ $R_1 = K_1[A]^a[B]^b$

อัตราการเกิดปฏิกิริยาย้อนกลับ คือ $R_2 = K_2[C]^c[D]^d$

และเนื่องจากอัตราการเกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้ามีค่าเท่ากับอัตราการเกิดปฏิกิริยา

ย้อนกลับจะได้ $R_1 = R_2$ เพราะฉะนั้น $K_1[A]^a[B]^b = K_2[C]^c[D]^d$

นั่นคือ $\frac{K_1}{K_2} = \frac{[C]^c[D]^d}{[A]^a[B]^b}$ กำหนดให้ $\frac{K_1}{K_2} = K_c$ หรือ K ซึ่งเรียกว่าค่าคงที่สมดุลของ

ปฏิกิริยา

เพราะฉะนั้นจะได้ค่าคงที่สมดุล $K_c = \frac{[C]^c[D]^d}{[A]^a[B]^b}$

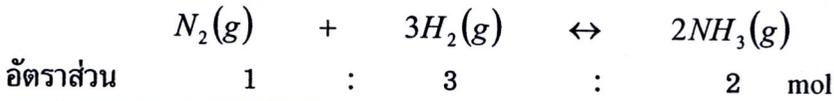
ค่าคงที่สมดุลของปฏิกิริยา (K_c) คำนวณได้จากอัตราส่วนระหว่างผลคูณของความเข้มข้นของผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดยกกำลังด้วยสัมประสิทธิ์ของสารชนิดนั้นกับผลคูณความเข้มข้นของสารตั้งต้นแต่ละชนิดยกกำลังด้วยสัมประสิทธิ์ของสารชนิดนั้นโดยมีเงื่อนไขว่าสัมประสิทธิ์ของสารทุกชนิดต้องมาจากสมการที่ดุลแล้วและสารที่จะนำมาคำนวณหาค่าคงที่สมดุลต้องอยู่ในรูปสารละลาย (aq) หรือเป็นสารในสถานะแก๊ส (g) เท่านั้น ส่วนสารที่อยู่ในสถานะเป็นของแข็ง (s) และของเหลวบริสุทธิ์ (l) จะไม่นำมาคำนวณค่าคงที่สมดุลเพราะถือว่าความเข้มข้นของของแข็งและของเหลวบริสุทธิ์มีค่าคงที่

สารที่อยู่ในสถานะแก๊สมักจะใช้ความดันย่อยแทนความเข้มข้นดังนั้นค่าคงที่สมดุลของปฏิกิริยาที่อยู่ในภาวะแก๊สคือค่าคงที่สมดุลของความดัน เขียนแทนได้เป็น K_p

ค่าคงที่สมดุล (K) ของแต่ละปฏิกิริยาจะมีหน่วยแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับจำนวนสารที่เกี่ยวข้องในปฏิกิริยาและปริมาณสัมพัทธ์ของสารในสมการ ค่าคงที่สมดุลจึงไม่นิยมใส่หน่วย

ตัวอย่างความสัมพันธ์ระหว่างความเข้มข้นของสารกับค่าคงที่สมดุลได้จากตารางแสดงข้อมูลความเข้มข้นของ N_2 , H_2 และ NH_3 ตั้งแต่เริ่มต้นจนเข้าสู่ภาวะสมดุล ดังนี้

ตารางแสดงความเข้มข้นของสารจากการทดลองที่อุณหภูมิ 500 องศาเซลเซียส

การทดลองที่	ความเข้มข้นของสารเริ่มต้น (mol/l)			ความเข้มข้นของสาร ณ ภาวะสมดุล (mol/l)			$K = \frac{[NH_3]^2}{[N_2][H_2]^3}$
	$[N_2]$	$[H_2]$	$[NH_3]$	$[N_2]$	$[H_2]$	$[NH_3]$	
1 เริ่มจากปฏิกิริยาไปข้างหน้า	1.0 ใช้ไป 0.07 9	1.0 ใช้ไป 0.23 7	0.0	0.92 1 เหลือ	0.76 3 เหลือ	0.158 เกิด	$K = \frac{(0.158)^2}{(0.921)(0.763)^3}$ $= 6.10 \times 10^{-2} \text{ l}^2 / \text{mol}^2$
2 เริ่มจากปฏิกิริยาย้อนกลับ	0.0	0.0	1.0 ใช้ไป 0.797	0.39 9 เกิด	1.19 7 เกิด	0.203 เหลือ	$K = \frac{(0.203)^2}{(0.399)(1.197)^3}$ $= 6.02 \times 10^{-2} \text{ l}^2 / \text{mol}^2$

จากตารางจะเห็นว่า การทดลองครั้งที่ 1 เริ่มต้นจากปฏิกิริยาไปข้างหน้า เมื่อ N_2 หหมดไป 0.079 mol/l H_2 จะหมดไปเป็น 3 เท่าคือ 0.237 mol/l และเกิด NH_3 2 เท่าคือ 0.158 mol/l ณ ภาวะสมดุล ซึ่งจะเหลือ N_2 0.921 mol/l H_2 0.763 mol/l เมื่อนำความเข้มข้นของสาร ณ ภาวะสมดุลไปหาค่า K จะได้ $6.10 \times 10^{-2} \text{ l}^2 / \text{mol}^2$

สถานการณ์ปัญหา

จงศึกษาข้อมูลที่กำหนดให้แล้วตอบคำถามให้ถูกต้อง

ความเข้มข้นของสารจากปฏิกิริยาระหว่าง H_2 กับ I_2 ได้ผลิตภัณฑ์คือ HI ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงภาวะสมดุลที่อุณหภูมิ 731 เคลวิน มีสมการดังนี้ $H_2(g) + I_2(g) \leftrightarrow 2HI(g)$ จงเติมข้อมูลในตารางให้ถูกต้อง

การทดลองที่	ความเข้มข้นของสารเริ่มต้น (mol/l)			ความเข้มข้นของสาร ณ ภาวะสมดุล (mol/l)			$K = \left(\frac{\quad}{\quad} \right)$
	$[H_2]$	$[I_2]$	$[HI]$	$[H_2]$	$[I_2]$	$[HI]$	
1	2.40 ใช้ไป	1.38 ใช้ไป	0	1.14 เหลือ	0.12 เหลือ	เกิด	แทนค่า K=.....
การทดลองที่	ความเข้มข้นของสารเริ่มต้น (mol/l)			ความเข้มข้นของสาร ณ ภาวะสมดุล (mol/l)			$K = \left(\frac{\quad}{\quad} \right)$
	$[H_2]$	$[I_2]$	$[HI]$	$[H_2]$	$[I_2]$	$[HI]$	
2	2.40 ใช้ไป 1.48	1.68 ใช้ไป	0	เหลือ	เหลือ	เกิด	แทนค่า K=.....
3	0	0	3.04 ใช้ไป	0.35 เกิด	เกิด	เหลือ	แทนค่า K=.....
4	0	0	7.58 ใช้ไป	0.86 เกิด	เกิด	เหลือ	แทนค่า K=.....

คำถามนำทาง

1. การทดลองครั้งที่ 1 และ 2 เริ่มต้นจากปฏิกิริยาชนิดใด เพราะเหตุใด
2. การทดลองที่ 1 และ 2 ใช้ความเข้มข้นของสารตั้งต้นเท่ากันหรือไม่ และ ณ ภาวะสมดุล ความเข้มข้นของสารทุกสารเท่ากันหรือไม่ และค่า K เท่ากันหรือไม่
3. การทดลองครั้งที่ 3 และ 4 เริ่มต้นจากปฏิกิริยาชนิดใด เพราะเหตุใด
4. การทดลองที่ 3 และ 4 ใช้ความเข้มข้นของสารตั้งต้นเท่ากันหรือไม่ และ ณ ภาวะสมดุล ความเข้มข้นของสารทุกสารเท่ากันหรือไม่ และค่า K เท่ากันหรือไม่
5. ค่า K ของการทดลองมีค่ามากกว่าหรือน้อยกว่า 1 และความเข้มข้นของสารตั้งต้นและสารผลิตภัณฑ์มีความสัมพันธ์กันอย่างไร
6. ข้อสรุปที่ได้จากการศึกษาความเข้มข้นของสารจากการทดลองที่ 1-4 และการทดลองหาค่า K ของปฏิกิริยาระหว่าง H_2 กับ I_2 ได้ HI สรุปได้ว่าอย่างไร

ข้อกำหนดของการปฏิบัติงาน

นักเรียนสามารถตอบคำถามนำทางทุกข้ออย่างถูกต้อง

แหล่งวิทยาการ

1. ห้องสมุดโรงเรียนหนองนาคำวิทยาคม
2. หนังสือเรียนของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิชาเคมี 3
3. คู่มือสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์พื้นฐานและเพิ่มเติมวิชาเคมีช่วงชั้นที่ 4 เล่มที่ 3

เฉลยบัตรคำถาม
 ประกอบการเรียน เรื่อง ค่าคงที่สมดุล
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการสอนที่ 3 จำนวน 2 ชั่วโมง

ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. หากจากความเข้มข้นของสารผลิตภัณฑ์ยกกำลังด้วยจำนวนโมล หาด้วยความเข้มข้นของสารตั้งต้นยกกำลังด้วยจำนวนโมล
2. จงหาค่าคงที่สมดุลของปฏิกิริยาต่อไปนี้ พร้อมระบุหน่วย

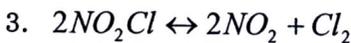
2.1 $\left(K = \frac{[CO]}{[CO_2][H_2]} \right), \text{ l/mol}$

2.2 $\left(K = \frac{[Fe^{3+}]}{[Fe^{2+}][Ag^+]} \right), \text{ l/mol}$

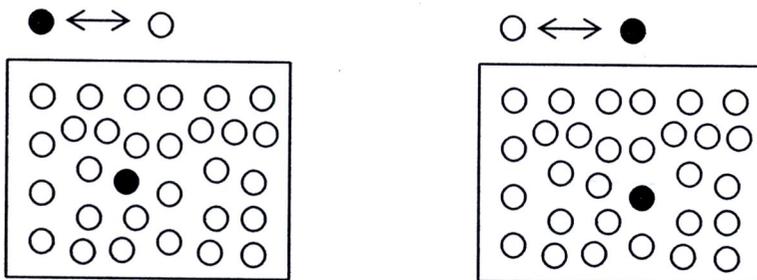
2.3 $(K = [CO_2]), \text{ mol/l}$

2.4 $K = \frac{[NH_3]^2}{[N_2][H_2]^3}, (1/\text{mol})^2$

2.5 $K = [Mg^{2+}][OH^-]^2, (\text{mol/l})^3$

4. จากภาพแสดงปฏิกิริยาที่ภาวะสมดุลของสาร 2 ชนิด ภาพใดที่มีค่าคงที่สมดุลน้อยมาก ($K \lll 1$) ทำไม

ภาพที่ 2 เพราะ ภาพที่สองมีสารผลิตภัณฑ์เกิดน้อยมากแสดงว่าค่าคงที่สมดุลต้องน้อยมาก

แผนการสอนตามรูปแบบการสร้างความรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้จากการแก้ปัญหา
 แผนการสอนที่ 4 เรื่อง ค่าคงที่สมดุลกับสมการเคมี วิชาเคมี
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เวลา 2 ชั่วโมง

มโนคติ

ค่าคงที่สมดุล (K) ขึ้นกับรูปแบบของปฏิกิริยาเคมี ปฏิกิริยาเคมีต่างชนิดกัน ค่า K ไม่เท่ากัน ปฏิกิริยาเดียวกันแต่เขียนสมการเคมีไม่เหมือนกัน ค่า K ไม่เท่ากัน

ความรู้เดิมก่อนเรียน

ค่า K มาก แสดงว่าปฏิกิริยาเกิดไปข้างหน้าได้ดีมาก ผลิตภัณฑ์เกิดมาก สารตั้งต้นเหลือน้อย

ค่า K น้อย แสดงว่าปฏิกิริยาเกิดไปข้างหน้าได้น้อย สารตั้งต้นเหลือมาก ผลิตภัณฑ์เกิดน้อย

ค่า K ปานกลาง แสดงว่าสารตั้งต้นและสารผลิตภัณฑ์มีปริมาณมากพอ ๆ กัน

จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อจบบทเรียนนี้แล้วสามารถอธิบายความสัมพันธ์ของค่าคงที่สมดุลกับสมการเคมีได้

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน (5 นาที)

ครูนำเข้าสู่บทเรียนโดยทบทวนความรู้เดิมของนักเรียนด้วยคำถามต่อไปนี้

1. ค่าคงที่สมดุลมีความสัมพันธ์กับปฏิกิริยาเคมีอย่างไร

(ถ้าค่าคงที่สมดุลมากแสดงว่าเมื่อปฏิกิริยาลิ้นสุดลงจะมีปริมาณสารตั้งต้นน้อยกว่าสารผลิตภัณฑ์)

ชั้นสอน

ชั้นการสร้างงานปัญหา (Problematic tasks)(5 นาที)

1. นักเรียนคิดว่าในปฏิกิริยาของสารชนิดเดียวกันถ้าเขียนสมการเคมีแตกต่างกันค่าคงที่สมดุลจะแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

(นักเรียนมีคำตอบที่หลากหลาย)

2. ครูแจกใบงานให้นักเรียนทำคนละ 1 ชุด

ชั้นการแก้ปัญหาเป็นกลุ่ม (Cooperative Groups)(20 นาที)

1. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ในกลุ่มย่อยร่วมกัน มีการแต่งตั้งประธาน รองประธาน เลขานุการ และสมาชิกกลุ่ม โดยมีการหมุนเวียนหน้าที่กันทุกคน และใช้วิธีการประชุมกลุ่มย่อยในการทำงานร่วมกัน
2. ให้นักเรียนศึกษาใบงานและใบความรู้ประกอบการเรียน เรื่อง ค่าคงที่สมมูลกับสมการเคมี ซึ่งมีการชี้แนะจุดประสงค์การเรียนรู้ การให้ความรู้เบื้องต้น ปัญหาหรือสถานการณ์ปัญหา คำถามนำทาง ข้อกำหนดของงานที่ต้องปฏิบัติ แหล่งวิทยาการในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม เพื่อให้ให้นักเรียนในกลุ่มได้ศึกษาและอภิปรายร่วมกัน
3. นักเรียนในกลุ่มร่วมกันพิจารณาปัญหา คำถามนำทางและข้อกำหนดของการปฏิบัติงาน ในใบงานที่ครูแจกให้ ประเด็นที่ต้องอภิปรายที่ละประเด็นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ทุกแง่มุมอย่างละเอียดและปฏิบัติตามข้อกำหนดให้ได้มากที่สุด พร้อมทั้งตอบคำถามนำทางทุกข้อ
4. นักเรียนในกลุ่มร่วมกันหยาบยกในประเด็นต่าง ๆ จากสมาชิกในกลุ่มมาใช้ในการอภิปรายให้ได้ข้อสรุปที่ได้จากการร่วมกันแสดงความคิดเห็น
5. นักเรียนในกลุ่มถ้าหากมีข้อสงสัยสามารถหาคำปรึกษาจากครูผู้สอนได้ โดยครูผู้สอนจะให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด
6. นักเรียนในกลุ่มร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหัวข้อการอภิปรายในใบงาน เพื่อให้ได้ข้อสรุปร่วมกันในกลุ่ม ซึ่งจะนำเสนอในชั้นเรียนต่อไป
7. นักเรียนเลือกตัวแทนกลุ่ม 1 คน เป็นผู้ร่วมอภิปรายต่อทั้งชั้นเรียน โดยนักเรียนในกลุ่มทุกคนจะมีโอกาสในการออกไปอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชั้นเรียน

ชั้นแลกเปลี่ยนความคิดเห็น(Sharing)(40 นาที)

1. นักเรียนในห้องเลือกตัวแทน 1 คน เป็นผู้ดำเนินการอภิปราย และแต่ละกลุ่มส่งตัวแทน 1 คน เพื่อให้เป็นผู้ร่วมอภิปราย
2. ครูชี้แจงบทบาทของผู้ดำเนินการอภิปราย ผู้เข้าร่วมการอภิปราย และผู้ร่วมรับฟังการอภิปรายให้นักเรียนได้รับทราบ
3. นักเรียนช่วยกันจัดสถานที่สำหรับการอภิปราย จากนั้นผู้ดำเนินการอภิปรายและผู้เข้าร่วมอภิปรายนั่งประจำที่
4. ผู้ดำเนินการอภิปรายแจ้งหัวข้อในการอภิปราย คือ ในปฏิกิริยาของสารชนิดเดียวกันถ้าเขียนสมการเคมีแตกต่างกันค่าคงที่สมมูลจะแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร
5. ผู้ดำเนินการอภิปรายแนะนำผู้เข้าร่วมการอภิปราย และแจ้งเวลาในการอภิปรายคนละ 2 นาที
6. นักเรียนที่เป็นตัวแทนของแต่ละกลุ่มอภิปรายผลการทดลอง และสรุปผลการทดลอง พร้อมทั้งตอบคำถามในใบงาน

7. นักเรียนที่เป็นผู้ร่วมฟังการอภิปรายสามารถซักถามข้อสงสัยหรือแสดงความคิดเห็นของตนเองต่อผู้เข้าร่วมการอภิปรายเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันได้
8. นักเรียนร่วมกันอภิปราย เจจาะต่อรองกันจนได้ข้อสรุปที่สมเหตุสมผล คือ ในปฏิบัติการของสารชนิดเดียวกันถ้าเขียนสมการเคมีแตกต่างกันจะทำให้ค่าคงที่สมดุลที่ได้แตกต่างกันด้วย เช่น ถ้าเขียนสมการโดยมีสัมประสิทธิ์ของสารเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ค่าคงที่สมดุลที่ได้จะมีค่าเท่ากับค่าคงที่สมดุลเดิมยกกำลังด้วยจำนวนที่เปลี่ยนแปลงไป หรือถ้าสมการที่ได้สลับกับสมการเดิม ค่าคงที่สมดุลใหม่จะมีค่าเท่ากับ $1/\text{ค่าคงที่สมดุลเดิม}$
9. ให้นักเรียนตอบคำถามในบัตรคำถามหลังเรียน เรื่อง การใช้ค่าคงที่สมดุล
10. ครูตรวจให้คะแนน

สื่อการเรียนการสอน

1. ใบงาน
2. บัตรคำถาม
3. แหล่งวิทยาการอื่น ๆ ที่กำหนดในใบงาน

การวัดและประเมินผล

1. สังเกตการณ์อภิปรายร่วมกัน
2. สังเกตการณ์ตอบคำถาม
3. สังเกตความร่วมมือในกลุ่ม
4. การตรวจบัตรคำถาม

บัตรคำถาม

ประกอบการเรียน เรื่อง ค่าคงที่สมดุลกับสมการเคมี
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการสอนที่ 4 จำนวน 2 ชั่วโมง

ให้นักเรียนแสดงวิธีหาคำตอบจากข้อต่อไปนี้

1. ค่าคงที่สมดุลของปฏิกิริยา $2NO(g) + O_2(g) \leftrightarrow 2NO_2(s)$ เท่ากับ 1×10^{14}

ค่าคงที่สมดุลของปฏิกิริยา $NO(g) + \frac{1}{2}O_2(g) \leftrightarrow NO_2(s)$ เท่ากับเท่าใด

วิธีหาคำตอบ $NO(g) + \frac{1}{2}O_2(g) \leftrightarrow NO_2(s)$ เกิดจากการนำ _____ มา _____ สมประสิทธิ์ของ

$2NO(g) + O_2(g) \leftrightarrow 2NO_2(s)$ ดังนั้นค่าคงที่สมดุลจึงหาได้จากการนำค่าคงที่สมดุลของสมการที่ _____

มา _____ นั่นคือ

เท่ากับ _____

2. ค่าคงที่สมดุลของปฏิกิริยา $A(g) + 2B(g) \leftrightarrow 4C(g)$ ที่อุณหภูมิ $30^\circ C$ เท่ากับ 25

ค่าคงที่สมดุลของปฏิกิริยา $2C(g) \leftrightarrow \frac{1}{2}A(g) + B(g)$ ที่อุณหภูมิเดียวกัน มีค่าเท่าใด

วิธีหาคำตอบ $2C(g) \leftrightarrow \frac{1}{2}A(g) + B(g)$ เกิดจากการ _____ สมการ $A(g) + 2B(g) \leftrightarrow 4C(g)$

แล้วนำ _____ มา _____ สมประสิทธิ์ของสมการ

_____ ดังนั้นค่าคงที่สมดุลจึงหาได้จากการนำค่าคงที่สมดุลของสมการที่ _____ มา _____

นั่นคือเท่ากับ _____

3. ปฏิกิริยา $NOCl(g) \leftrightarrow \frac{1}{2}N_2(g) + \frac{1}{2}O_2(g) + \frac{1}{2}Cl_2(g)$ มีค่าคงที่สมดุล K_1 ปฏิกิริยา

$2NOCl(g) \leftrightarrow N_2(g) + O_2(g) + Cl_2(g)$ มีค่าคงที่สมดุลเท่ากับเท่าใด

วิธีหาคำตอบ $2NOCl(g) \leftrightarrow N_2(g) + O_2(g) + Cl_2(g)$ เกิดจากการนำ _____

มา _____ สมประสิทธิ์ของสมการ $NOCl(g) \leftrightarrow \frac{1}{2}N_2(g) + \frac{1}{2}O_2(g) + \frac{1}{2}Cl_2(g)$

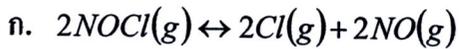
ดังนั้นค่าคงที่สมดุลจึงหาได้จากการนำค่าคงที่สมดุลของสมการที่ _____ มา _____

นั่นคือเท่ากับ _____

4. กำหนดค่าคงที่สมดุลของปฏิกิริยาดังนี้

จงหาค่าคงที่สมดุลของปฏิกิริยาต่อไปนี้

วิธีหาค่าตอบ $2NOCl(g) \leftrightarrow 2Cl(g) + 2NO(g)$ เกิดจาก

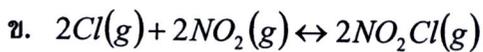
การ_____

สมการ $Cl_2(g) + 2NO_2(g) \leftrightarrow 2NO_2Cl(g)$ แล้วนำมา_____กับสมการ

$Cl_2(g) \leftrightarrow 2Cl(g)$ ดังนั้นค่าคงที่สมดุลจึงหาได้จากการนำค่าคงที่สมดุลของสมการที่

_____มา

นั่นคือเท่ากับ_____

วิธีหาค่าตอบ $2Cl(g) + 2NO_2(g) \leftrightarrow 2NO_2Cl(g)$ เกิดจาก

การ_____

ของสมการ $Cl_2(g) \leftrightarrow 2Cl(g)$ แล้วนำมา_____กับสมการ $Cl_2(g) + 2NO(g) \leftrightarrow 2NOCl$

ดังนั้นค่าคงที่สมดุลจึงหาได้จากการนำค่าคงที่สมดุลของสมการที่_____

มา_____

นั่นคือเท่ากับ_____

ใบงาน
ประกอบการเรียน เรื่อง ค่าคงที่สมดุลกับสมการเคมี
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการสอนที่ 4 จำนวน 2 ชั่วโมง

จุดประสงค์การเรียนรู้

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมการเคมีกับค่าคงที่สมดุล

ความรู้เบื้องต้น

เมื่ออุณหภูมิคงที่ ค่าคงที่สมดุล (K) จะมีค่าคงที่ ค่า K ขึ้นกับรูปแบบของปฏิกิริยาเคมี ปฏิกิริยาเคมีต่างชนิดกัน ค่า K ไม่เท่ากัน ปฏิกิริยาเดียวกันแต่เขียนสมการเคมีไม่เหมือนกัน ค่า K ไม่เท่ากัน

สถานการณ์ปัญหา

สมการ	ความเข้มข้นที่ภาวะสมดุล (M)	การหาค่าคงที่สมดุล	ค่าคงที่สมดุล
1. $A + B \leftrightarrow C + D$	$A = a, B = b, C = c, D = d$		
2. $3A + 3B \leftrightarrow 3C + 3D$	$A = a, B = b, C = c, D = d$		
3. $\frac{1}{2}A + \frac{1}{2}B \leftrightarrow \frac{1}{2}C + \frac{1}{2}D$	$A = a, B = b, C = c, D = d$		
4. $C + D \leftrightarrow A + B$	$A = a, B = b, C = c, D = d$		
5. $D + E \leftrightarrow A + F$	$E = e, D = d, A = a, F = f$		
6. $B + F \leftrightarrow C + E$	$F = f, B = b, C = c, E = e$		
7. $2A + B + F \leftrightarrow C + 2D + E$	$A = a, B = b, F = f, C = c, D = d, E = e$		

คำถามนำทาง

1. สมการที่ 2, 3 และ 4 มีความสัมพันธ์กับสมการที่ 1 อย่างไร
2. ค่าคงที่สมดุลของสมการที่ 2, 3 และ 4 มีความสัมพันธ์กับค่าคงที่สมดุล(K)ของสมการที่ 1 อย่างไร
3. ถ้าเรานำสมการที่ 1 มาบวกกับสมการที่ 5 จะได้สมการแบบใด
4. ถ้าเรานำค่าคงที่สมดุลของสมการที่ 1 มาคูณกับสมการที่ 5 จะได้ค่าคงที่สมดุลใหม่เป็นเท่าใด
5. ถ้าเรากลับข้างสมการที่ 5 จะได้สมการเป็นอย่างไร

6. ถ้าเรานำสมการที่ได้จากการกลับข้างของสมการที่ 5 มาบวกกับสมการที่ 1 จะได้สมการอย่างไร
7. ค่าคงที่สมดุลที่ได้จากการกลับข้างสมการที่ 5 คือเท่าใด
8. ถ้าเรานำค่าคงที่สมดุลของสมการที่ได้จากการกลับข้างสมการที่ 5 มาคูณกับค่าคงที่สมดุลของสมการที่ 1 ค่าคงที่สมดุลใหม่ที่ได้จะมีค่าเท่าใด
9. ถ้าเรามีสมการ $X + 2Y \leftrightarrow Z$, $K = 4$ แล้วสมการ $2Z \leftrightarrow 2X + 4Y$ จะมีค่าคงที่สมดุลเป็นเท่าใด
10. นักเรียนจะสรุปผลจากแผ่นชาร์ตนี้ว่าอย่างไร

ข้อกำหนดของการปฏิบัติงาน

1. นักเรียนสามารถตอบคำถามนำทางทุกข้ออย่างถูกต้อง

แหล่งวิชาการ

1. ห้องสมุดโรงเรียนหนองนาคำวิทยาคม
1. หนังสือเรียนของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิชาเคมี 3
2. คู่มือสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์พื้นฐานและเพิ่มเติมวิชาเคมีช่วงชั้นที่ 4 เล่มที่ 3
3. หนังสือเรียนเสริมมาตรฐานแม่ค เรื่องสมดุลเคมี
4. หนังสือ Hi-Ed's chemistry เคมี ม.5 เล่ม 3

เฉลยบัตรคำถาม

ประกอบการเรียน เรื่อง ค่าคงที่สมดุลกับสมการเคมี
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการสอนที่ 4 จำนวน 2 ชั่วโมง

ให้นักเรียนแสดงวิธีหาคำตอบจากข้อต่อไปนี้

- วิธีหาคำตอบ $NO(g) + \frac{1}{2}O_2(g) \leftrightarrow NO_2(g)$ เกิดจากการนำ $1/2$ มาคูณสมการของ $2NO(g) + O_2(g) \leftrightarrow 2NO_2(g)$ ดังนั้นค่าคงที่สมดุลจึงหาได้จาก (ค่าคงที่สมดุลเดิม)^{1/2} นั่นคือเท่ากับ $\sqrt{1 \times 10^{14}}$ เท่ากับ 1×10^7
- วิธีหาคำตอบ $2C(g) \leftrightarrow \frac{1}{2}A(g) + B(g)$ เกิดจากการกลับสมการ $A(g) + 2B(g) \leftrightarrow 4C(g)$ แล้วนำ $1/2$ มาคูณ ดังนั้นค่าคงที่สมดุลจึงหาได้จาก $(1/\text{ค่าคงที่สมดุลของสมการเดิม})^{1/2}$ เท่ากับ $\sqrt{\frac{1}{25}} = \frac{1}{5} = 0.2$
- วิธีหาคำตอบ $2NOCl(g) \leftrightarrow N_2(g) + O_2(g) + Cl_2(g)$ เกิดจากการนำ 2 มาคูณ $NOCl(g) \leftrightarrow \frac{1}{2}N_2(g) + \frac{1}{2}O_2(g) + \frac{1}{2}Cl_2(g)$ ดังนั้นค่าคงที่สมดุลจึงหาได้จาก (ค่าคงที่สมดุลของสมการเดิม)² นั่นคือเท่ากับ K_1^2
- ก. วิธีหาคำตอบ $2NOCl(g) \leftrightarrow 2Cl(g) + 2NO(g)$ เกิดจากการกลับข้างสมการของ $Cl_2(g) + 2NO(g) \leftrightarrow 2NOCl(g)$ แล้วนำไปบวกกับสมการ $Cl_2(g) \leftrightarrow 2Cl(g)$ ดังนั้นค่าคงที่สมดุลจึงหาได้จาก $\frac{1}{K_2} K_1$ นั่นคือเท่ากับ $\frac{1}{3.70 \times 10^{-8}} 6.40 \times 10^{-39} = 1.73 \times 10^{-31}$
 ข. วิธีหาคำตอบ $2Cl(g) + 2NO_2(g) \leftrightarrow 2NO_2Cl(g)$ เกิดจากการกลับข้างสมการของ $Cl_2(g) \leftrightarrow 2Cl(g)$ แล้วนำไปบวกกับสมการ $Cl_2(g) + 2NO_2(g) \leftrightarrow 2NO_2Cl(g)$ ดังนั้นค่าคงที่สมดุลจึงหาได้จาก $\frac{1}{K_1} K_3$ นั่นคือเท่ากับ $\frac{1}{6.40 \times 10^{-39}} 1.80 = 2.81 \times 10^{38}$

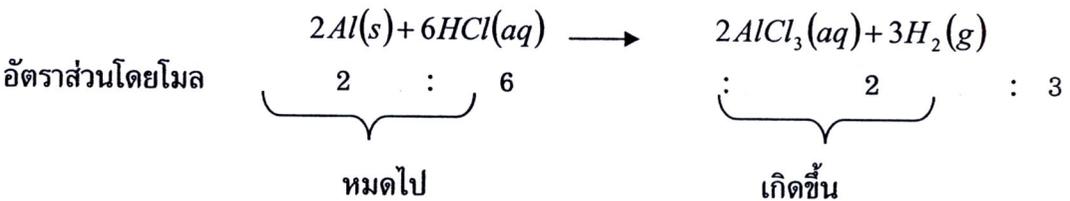
แผนการสอนตามรูปแบบการสร้างความรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้จากการแก้ปัญหา
 แผนการสอนที่ 5 เรื่อง การคำนวณค่าคงที่สมดุล วิชาเคมี
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เวลา 4 ชั่วโมง

มโนคติ

ค่าคงที่สมดุลของปฏิกิริยา คำนวณได้จากความเข้มข้นของสารต่าง ๆ ที่ภาวะสมดุล และในทางกลับกันค่าคงที่สมดุลก็สามารถนำไปใช้ในการคำนวณหาความเข้มข้นของสารที่ภาวะสมดุลได้เช่นกัน

ความรู้เดิมก่อนเรียน

สมการเคมีเขียนขึ้นเพื่อแสดงอัตราส่วนต่ำสุดของจำนวนโมลของสารตั้งต้นที่รวมพอดีกันหมดไปและจำนวนโมลของผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้น ดังนั้นจำนวนโมลของสารทุกสารในสมการจึงเป็นปริมาณสารสัมพันธ์ ซึ่งพิจารณาได้ดังนี้

จากสมการแสดงว่าขณะที่ Al หมดไป 2 โมล HCl จะหมดไป 6 โมล และมี $AlCl_3$ เกิดขึ้น 2 โมล H_2 เกิดขึ้น 3 โมล

ค่าคงที่สมดุลของปฏิกิริยา (K) คำนวณจากอัตราส่วนระหว่างผลคูณของความเข้มข้นของผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดยกกำลังด้วยสัมประสิทธิ์ของสารชนิดนั้นกับผลคูณความเข้มข้นของสารตั้งต้นแต่ละชนิดยกกำลังด้วยสัมประสิทธิ์ของสารชนิดนั้นโดยมีเงื่อนไขว่าสัมประสิทธิ์ของสารทุกชนิดต้องมาจากสมการที่ดุลแล้วและสารที่จะนำมาคำนวณหาค่าคงที่สมดุลต้องอยู่ในรูปสารละลาย (aq) หรือเป็นสารในสถานะแก๊ส (g) เท่านั้น

จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อจบบทเรียนนี้แล้ว

1. สามารถคำนวณหาค่าคงที่สมดุลของปฏิกิริยาเมื่อทราบความเข้มข้นของสารหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้
2. สามารถคำนวณหาความเข้มข้นของสารต่าง ๆ เมื่อทราบค่าคงที่สมดุลของปฏิกิริยาและข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน (30 นาที)

ครูเขียนสมการ $2Al(s) + 6HCl(aq) \longrightarrow 2AlCl_3(aq) + 3H_2(g)$ ให้นักเรียนดูบนกระดานแล้วถามนักเรียนว่า

1. ถ้าครูเติม Al ลงไปในระบบจำนวน 2 โมล จะเกิดปฏิกิริยาพอดีกับ HCl กี่โมล และเกิด $AlCl_3$ กับ H_2 อย่างละกี่โมล

(ถ้าเติม Al ลงไปในระบบจำนวน 2 โมล จะเกิดปฏิกิริยาพอดีกับ HCl 6 โมล เกิด $AlCl_3$ 2 โมล และเกิด H_2 3 โมล)

2. ถ้าครูเติม HCl ลงไปในระบบจำนวน 3 โมล จะเกิดปฏิกิริยาพอดีกับ Al กี่โมล และเกิด $AlCl_3$ กับ H_2 อย่างละกี่โมล

(จากปริมาณสารสัมพันธ์ จะได้อัตราส่วนของ $Al : HCl : AlCl_3 : H_2$ เท่ากับ $2 : 6 : 2 : 3$ ดังนั้น เมื่อเติม HCl 3 โมล จะเกิดปฏิกิริยาพอดีกับ Al 1 โมล และเกิด $AlCl_3$ และ H_2 เท่ากับ 1 โมล และ 1.5 โมลตามลำดับ)

ขั้นสอน

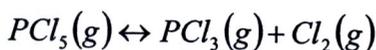
ขั้นการสร้างงานปัญหา (Problematic tasks) (60 นาที)

1. ครูอธิบายขั้นตอนการคำนวณและยกตัวอย่างการคำนวณให้นักเรียนดู ดังนี้

ตัวอย่างที่ 1 จากปฏิกิริยา $PCl_5(g) \leftrightarrow PCl_3(g) + Cl_2(g)$ ที่ภาวะเริ่มต้นความเข้มข้นของ $PCl_5(g)$ และ $PCl_3(g)$ มีค่าเท่ากับ 0.84 mol/dm^3 และ 0.18 mol/dm^3 ตามลำดับ ถ้าที่ภาวะสมดุล $PCl_5(g)$ มีความเข้มข้นเท่ากับ 0.72 mol/dm^3 ค่าคงที่สมดุลของปฏิกิริยานี้มีค่าเท่าไร

วิธีทำ

สมการที่ดุลแล้ว

$$K = \frac{[PCl_3][Cl_2]}{[PCl_5]}$$

อัตราส่วนจำนวนโมลที่เข้าทำปฏิกิริยา คือ	1	:	1	:	1	mol
ความเข้มข้นเริ่มต้น	0.84		0.18	0		mol/dm^3
ความเข้มข้นเปลี่ยนไป	-0.12		+0.12	+0.12		mol/dm^3
ความเข้มข้นที่สมดุล	0.72		0.3	0.12		mol/dm^3

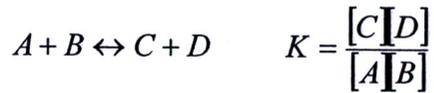
$$K = \frac{[PCl_3][Cl_2]}{[PCl_5]} = \frac{0.3 \times 0.12}{0.72} = 0.05$$

ดังนั้น ปฏิกิริยานี้มีค่าคงที่สมดุล 0.05

ตัวอย่างที่ 2 ปฏิกิริยา $A + B \leftrightarrow C + D$ มีค่าคงที่สมดุลเท่ากับ 9 ถ้าผสม A 2 mol/dm^3 และ B 2 mol/dm^3 เข้าด้วยกัน จะมี B และ C อยู่อย่างละกี่ mol/dm^3 ที่ภาวะสมดุล

วิธีทำ

สมการที่ดุลแล้ว

อัตราส่วนจำนวนโมลที่เข้าทำปฏิกิริยาคือ

1 : 1 : 1 : 1 mol

ความเข้มข้นเริ่มต้น

2 2 0 0 mol/dm³

ความเข้มข้นเปลี่ยนไป

-x -x +x +x mol/dm³

ความเข้มข้นที่สมดุล

2-x 2-x x x mol/dm³

$$K = \frac{[C][D]}{[A][B]} = 9$$

,

$$\frac{(x)(x)}{(2-x)(2-x)} = 9$$

$$\frac{(x)^2}{(2-x)^2} = 3^2$$

,

$$\frac{x}{2-x} = 3$$

$$X = 3(2-X)$$

,

$$X = 6 - 3X$$

$$4X = 6$$

,

$$X = \frac{3}{2} = 1.5 \text{ mol/dm}^3$$

เพราะฉะนั้น ที่ภาวะสมดุลมี $[B] = 2 - X = (2 - 1.5) \text{ mol/dm}^3 = 0.5 \text{ mol/dm}^3$

$$[C] = X = 1.5 \text{ mol/dm}^3$$

ตัวอย่างที่ 3 ปฏิกิริยา $\text{CaCO}_3(s) \leftrightarrow \text{CaO}(s) + \text{CO}_2(g)$ มีค่าคงที่สมดุลเท่ากับ 0.022 ที่อุณหภูมิ 252°C จงหาจำนวนโมลของ CO_2 ที่ภาวะสมดุล ซึ่งมี CaCO_3 อยู่ 1.00 g ในภาชนะที่มีความจุ 0.50 dm³

วิธีทำ

สมการที่ดุลแล้ว

$$K = [\text{CO}_2]$$

อัตราส่วนจำนวนโมลที่เข้าทำปฏิกิริยาคือ

1 : 1 : 1 mol

ความเข้มข้นเริ่มต้น

x 0 0 mol/dm³

ความเข้มข้นเปลี่ยนไป

-y +y +y

mol/dm³

ความเข้มข้นที่สมดุล

x-y y y

mol/dm³

$$K = [\text{CO}_2] = 0.022$$

,

ของแข็งไม่นำมาคิดค่าคงที่สมดุล

$$y = 0.022 \text{ mol/dm}^3$$

ที่ภาวะสมดุลมี ความเข้มข้นของ CO_2 ที่ภาวะสมดุล = 0.022 mol/dm³

จำนวนโมลของ CO_2 ในภาชนะขนาด 0.50 dm³ = 0.022 mol/dm³ × 0.50 dm³

$$= 0.011 \text{ mol}$$

เพราะฉะนั้น ณ ภาวะสมดุลมี CO_2 อยู่ 0.011 mol

ตัวอย่างที่ 4 ในระบบของปฏิกิริยา $A(g) + B(g) \leftrightarrow 2C(g)$ เมื่อนำสาร A 6 mol สาร B 2 mol มาผสมกันในภาชนะ 2 dm^3 ที่ภาวะสมดุลแก่ผสมประกอบด้วย C 1 mol ค่าคงที่สมดุลของปฏิกิริยานี้เท่ากับเท่าใด

วิธีทำ

สมการที่ดุลแล้ว	$A(g) + B(g) \leftrightarrow 2C(g)$				$K = \frac{[C]^2}{[A][B]}$
อัตราส่วนจำนวนโมลที่เข้าทำปฏิกิริยาคือ	1	:	1	:	2 mol
ความเข้มข้นเริ่มต้น	3		1		0 mol/dm ³
ความเข้มข้นเปลี่ยนไป	-0.25		-0.25		+0.5 mol/dm ³
ความเข้มข้นที่สมดุล	2.75		0.75		0.5 mol/dm ³

$$K = \frac{[C]^2}{[A][B]} = \frac{(0.5)^2}{(2.75)(0.75)} = 0.12$$

ดังนั้นปฏิกิริยานี้มีค่าคงที่สมดุล เท่ากับ 0.12

2. ครูให้นักเรียนทดลองทำโจทย์ใส่ในสมุด ดังนี้

ข้อที่ 1 จากปฏิกิริยา $2C(g) + 2D(g) + E(s) \leftrightarrow 2X(s) + 5Y(g)$ ที่ภาวะสมดุลในภาชนะ 2 ลิตร มีสาร C = 4 mol, D = 3 mol, E = 2 mol, X = 1 mol, Y = 2 mol ปฏิกิริยานี้มีค่าคงที่สมดุลเท่าใด

ข้อที่ 2 จากปฏิกิริยา $H_2(g) + I_2(g) \leftrightarrow 2HI$ มีค่า $K = 9$ ถ้านำ H_2 3 mol, I_2 3 mol มาทำปฏิกิริยาในภาชนะ 1 ลิตร ณ ภาวะสมดุลจงหาความเข้มข้นของ HI

3. ครูให้นักเรียนเปลี่ยนกันตรวจแล้วเฉลยโจทย์ที่ให้นักเรียนทำลงสมุด โดยให้คนที่ตรวจแก้ส่วนที่ผิดให้ถูกต้องแล้วนำเสนอส่งที่โต๊ะครู

4. ก่อนกลับครูถามนักเรียนต่อไปว่า นักเรียนคิดว่าการทดลองจะหาค่าคงที่สมดุลจากความเข้มข้นของสารตั้งต้นได้อย่างไร โดยให้นักเรียนไปคิดเป็นการบ้านและกลับมาตอบในชั่วโมงถัดไป

ขั้นการแก้ปัญหาเป็นกลุ่ม (Cooperative Groups)(110 นาที)

1. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในการปฏิบัติงานในกลุ่มย่อยร่วมกัน มีการแต่งตั้งประธาน รองประธาน เลขานุการ และสมาชิกกลุ่ม โดยมีการหมุนเวียนหน้าที่กันทุกคน และใช้วิธีการประชุมกลุ่มย่อยในการทำงานร่วมกัน
2. ให้นักเรียนศึกษาใบงาน เรื่อง การคำนวณค่าคงที่สมดุล ซึ่งมีการชี้แนะจุดประสงค์การเรียนรู้ การให้ความรู้เบื้องต้น ปัญหาหรือสถานการณ์ปัญหา คำถามนำทาง ข้อกำหนดของงานที่ต้องปฏิบัติ แหล่งวิทยาการในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม เพื่อให้นักเรียนในกลุ่มได้ศึกษาและอภิปรายร่วมกัน

3. นักเรียนในกลุ่มร่วมกันพิจารณาปัญหา คำถามนำทางและข้อกำหนดของการปฏิบัติงาน ในใบงานที่ครูแจกให้ ประเด็นที่ต้องอภิปรายที่ละประเด็นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ทุกแง่ทุกมุมอย่างละเอียดและปฏิบัติตามข้อกำหนดให้ได้มากที่สุด พร้อมทั้งตอบคำถามนำทางทุกข้อ
4. นักเรียนในกลุ่มร่วมกันหยิบยกในประเด็นต่าง ๆ จากสมาชิกในกลุ่มมาใช้ในการอภิปรายให้ได้ข้อสรุปที่ได้จากการร่วมกันแสดงความคิดเห็น
5. นักเรียนในกลุ่มถ้าหากมีข้อสงสัยสามารถหาคำปรึกษาจากครูผู้สอนได้ โดยครูผู้สอนจะให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด
6. นักเรียนในกลุ่มร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหัวข้อการอภิปรายในใบงาน เพื่อให้ได้ข้อสรุปร่วมกันในกลุ่ม ซึ่งจะนำเสนอในชั้นเรียนต่อไป
7. นักเรียนเลือกตัวแทนกลุ่ม 1 คน เป็นผู้ร่วมอภิปรายต่อทั้งชั้นเรียน โดยนักเรียนในกลุ่มทุกคนจะมีโอกาสในการออกไปอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชั้นเรียน

ชั้นแลกเปลี่ยนความคิดเห็น(Sharing)(40 นาที)

1. นักเรียนในห้องเลือกตัวแทน 1 คน เป็นผู้ดำเนินการอภิปราย และแต่ละกลุ่มส่งตัวแทน 1 คน เพื่อให้เป็นผู้ร่วมอภิปราย
2. ครูชี้แจงบทบาทของผู้ดำเนินการอภิปราย ผู้เข้าร่วมการอภิปราย และผู้ร่วมรับฟังการอภิปรายให้นักเรียนได้รับทราบ
3. นักเรียนช่วยกันจัดสถานที่สำหรับการอภิปราย จากนั้นผู้ดำเนินการอภิปรายและผู้เข้าร่วมอภิปรายนั่งประจำที่
4. ผู้ดำเนินการอภิปรายแจ้งหัวข้อในการอภิปราย คือ จะหาค่าคงที่สมดุลจากความเข้มข้นของสารตั้งต้นได้อย่างไร
5. ผู้ดำเนินการอภิปรายแนะนำผู้เข้าร่วมการอภิปราย และแจ้งเวลาในการอภิปรายคนละ 2 นาที
6. นักเรียนที่เป็นตัวแทนของแต่ละกลุ่มอภิปรายผลการทดลอง และสรุปผลการทดลอง พร้อมทั้งตอบคำถามในใบงาน
7. นักเรียนที่เป็นผู้ร่วมฟังการอภิปรายสามารถซักถามข้อสงสัยหรือแสดงความคิดเห็นของตนเองต่อผู้เข้าร่วมการอภิปรายเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันได้
8. นักเรียนร่วมกันอภิปราย เจาะจาต่อรองกันจนได้ข้อสรุปที่สมเหตุสมผล คือ ต้องหาความเข้มข้นของสารผลิตภัณฑ์ก่อนโดยใช้ปริมาณสารสัมพันธ์มาช่วย และต้องทำการทดลองที่ความเข้มข้นแตกต่างกัน เพื่อนำมาเขียนกราฟมาตรฐาน แล้วคำนวณความเข้มข้นจากกราฟมาตรฐาน
9. ให้นักเรียนตอบคำถามในบัตรคำถามหลังเรียน เรื่อง การใช้ค่าคงที่สมดุล
10. ครูตรวจให้คะแนน

สื่อการเรียนการสอน

1. ใบงาน
2. บัตรคำถาม
3. แหล่งวิทยาการอื่น ๆ ที่กำหนดในใบงาน

การวัดและประเมินผล

1. สังเกตการณ์อภิปรายร่วมกัน
2. สังเกตการณ์ตอบคำถาม
3. สังเกตความร่วมมือในกลุ่ม
4. การตรวจบัตรคำถาม

บัตรคำถาม

ประกอบการเรียน เรื่อง การคำนวณค่าคงที่สมดุล
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการสอนที่ 5 จำนวน 4 ชั่วโมง

ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. ความเข้มข้นที่ใช้ในการคำนวณคือหน่วยใด

2. ปฏิกิริยา $A(aq) + 2B(aq) \leftrightarrow 2C(aq)$ เมื่อบรรจุ A 1 โมล และ B 1.5 โมล ในภาชนะขนาด 2 ลูกบาศก์เดซิเมตร ค่าคงที่สมดุลมีค่าเท่าใด จงแสดงวิธีหาคำตอบ ดังนี้
 สมการที่ดุลแล้ว คือ _____

ความเข้มข้นของ A, B และ C เมื่อเริ่มต้นปฏิกิริยาเป็นกี่โมลต่อลิตร

วิธีหาคำตอบ _____

ความเข้มข้นของ A, B และ C ที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นกี่โมลต่อลิตร

วิธีหาคำตอบ _____

ความเข้มข้นของ A, B และ C ที่ภาวะสมดุลเป็นกี่โมลต่อลิตร

วิธีหาคำตอบ _____

ค่าคงที่สมดุลของปฏิกิริยาเป็นเท่าใด

วิธีหาคำตอบ _____

3. ค่าคงที่สมดุลของปฏิกิริยา $I_2(g) + H_2(g) \leftrightarrow 2HI(g)$ เท่ากับ 9.0 ที่ $30^\circ C$ ณ ภาวะสมดุล ที่อุณหภูมิเดียวกันนี้พบว่าในภาชนะขนาด 2 dm^3 มีแก๊ส HI และ H_2 อยู่ 0.6 mol และ 0.4 mol ตามลำดับ จะมีแก๊ส I_2 อยู่กี่โมลต่อลูกบาศก์เดซิเมตร

สมการที่ดุลแล้ว คือ _____

ความเข้มข้นของ I_2 , H_2 และ HI ที่ภาวะสมดุลเป็นกี่โมลต่อลิตร

วิธีหาคำตอบ _____

ใบงาน
 ประกอบการเรียนรู้ เรื่อง การคำนวณค่าคงที่สมดุล
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการสอนที่ 5 จำนวน 4 ชั่วโมง

จุดประสงค์การเรียนรู้

เพื่อศึกษาวิธีการคำนวณค่าคงที่สมดุลจากการทดลอง

ความรู้เบื้องต้น

การเกิดสีระหว่างการผสมสารละลายเฟอร์ริกไอออน(Fe^{3+}) กับสารละลายไอโอไซยาเนต (SCN^-) เป็นสีแดงของไอออนเชิงซ้อน (complex ion) ไอโอไซยาเนโตออร์ออน(III)ไอออน ($FeSCN$) $^{2+}$ ดังปฏิกิริยา

$$Fe^{3+} + SCN^- \leftrightarrow [FeSCN]^{2+}$$

	สีเหลืองอ่อน	ไม่มีสี	สีแดง	
จุดเริ่มต้น	x	y	0	M
ณ จุดสมดุล	x-z	y-z	z	M

ค่าคงที่สมดุลในรูปความเข้มข้น (K_c) สามารถแสดงได้ในรูปอัตราส่วนความเข้มข้นของสารผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นที่สมดุลกับผลคูณของความเข้มข้นของสารเริ่มต้นที่เหลือ ณ จุดสมดุล

$$K_c = \frac{[FeSCN]^{2+}}{[Fe^{3+}][SCN^-]} = \frac{z}{(x-z)(y-z)} \dots\dots\dots(1)$$

ในทางปฏิบัติ การหาค่า K_c ของระบบที่สนใจ ทำโดยผสมสารละลาย Fe^{3+} ที่ทราบความเข้มข้นและปริมาตรที่แน่นอนกับสารละลาย SCN^- ที่ทราบความเข้มข้นและปริมาตรที่แน่นอน ปฏิกิริยาเกิดขึ้นรวดเร็วและไปข้างหน้าได้ไอออนเชิงซ้อนสีแดงของ $[FeSCN]^{2+}$ ค่าความเข้มข้นของ $[FeSCN]^{2+}$ จะขึ้นอยู่กับความเข้มข้นของสารตั้งต้นคือ $[Fe^{3+}]$ และ $[SCN^-]$

ณ จุดสมดุล ความเข้มข้นของ Fe^{3+} และ SCN^- จะลดลงเนื่องจากการใช้ในการเข้าทำปฏิกิริยา และส่วนที่เหลือจากปฏิกิริยาสามารถคำนวณจากผลต่างระหว่างจำนวนโมลของสารเริ่มต้น คือ Fe^{3+} และ SCN^- กับจำนวนโมลของผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นคือ $[FeSCN]^{2+}$ แล้วเปลี่ยนให้อยู่ในรูปความเข้มข้นในหน่วย M

การหาค่าความเข้มข้นของไอออนเชิงซ้อน $[FeSCN]^{2+}$ ทำโดยการสร้างกราฟมาตรฐานด้วยการเตรียมชุดสารละลายมาตรฐานที่ทราบความเข้มข้นของ Fe^{3+} และ SCN^- หลาย ๆ ชุดที่มีความเข้มข้นที่แตกต่างกันประมาณ 4-5 หลอด แต่ละหลอดจะเกิดสีแดงของไอออนเชิงซ้อนที่มีความเข้มข้นของสีไม่เท่ากัน ซึ่งสามารถวัดความเข้มข้นของสีได้โดยการเทียบสีดังนี้

การเทียบสี เป็นการเปรียบเทียบความเข้มข้นสีของตัวอย่างกับชุดเทียบสีมาตรฐานที่ระบุความเข้มข้นที่แน่นอน โดยกำหนดความเข้มข้นเป็นตัวเลขเรียงลำดับจากความเข้มข้นน้อยไปมาก เช่น 0, 1, 2, 3 และ 4 แล้วนำไปสร้างกราฟมาตรฐาน ต่อจากนั้นนำตัวอย่างไปเปรียบเทียบกับสี

โดยใช้ตามองดูความเข้มของสีแล้วเทียบกับความเข้มของสีมาตรฐานที่เตรียมไว้ ว่าใกล้เคียงกับความเข้มของสีค่าใดมากที่สุด แล้วประมาณการอ่านค่าความเข้มข้นของสีที่ใกล้เคียงนั้นเป็นค่าความเข้มของสีของตัวอย่างที่สนใจ

สถานการณ์ปัญหา

การทดลอง การหาค่าคงที่สมดุล

อุปกรณ์และสารเคมี

1. 0.1 M HNO_3
2. 0.02 M $\text{Fe}(\text{NO}_3)_3$ in 0.01 M HNO_3 และ 0.002 M $\text{Fe}(\text{NO}_3)_3$ in 0.01 M HNO_3
3. 0.02 M NH_4SCN in 0.01 M HNO_3
4. บิวเรต
5. หลอดทดลองขนาดใหญ่

วิธีทดลอง (ครูอธิบายวิธีทดลองให้นักเรียนฟังอย่างละเอียด)

ตอนที่ 1 การสร้างกราฟมาตรฐาน

4. เตรียมชุดสารละลายมาตรฐานจำนวน 5 ชุด โดยนำหลอดทดลอง จำนวน 5 หลอด ไซสารละลายทั้ง 3 ชนิด คือ 0.02 M $\text{Fe}(\text{NO}_3)_3$, 0.002 M KSCN และ 0.1 M HNO_3 จากบิวเรต ใส่ลงในหลอดทดลอง ตามอัตราส่วนดังแสดงในตารางที่ 1 โดยให้เตรียมสารละลายเรียงตามลำดับโดยเริ่มจากสารละลายที่จะทำให้เกิดความเข้มข้นของ $[\text{FeSCN}]^{2+}$ ต่ำสุดก่อน จะได้สารละลายรวม 5 ชุด เคาะหลอดทดลองกับมือเบา ๆ เพื่อให้สารละลายผสมกัน แล้วสังเกตสีของหลอดทดลองทั้ง 5 หลอด

สารละลาย ชุดที่	0.02 M $\text{Fe}(\text{NO}_3)_3$ ใน 0.01M $\text{HNO}_3(\text{cm}^3)$	0.002 M NH_4SCN ใน 0.01M $\text{HNO}_3(\text{cm}^3)$	0.01M $\text{HNO}_3(\text{cm}^3)$
0	5	0	5
1	5	1	4
2	5	2	3
3	5	3	2
4	5	4	1

5. คำนวณความเข้มข้นของ $[\text{FeSCN}]^{2+}$ ที่เกิดขึ้นในสารละลายทั้ง 5 ชุด ซึ่งหาจากความเข้มข้นของ FeSCN^{2+} เท่ากับความเข้มข้นของ SCN^- และบันทึกความเข้มข้นของ $[\text{FeSCN}]^{2+}$ เรียงลำดับความเข้มข้นจากต่ำไปสูง

6. สังเกตสีที่เกิดขึ้นแล้วแปรความหมายความเข้มของสีเป็นตัวเลขดังนี้ กำหนดให้สารในหลอดทดลองที่ไม่มีสีมีความเข้มของสีเท่ากับ 0 สีอ่อนมีความเข้มของสีเท่ากับ 1 สีจางเท่ากับ 2 สีเข้มปานกลางเท่ากับ 3 สีเข้มจัดเท่ากับ 4 ตามลำดับ

7. นำไปพล็อตกราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างความเข้มข้นของสารละลาย (แกน x) กับความเข้มสี (แกน y) กราฟที่ได้เป็นเส้นตรง และจะใช้เป็นกราฟมาตรฐานในการคาดคะเนความเข้มข้นของสารละลายในตอนที่ 2

ตอนที่ 2 การหาค่าคงที่สมดุล

1. เตรียมชุดสารละลายสำหรับหาค่าคงที่สมดุล โดยนำหลอดทดลอง จำนวน 5 หลอด มาเติมสารตามอัตราส่วนดังแสดงในตารางที่ 2 ทำเช่นเดียวกับตอนที่ 1

สารละลาย ชุดที่	0.002 M $\text{Fe}(\text{NO}_3)_3$ ใน 0.01M $\text{HNO}_3(\text{cm}^3)$	0.002 M NH_4SCN ใน 0.01M $\text{HNO}_3(\text{cm}^3)$	0.01M $\text{HNO}_3(\text{cm}^3)$
5	5	2	3
6	5	3	2
7	5	4	1
8	5	5	0

2. นำสารละลายตัวอย่างที่เตรียมได้ตั้งแต่ชุดที่ 5-8 ในตารางที่ 2 มาเปรียบเทียบกับความเข้มของสีกับความเข้มสีของสารละลายมาตรฐานในตอนที่ 1 แปรความเข้มสีที่เทียบเคียงกับสารละลายมาตรฐานเป็นตัวเลข

3. นำตัวเลขไปอ่านจากกราฟมาตรฐานจะได้ความเข้มข้นของผลิตภัณฑ์ $[\text{FeSCN}]^{2+}$ ณ จุดสมดุล

- คำนวณความเข้มข้นของ $[\text{FeSCN}]^{2+}$ ที่เกิดขึ้น ณ สมดุลทั้ง 4 ชุด
- คำนวณความเข้มข้นของ $[\text{Fe}^{3+}]$ ที่เกิดขึ้น ณ สมดุลทั้ง 4 ชุด
- คำนวณความเข้มข้นของ $[\text{SCN}^-]$ ที่เกิดขึ้น ณ สมดุลทั้ง 4 ชุด
- คำนวณค่าคงที่สมดุลทั้ง 4 ชุด และค่าคงที่สมดุลเฉลี่ย

ผลการทดลอง

ตอนที่ 1 การสร้างกราฟมาตรฐาน

กราฟมาตรฐาน คือ

ปฏิกิริยาที่เกิดขึ้น คือ

อัตราส่วนจำนวน

โมลที่เข้าทำปฏิกิริยาของ $Fe^{3+} : SCN^- : FeSCN^{2+} =$ _____

ตารางผลการทดลอง

สารละลายชุดที่	$[SCN^-], (M)$	$[FeSCN]^{2+}, (M)$	ความเข้มของสี	กำหนดเป็นตัวเลข
0(แบล็ค)			ไม่มีสี	0
1			สีจาง	1
2			สีอ่อน	2
3			สีเข้มปานกลาง	3
4			สีเข้มเพิ่มขึ้น	4

ตอนที่ 2 การหาค่าคงที่สมดุล

ตารางผลการทดลอง

สารละลายชุดที่	x,y,z จากสมการ (1)	5	6	7	8
ความเข้มข้นของสี (กำหนดเป็น ตัวเลข)	-				
$[FeSCN]^{2+}$ อ่านจากกราฟ (M)	Z				
ปริมาตรของ Fe^{3+} เริ่มต้น (ml)	-				
$[Fe^{3+}]$ เริ่มต้น (M)	X				
$[Fe^{3+}]$ ณ จุดสมดุล (M)	x-z				
ปริมาตร SCN^- เริ่มต้น (ml)	-				
$[SCN^-]$ เริ่มต้น (M)	Y				

ตารางผลการทดลอง

สารละลายชุดที่	x,y,z จากสมการ (1)	5	6	7	8
$[SCN^-]$ ณ จุดสมดุล (M)	y-z				
K_c ของสารละลาย	-				
ค่าเฉลี่ย K_c ของสารละลาย					

คำถามนำทาง

1. ปฏิกิริยาที่เกิดขึ้น คือ _____
2. อัตราส่วนจำนวนโมลที่เข้าทำปฏิกิริยาของ $Fe^{3+}:SCN^-:FeSCN^{2+} =$ _____
3. แสดงการคำนวณ $[SCN^-]$ ของสารละลายชุดที่ 1 _____

4. แสดงการคำนวณหาค่า K_c ในสารละลายชุดที่ 5

5. สรุปการทดลองนี้ได้อย่างไร

ข้อกำหนดของการปฏิบัติงาน

1. นักเรียนสามารถตอบคำถามนำทางทุกข้ออย่างถูกต้อง

2. สิ่งที่นักเรียนควรคำนึงถึงคือ

บันทึกผลการทดลองให้ตรงกับสิ่งที่สังเกตได้

การสรุปผลการทดลอง เป็นการอธิบายผลการทดลองให้สอดคล้องกับข้อมูลที่บันทึกไว้

แหล่งวิทยาการ

1. ห้องสมุดโรงเรียนหนองนาคำวิทยาคม

2. หนังสือเรียนของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิชาเคมี 3

3. คู่มือสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์พื้นฐานและเพิ่มเติมวิชาเคมีช่วงชั้นที่ 4 เล่มที่ 3

4. หนังสือเรียนเสริมมาตรฐานแม่ค เรื่องสมดุลเคมี

5. หนังสือ Hi-Ed's chemistry เคมี ม.5 เล่ม 3

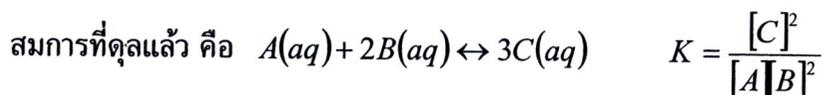
เฉลยบัตรคำถาม

ประกอบการเรียน เรื่อง การคำนวณค่าคงที่สมดุล
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการสอนที่ 5 จำนวน 4 ชั่วโมง

ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. โมลาร์ (mol/l, mol/dm³, M)

2.

ความเข้มข้นของ A, B และ C เมื่อเริ่มต้นปฏิกิริยาเป็นกิโลโมลต่อลิตร

วิธีหาค่าตอบ A 1 โมล ในภาชนะ 2 dm³ คิดเป็น $\frac{1}{2} = 0.5$

B 1.5 โมล ในภาชนะ 2 dm³ คิดเป็น $\frac{1.5}{2} = 0.75$

C 0 โมล ในภาชนะ 2 dm³ คิดเป็น $\frac{0}{2} = 0$

ความเข้มข้นของ A, B และ C ที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นกิโลโมลต่อลิตร

วิธีหาค่าตอบ ที่ภาวะสมดุลมี C เกิดขึ้น 0.35 mol/dm³ ดังนั้นความเข้มข้นของ C ที่

เปลี่ยนแปลงไป คือ 0.35 mol/dm³ จากปริมาณสารสัมพันธ์จะได้อัตราส่วนจำนวนโมลของ

A:B:C คือ 1:2:2 ดังนั้นความเข้มข้นที่เปลี่ยนแปลงไปของ A คือ $\frac{0.35}{2} = 0.175$ และ B คือ 0.35

ความเข้มข้นของ A, B และ C ที่ภาวะสมดุลเป็นกิโลโมลต่อลิตร

วิธีหาค่าตอบ ความเข้มข้นที่ภาวะสมดุลของ A คือ $0.5 - 0.175 = 0.325$ ความเข้มข้นของ

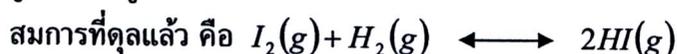
B ที่ภาวะสมดุลคือ $0.75 - 0.35 = 0.40$ และความเข้มข้นของ C ที่ภาวะสมดุลคือ

$0 + 0.35 = 0.35$

ค่าคงที่สมดุลของปฏิกิริยาเป็นเท่าใด

วิธีหาค่าตอบ จากสมการหาค่าคงที่สมดุลได้จากสูตร $K = \frac{[C]^3}{[A][B]^2} = \frac{(0.35)^3}{(0.325)(0.40)^2} = 2.4$

3. ค่าคงที่สมดุลของปฏิกิริยา เท่ากับ 9.0 ที่ 30°C ณ ภาวะสมดุล ที่อุณหภูมิเดียวกันนี้ พบว่าในภาชนะขนาด 2 dm³ มีแก๊ส HI และ H₂ อยู่ 0.6 mol และ 0.4 mol ตามลำดับ จะมีแก๊ส I₂ อยู่กี่โมลต่อลูกบาศก์เดซิเมตร

ความเข้มข้นของ I₂, H₂ และ HI ที่ภาวะสมดุล หาได้จาก ความเข้มข้นของ H₂ ที่ภาวะสมดุล คือ 0.4 mol ในปริมาตร 2 dm³ คิดเป็นความเข้มข้นเท่ากับ 0.2 mol/dm³ ความเข้มข้นของ HI

คือ 0.6 mol ในภาชนะ 2 dm³ คิดเป็นความเข้มข้นเท่ากับ 0.3 mol/dm³ สูตร $K = \frac{[HI]^2}{[I_2][H_2]}$

จะได้ $9.0 = \frac{(0.3)^2}{0.2I_2}$ เพราะฉะนั้น $I_2 = \frac{(0.3)^2}{(0.2)(9.0)} = 0.05 \text{ mol/dm}^3$

แผนการสอนตามรูปแบบการสร้างความรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้จากการแก้ปัญหา
 แผนการสอนที่ 6 เรื่อง ความเข้มข้นกับภาวะสมดุล วิชาเคมี
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เวลา 2 ชั่วโมง

มโนคติ

การเปลี่ยนแปลงความเข้มข้นของสารในระบบ จะมีผลให้ภาวะสมดุลของระบบเปลี่ยนแปลงไป แต่จะไม่มีผลต่อค่าคงที่สมดุลของระบบ

ความรู้เดิมก่อนเรียน

ความเข้มข้นของสารที่นำมาคำนวณค่าคงที่สมดุลต้องเป็นความเข้มข้นที่ภาวะสมดุลเท่านั้น

ความเข้มข้นของสารมีผลต่ออัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมี นั่นคือสารที่มีความเข้มข้นมาก จะทำให้อัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมีเกิดได้เร็ว

จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อจบบทเรียนนี้แล้วสามารถ

1. อธิบายการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระบบ เมื่อเพิ่มหรือลดความเข้มข้นของสารตั้งต้นหรือสารผลิตภัณฑ์ได้
2. อธิบายการปรับตัวของระบบเมื่อสมดุลของระบบถูกรบกวนโดยใช้หลักของเลอชาเตอลีเอได้

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน (10 นาที)

1. ครูถามนักเรียนว่า จากที่ครูเคยให้นักเรียนทำการทดลองนำสารละลายกรดไฮโดรคลอริก มาทำปฏิกิริยากับกับสารละลายโซเดียมไทโอไซยาเนต นักเรียนจำได้หรือไม่ว่าความเข้มข้นของสารมีผลต่ออัตราการเกิดปฏิกิริยาหรือไม่ อย่างไร

(มี ความเข้มข้นมีผลต่ออัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมี คือ ถ้าความเข้มข้นมากปฏิกิริยาเคมีจะเกิดได้เร็ว)

ขั้นสอน

ขั้นการสร้างงานปัญหา (Problematic tasks)(10 นาที)

1. จากปฏิกิริยา $A(aq) + 2B(aq) \leftrightarrow C(aq) + 3D(aq)$ เมื่อปฏิกิริยานี้อยู่ในภาวะสมดุล (อัตราการเกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้าเท่ากับอัตราการเกิดปฏิกิริยาย้อนกลับ) ถ้าครูเติมสาร A เข้าไปในระบบจะทำให้ภาวะสมดุลและค่าคงที่สมดุลเปลี่ยนแปลงไป อย่างไร
2. ครูแจกใบงานให้นักเรียนคนละ 1 ชุด

ชั้นการแก้ปัญหาเป็นกลุ่ม (Cooperative Groups)(60 นาที)

1. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในการปฏิบัติงานในกลุ่มย่อยร่วมกัน มีการแต่งตั้งประธาน รองประธาน เลขานุการ และสมาชิกกลุ่ม โดยมีการหมุนเวียนหน้าที่กันทุกคน และใช้วิธีการประชุมกลุ่มย่อยในการทำงานร่วมกัน
2. ให้นักเรียนศึกษาใบงานประกอบการเรียน เรื่อง ความเข้มข้นกับภาวะสมดุล ซึ่งมีการชี้แนะจุดประสงค์การเรียนรู้ การให้ความรู้เบื้องต้น ปัญหาหรือสถานการณ์ปัญหา คำถามนำทาง ข้อกำหนดของงานที่ต้องปฏิบัติ แหล่งวิทยาการในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม เพื่อให้ให้นักเรียนในกลุ่มได้ศึกษาและอภิปรายร่วมกัน
3. นักเรียนในกลุ่มร่วมกันพิจารณาปัญหา คำถามนำทางและข้อกำหนดของการปฏิบัติงานในใบงานที่ครูแจกให้ ประเด็นที่ต้องอภิปรายที่ละประเด็นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ทุกแง่มุมอย่างละเอียดและปฏิบัติตามข้อกำหนดให้ได้มากที่สุด พร้อมทั้งตอบคำถามนำทางทุกข้อ
4. นักเรียนในกลุ่มร่วมกันหยาบยกในประเด็นต่าง ๆ จากสมาชิกในกลุ่มมาใช้ในการอภิปรายให้ได้ข้อสรุปที่ได้จากการร่วมกันแสดงความคิดเห็น
5. นักเรียนในกลุ่มถ้าหากมีข้อสงสัยสามารถหาคำปรึกษาจากครูผู้สอนได้ โดยครูผู้สอนจะให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด
6. นักเรียนในกลุ่มร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหัวข้อการอภิปรายในใบงานเพื่อให้ได้ข้อสรุปร่วมกันในกลุ่ม ซึ่งจะนำเสนอในชั้นเรียนต่อไป
7. นักเรียนเลือกตัวแทนกลุ่ม 1 คน เป็นผู้ร่วมอภิปรายต่อทั้งชั้นเรียน โดยนักเรียนในกลุ่มทุกคนจะมีโอกาสในการออกไปอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชั้นเรียน

ชั้นแลกเปลี่ยนความคิดเห็น(Sharing)(40 นาที)

1. นักเรียนในห้องเลือกตัวแทน 1 คน เป็นผู้ดำเนินการอภิปราย และแต่ละกลุ่มส่งตัวแทน 1 คน เพื่อให้เป็นผู้ร่วมอภิปราย
2. ครูชี้แจงบทบาทของผู้ดำเนินการอภิปราย ผู้เข้าร่วมการอภิปราย และผู้ร่วมรับฟังการอภิปรายให้นักเรียนได้รับทราบ
3. นักเรียนช่วยกันจัดสถานที่สำหรับการอภิปราย จากนั้นผู้ดำเนินการอภิปรายและผู้เข้าร่วมอภิปรายนั่งประจำที่
4. ผู้ดำเนินการอภิปรายแจ้งหัวข้อในการอภิปราย คือ จากปฏิกิริยา

$$A(aq) + 2B(aq) \leftrightarrow C(aq) + 3D(aq)$$
 เมื่อปฏิกิริยานี้อยู่ในภาวะสมดุล (อัตราการเกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้าเท่ากับอัตราการเกิดปฏิกิริยาย้อนกลับ) ถ้าครูเติมสาร A เข้าไปในระบบจะทำให้ภาวะสมดุลและค่าคงที่สมดุลเปลี่ยนแปลงไป อย่างไรก็ตามผู้ดำเนินการ
5. อภิปรายแนะนำผู้เข้าร่วมการอภิปราย และแจ้งเวลาในการอภิปรายคนละ 3 นาที

6. นักเรียนที่เป็นตัวแทนของแต่ละกลุ่มอภิปรายผลการทดลอง และสรุปผลการทดลอง พร้อมทั้งตอบคำถามในใบงาน
7. นักเรียนที่เป็นผู้ร่วมฟังการอภิปรายสามารถซักถามข้อสงสัยหรือแสดงความคิดเห็นของตนเองต่อผู้เข้าร่วมการอภิปรายเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันได้
8. นักเรียนร่วมกันอภิปราย เปรียบเทียบกันจนได้ข้อสรุปที่สมเหตุสมผล คือ จากปฏิกิริยา $A(aq) + 2B(aq) \leftrightarrow C(aq) + 3D(aq)$ เมื่อปฏิกิริยานี้อยู่ในภาวะสมดุล (อัตราการเกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้าเท่ากับอัตราการเกิดปฏิกิริยาย้อนกลับ) ถ้าครูเติมสาร A เข้าไปในระบบจะทำให้ภาวะสมดุลเปลี่ยนแปลงโดยระบบจะปรับตัวเพื่อลดความเข้มข้นของสาร A โดยให้สาร A เกิดปฏิกิริยากับสาร B เพิ่มขึ้น ซึ่งจะเป็นการเพิ่มการเกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้ามากขึ้น แต่ค่าคงที่สมดุลของปฏิกิริยาไม่เปลี่ยนแปลง
9. ให้นักเรียนตอบคำถามในบัตรคำถามหลังเรียน เรื่อง การใช้ค่าคงที่สมดุล
10. ครูตรวจให้คะแนน

สื่อการเรียนการสอน

1. ใบงาน
2. บัตรคำถาม
3. แหล่งวิทยาการอื่น ๆ ที่กำหนดในใบงาน

การวัดและประเมินผล

5. สังเกตการณ์อภิปรายร่วมกัน
6. สังเกตการณ์ตอบคำถาม
7. สังเกตความร่วมมือในกลุ่ม
8. การตรวจบัตรคำถาม

บัตรคำถาม

ประกอบการเรียน เรื่อง ความเข้มข้นกับภาวะสมดุล
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการสอนที่ 6 จำนวน 2 ชั่วโมง

ให้นักเรียนเติมคำตอบลงในช่องว่างต่อไปนี้ให้ถูกต้อง

1. จากปฏิกิริยา $Fe^{2+}(aq) + Ag^+(aq) \leftrightarrow Fe^{3+}(aq) + Ag(s)$ ถ้าเราเพิ่มความเข้มข้นของ Fe^{3+} จะเกิดการเปลี่ยนแปลงดังนี้

ความเข้มข้นของสาร _____ เพิ่มขึ้น ระบบจะปรับตัวให้เกิดปฏิกิริยา

_____ มากขึ้น เพื่อลดความเข้มข้นของ _____ ที่เพิ่มขึ้น

ทั้งไว้สัักพ้กระบบจะปรับตัวเข้าสู่สมดุลครั้งที่ 2

ปฏิกิริยาไปข้างหน้า _____ ปฏิกิริยาย้อนกลับ

ที่สมดุลใหม่

$[Fe^{2+}]$ เพิ่มขึ้น เพราะ _____

$[Ag^+]$ เพิ่มขึ้น เพราะ _____

$[Fe^{3+}]$ เพิ่มขึ้น เพราะ _____

2. จากปฏิกิริยา $Fe^{2+}(aq) + Ag^+(aq) \leftrightarrow Fe^{3+}(aq) + Ag(s)$

เมื่อเติม Fe^{2+} สมดุลจะปรับตัวให้เกิดปฏิกิริยา _____

$[Fe^{2+}]$ _____ $[Ag^+]$ _____ $[Fe^{3+}]$ _____

เมื่อเติม Ag^+ สมดุลจะปรับตัวให้เกิดปฏิกิริยา _____

$[Fe^{2+}]$ _____ $[Ag^+]$ _____ $[Fe^{3+}]$ _____

เมื่อลด Fe^{2+} สมดุลจะปรับตัวให้เกิดปฏิกิริยา _____

$[Fe^{2+}]$ _____ $[Ag^+]$ _____ $[Fe^{3+}]$ _____

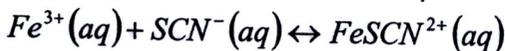
เมื่อลด Ag^+ สมดุลจะปรับตัวให้เกิดปฏิกิริยา _____

$[Fe^{2+}]$ _____ $[Ag^+]$ _____ $[Fe^{3+}]$ _____

เมื่อลด Fe^{3+} สมดุลจะปรับตัวให้เกิดปฏิกิริยา _____

$[Fe^{2+}]$ _____ $[Ag^+]$ _____ $[Fe^{3+}]$ _____

3. จากปฏิกิริยาที่กำหนดให้ต่อไปนี้ สมดุลจะปรับตัวอย่างไร และสีใดของสารละลายจะเข้มข้น

สีเหลือง ไม่มีสี สีแดง

เติม Fe^{3+} _____

เติม SCN^- _____

เติม $FeSCN^{2+}$ _____

4. จากปฏิกิริยา $2Fe^{3+}(aq) + 2I^{-}(aq) \leftrightarrow 2Fe^{2+}(aq) + I_2(g)$ หากเติมสารต่อไปนี้ สมดุลจะปรับตัวอย่างไร เพราะเหตุใด

เติม LiI ความเข้มข้นของ _____ เพิ่มขึ้น เพราะ _____
 _____ สมดุลจะ

ปรับตัว _____

เติม NH_4I ความเข้มข้นของ _____ เพิ่มขึ้น เพราะ _____
 _____ สมดุลจะ

ปรับตัว _____

เติม $FeCl_2$ ความเข้มข้นของ _____ เพิ่มขึ้น เพราะ _____
 _____ สมดุลจะ

ปรับตัว _____

เติม $Fe(NO_3)_3$ ความเข้มข้นของ _____ เพิ่มขึ้น เพราะ _____
 _____ สมดุลจะ

ปรับตัว _____

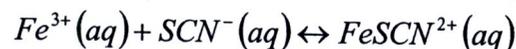
5. $HA + H_2O \leftrightarrow H_3O^+ + A^-$ จากสมการที่กำหนดให้ สมดุลจะปรับตัวอย่างไร หากเราลดความเข้มข้นของสารต่อไปนี้

ลด HA สมดุลจะปรับตัว _____

ลด H_3O^+ สมดุลจะปรับตัว _____

วิธีการทดลอง

การทดลองปฏิกิริยาระหว่างสารละลาย $\text{Fe}(\text{NO}_3)_3$ กับสารละลาย NH_4SCN เขียนสมการได้ดังนี้

สีเหลืองอ่อน ไม่มีสี สีส้มแดง

1. นำบีกเกอร์มา 4 บีกเกอร์เติมสารละลาย NH_4SCN 0.01 mol/dm^3 จำนวน 2 cm^3 และสารละลาย $\text{Fe}(\text{NO}_3)_3$ 0.01 mol/dm^3 จำนวน 2 cm^3 เขย่าเบา ๆ
2. เก็บบีกเกอร์ที่ 1 ไว้เปรียบเทียบกับสี
3. นำบีกเกอร์ที่ 2 มาเติมสารละลาย $\text{Fe}(\text{NO}_3)_3$ 0.01 mol/dm^3 จำนวน 2 cm^3 เขย่าเบา ๆ
4. นำบีกเกอร์ที่ 3 มาเติมสารละลาย NH_4SCN 0.01 mol/dm^3 จำนวน 2 cm^3 เขย่าเบา ๆ
5. นำบีกเกอร์ที่ 4 มาเติมสารละลาย NaOH 0.1 mol/dm^3 จำนวน 2 cm^3 เขย่าเบา ๆ
6. นำสารละลายในบีกเกอร์ที่ 1 ใส่หลอดทดลองที่ 1 ปริมาตร 2 cm^3
7. นำสารละลายในบีกเกอร์ที่ 2, 3 และ 4 ใส่หลอดทดลองที่ 2, 3 และ 4 ตามลำดับ หลอดละ 2 cm^3 บันทึกสีและตะกอนที่ได้เปรียบเทียบกับหลอดที่ 1

ผลการทดลอง

ตารางบันทึกผลการทดลอง

หลอดทดลองที่	สิ่งที่ได้จากการสังเกตสีของสารละลายและตะกอนที่เกิดขึ้น
1	
2	
3	
4	

คำถามนำทาง

1. เมื่อหยดสารละลาย $\text{Fe}(\text{NO}_3)_3$ ลงในสารละลาย NaSCN เกิดปฏิกิริยาเคมีดังนี้

สารละลายผสมมีสี _____ ซึ่งเป็นสีของสาร _____

2. เมื่อเติม Fe^{3+} ไปรบกวนสมดุลในหลอดทดลองที่ 2 เมื่อเข้าสู่ภาวะสมดุลใหม่ สารละลาย มีสี _____ แสดงว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสมดุลคือ สมการเลื่อนไป ข้างหน้า ย้อนกลับ

ความเข้มข้นของ Fe^{3+} ลดลง เพิ่มขึ้น

ความเข้มข้นของ SCN^- ลดลง เพิ่มขึ้น

ความเข้มข้นของ FeSCN^{2+} ลดลง เพิ่มขึ้น

3. เมื่อเติม SCN^- ลงไปปรับกวนสมดุลในหลอดทดลองที่ 3 เมื่อเข้าสู่ภาวะสมดุลใหม่ สารละลายมีสี _____ เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสมดุลคือ

สมการเลื่อนไป ข้างหน้า ย้อนกลับ

ความเข้มข้นของ Fe^{3+} ลดลง เพิ่มขึ้น

ความเข้มข้นของ SCN^- ลดลง เพิ่มขึ้น

ความเข้มข้นของ FeSCN^{2+} ลดลง เพิ่มขึ้น

4. การปรับกวนสมดุลของระบบเมื่อเพิ่ม OH^- ลงไปในสารละลายหลอดที่ 4 ซึ่งจะเข้าไปทำปฏิกิริยากับ Fe^{3+} ทำให้เกิด $\text{Fe}(\text{OH})_3$ เป็นของแข็งสีน้ำตาลแดงจะเกิดผลกระทบ คือ

สีของสารละลาย จางลง เข้มขึ้น

ความเป็นตะกอน เกิด ไม่เกิด

สมการเลื่อนไป ข้างหน้า ย้อนกลับ

ความเข้มข้นของ Fe^{3+} ลดลง เพิ่มขึ้น

ความเข้มข้นของ SCN^- ลดลง เพิ่มขึ้น

ความเข้มข้นของ FeSCN^{2+} ลดลง เพิ่มขึ้น

สีของตะกอน คือ _____

5. นักเรียนจะสรุปผลการทดลองนี้ได้อย่างไร

ข้อกำหนดของการปฏิบัติงาน

1. นักเรียนสามารถตอบคำถามนำทางทุกข้ออย่างถูกต้อง

2. สิ่งที่นักเรียนควรคำนึงถึงคือ

บันทึกผลการทดลองให้ตรงกับสิ่งที่สังเกตได้

การสรุปผลการทดลอง เป็นการอธิบายผลการทดลองให้สอดคล้องกับข้อมูลที่บันทึกไว้

แหล่งวิทยาการ

1. ห้องสมุดโรงเรียนหนองนาคำวิทยาคม

2. หนังสือเรียนของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิชาเคมี 3

3. คู่มือสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์พื้นฐานและเพิ่มเติมวิชาเคมีช่วงชั้นที่ 4 เล่มที่ 3

4. หนังสือเรียนเสริมมาตรฐานแม่ค เรื่องสมดุลเคมี

5. หนังสือ Hi-Ed's chemistry เคมี ม.5 เล่ม 3

เฉลยบัตรคำถาม

ประกอบการเรียน เรื่อง ความเข้มข้นกับภาวะสมดุล
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการสอนที่ 6 จำนวน 2 ชั่วโมง

ให้นักเรียนเติมคำตอบลงในช่องว่างต่อไปนี้ให้ถูกต้อง

1.

1.1 ความเข้มข้นของสารผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้น ระบบจะปรับตัวให้เกิดปฏิกิริยาย้อนกลับมากขึ้น เพื่อลดความเข้มข้นของ Fe^{3+} ที่เพิ่มขึ้น

1.2 ทิ้งไว้สักพักระบบจะปรับตัวเข้าสู่สมดุลครั้งที่ 2

ปฏิกิริยาไปข้างหน้าเท่ากับปฏิกิริยาย้อนกลับ

1.3 ที่สมดุลใหม่

$[Fe^{2+}]$ เพิ่มขึ้น เพราะเมื่อเกิดปฏิกิริยาย้อนกลับมากขึ้นสารตั้งต้นก็จะเพิ่มขึ้น

$[Ag^+]$ เพิ่มขึ้น เพราะเมื่อเกิดปฏิกิริยาย้อนกลับมากขึ้นสารตั้งต้นก็จะเพิ่มขึ้น

$[Fe^{3+}]$ เพิ่มขึ้น เพราะใส่เข้าไปในตอนแรกแม้จะใช้ในการเกิดปฏิกิริยาแต่ก็จะ

เหลือ มากกว่าก่อนเดิม

2. จากปฏิกิริยา $Fe^{2+}(aq) + Ag^+(aq) \leftrightarrow Fe^{3+}(aq) + Ag(s)$

เมื่อเติม Fe^{2+} สมดุลจะปรับตัวให้เกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้ามากขึ้น

$[Fe^{2+}]$ เพิ่มขึ้น $[Ag^+]$ ลดลง $[Fe^{3+}]$ เพิ่มขึ้น

เมื่อเติม Ag^+ สมดุลจะปรับตัวให้เกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้ามากขึ้น

$[Fe^{2+}]$ ลดลง $[Ag^+]$ เพิ่มขึ้น $[Fe^{3+}]$ เพิ่มขึ้น

เมื่อลด Fe^{2+} สมดุลจะปรับตัวให้เกิดปฏิกิริยาย้อนกลับมากขึ้น

$[Fe^{2+}]$ ลดลง $[Ag^+]$ เพิ่มขึ้น $[Fe^{3+}]$ ลดลง

เมื่อลด Ag^+ สมดุลจะปรับตัวให้เกิดปฏิกิริยาย้อนกลับมากขึ้น

$[Fe^{2+}]$ เพิ่มขึ้น $[Ag^+]$ ลดลง $[Fe^{3+}]$ ลดลง

เมื่อลด Fe^{3+} สมดุลจะปรับตัวให้เกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้ามากขึ้น

$[Fe^{2+}]$ ลดลง $[Ag^+]$ ลดลง $[Fe^{3+}]$ ลดลง

3. จากปฏิกิริยาที่กำหนดให้ต่อไปนี้ สมดุลจะปรับตัวอย่างไร และสีใดของสารละลายจะเข้มข้น $Fe^{3+}(aq) + SCN^-(aq) \leftrightarrow FeSCN^{2+}(aq)$

สีเหลือง ไม่มีสี สีแดง

เติม Fe^{3+} ปฏิกิริยาไปข้างหน้าเพิ่มขึ้น สีแดงจะเข้มข้น

เติม SCN^- ปฏิกิริยาไปข้างหน้าเพิ่มขึ้น สีแดงจะเข้มข้น

เติม $FeSCN^{2+}$ ปฏิกิริยาย้อนกลับเพิ่มขึ้น สีเหลืองจะเข้มข้น

4. จากปฏิกิริยา $2Fe^{3+}(aq) + 2I^{-}(aq) \leftrightarrow 2Fe^{2+}(aq) + I_2(g)$ หากเติมสารต่อไปนี้ สมดุลจะปรับตัวอย่างไร เพราะเหตุใด

เติม LiI ความเข้มข้นของ I^{-} เพิ่มขึ้น เพราะ LiI จะแตกตัวให้ Li^{+} และ I^{-} สมดุลจะปรับตัวให้เกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้าเพิ่มขึ้น

4.2 เติม NH_4I ความเข้มข้นของ I^{-} เพิ่มขึ้น เพราะ NH_4I จะแตกตัวให้ NH_4^{+} และ I^{-} สมดุลจะปรับตัวให้เกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้าเพิ่มขึ้น

4.3 เติม $FeCl_2$ ความเข้มข้นของ Fe^{2+} เพิ่มขึ้น เพราะ $FeCl_2$ จะแตกตัวเป็น Fe^{2+} และ Cl^{-} สมดุลจะปรับตัวให้เกิดปฏิกิริยาย้อนกลับเพิ่มขึ้น

4.4 เติม $Fe(NO_3)_3$ ความเข้มข้นของ Fe^{3+} เพิ่มขึ้น เพราะ $Fe(NO_3)_3$ จะแตกตัวเป็น Fe^{3+} และ NO_3^{-} สมดุลจะปรับตัวให้เกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้าเพิ่มขึ้น

5. $HA + H_2O \leftrightarrow H_3O^{+} + A^{-}$ จากสมการที่กำหนดให้ สมดุลจะปรับตัวอย่างไร หากเราลดความเข้มข้นของสารต่อไปนี้

ลด HA สมดุลจะปรับตัวให้เกิดปฏิกิริยาย้อนกลับเพิ่มขึ้น

ลด H_3O^{+} สมดุลจะปรับตัวปฏิกิริยาไปข้างหน้าเพิ่มขึ้น

แผนการสอนตามรูปแบบการสร้างความรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้จากการแก้ปัญหา
 แผนการสอนที่ 7 เรื่อง ความดันกับภาวะสมดุล วิชาเคมี
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เวลา 2 ชั่วโมง

มโนคติ

ความดันจะมีผลต่อระบบที่มีแก๊สอยู่ด้วยเท่านั้น และจำนวนโมลของแก๊สในสารตั้งต้นและผลิตภัณฑ์จะต้องไม่เท่ากัน

ความรู้เดิมก่อนเรียน

จากกฎของสมการบอกสถานะของแก๊ส ซึ่งมีสูตรคือ $n = \frac{PV}{RT}$ นั่นคือ ที่อุณหภูมิ

ปริมาตร และมวลของแก๊สคงที่ จำนวนโมลของแก๊สแปรผันกับความดัน กล่าวคือ ถ้าความดันของแก๊สเพิ่มขึ้นจำนวนโมลของแก๊สจะเพิ่มขึ้น และถ้าความดันของแก๊สลดลงจำนวนโมลของแก๊สก็จะลดลงด้วย

จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อจบบทเรียนนี้แล้ว

1. สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงภาวะสมดุลของระบบเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงความดันของระบบได้
2. อธิบายการปรับตัวของระบบเมื่อสมดุลของระบบถูกรบกวนโดยใช้หลักของเลอชาเตอลิเอได้

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน (5 นาที)

1. ครูถามนักเรียนว่าจากสมการของแก๊ส $PV = nRT$ จะได้ $n = \frac{PV}{RT}$ ถ้าอุณหภูมิ ปริมาตร และมวลของแก๊สคงที่เมื่อเพิ่มความดันจะทำให้จำนวนโมลเพิ่มขึ้นหรือลดลง (เมื่อเพิ่มความดันจะทำให้จำนวนโมลของแก๊สเพิ่มขึ้น)
2. จากสมการของแก๊สถ้าปฏิกิริยา $X(g) + 2Y(g) \rightleftharpoons 2Z(g)$ อยู่ในภาวะสมดุล (อัตราการเกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้าเท่ากับอัตราการเกิดปฏิกิริยาย้อนกลับ) ถ้าครูเพิ่มความดันของระบบจะทำจำนวนโมลของสารในระบบเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร (จำนวนโมลของแก๊สภายในระบบจะเพิ่มขึ้น)

ชั้นสอน

ชั้นการสร้างงานปัญหา (Problematic tasks)(5 นาที)

1. จากหลักของเลอชาเตอริเอ ถ้าเพิ่มความดันของระบบในปฏิกิริยาที่อยู่ในภาวะสมดุลของ $X(g) + 2Y(g) \longleftrightarrow 2Z(g)$ จะมีผลต่อค่าคงที่สมดุลและภาวะสมดุลอย่างไร
2. ครูแจกใบงานให้นักเรียนคนละ 1 ชุด

ชั้นการแก้ปัญหาเป็นกลุ่ม (Cooperative Groups)(70 นาที)

1. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในการปฏิบัติงานในกลุ่มย่อยร่วมกัน มีการแต่งตั้งประธาน รองประธาน เลขานุการ และสมาชิกกลุ่ม โดยมีการหมุนเวียนหน้าที่กันทุกคน และใช้วิธีการประชุมกลุ่มย่อยในการทำงานร่วมกัน
2. ให้นักเรียนศึกษาใบงานประกอบการเรียน เรื่อง ความดันกับภาวะสมดุล ซึ่งมีการชี้แนะจุดประสงค์การเรียนรู้ การให้ความรู้เบื้องต้น ปัญหาหรือสถานการณ์ปัญหา คำถามนำทาง ข้อกำหนดของงานที่ต้องปฏิบัติ แหล่งวิทยาการในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม เพื่อให้ให้นักเรียนในกลุ่มได้ศึกษาและอภิปรายร่วมกัน
3. นักเรียนในกลุ่มร่วมกันพิจารณาปัญหา คำถามนำทางและข้อกำหนดของการปฏิบัติงานในใบงานที่ครูแจกให้ ประเด็นที่ต้องอภิปรายที่ละประเด็นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ทุกแง่มุมอย่างละเอียดและปฏิบัติตามข้อกำหนดให้ได้มากที่สุด พร้อมทั้งตอบคำถามนำทางทุกข้อ
4. นักเรียนในกลุ่มร่วมกันหยิบยกในประเด็นต่าง ๆ จากสมาชิกในกลุ่มมาใช้ในการอภิปรายให้ได้ข้อสรุปที่ได้จากการร่วมกันแสดงความคิดเห็น
5. นักเรียนในกลุ่มถ้าหากมีข้อสงสัยสามารถหาคำปรึกษาจากครูผู้สอนได้ โดยครูผู้สอนจะให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด
6. นักเรียนในกลุ่มร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหัวข้อการอภิปรายในใบงานเพื่อให้ได้ข้อสรุปร่วมกันในกลุ่ม ซึ่งจะนำเสนอในชั้นเรียนต่อไป
7. นักเรียนเลือกตัวแทนกลุ่ม 1 คน เป็นผู้ร่วมอภิปรายต่อทั้งชั้นเรียน โดยนักเรียนในกลุ่มทุกคนจะมีโอกาสในการออกไปอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชั้นเรียน

ชั้นแลกเปลี่ยนความคิดเห็น(Sharing)(40 นาที)

1. นักเรียนในห้องเลือกตัวแทน 1 คน เป็นผู้ดำเนินการอภิปราย และแต่ละกลุ่มส่งตัวแทน 1 คน เพื่อให้เป็นผู้ร่วมอภิปราย
2. ครูชี้แจงบทบาทของผู้ดำเนินการอภิปราย ผู้เข้าร่วมการอภิปราย และผู้ร่วมรับฟังการอภิปรายให้นักเรียนได้รับทราบ

3. นักเรียนช่วยกันจัดสถานที่สำหรับการอภิปราย จากนั้นผู้ดำเนินการอภิปรายและ
ผู้เข้าร่วมอภิปรายนั่งประจำที่
4. ผู้ดำเนินการอภิปรายแจ้งหัวข้อในการอภิปราย คือ จากหลักของเลอชาเตอริเอ ถ้าเพิ่ม
ความดันของระบบในปฏิกิริยาที่อยู่ในภาวะสมดุลของ $X(g) + 2Y(g) \longleftrightarrow 2Z(g)$
จะมีผลต่อค่าคงที่สมดุลและภาวะสมดุลอย่างไร
5. ผู้ดำเนินการอภิปรายแนะนำผู้เข้าร่วมการอภิปราย และแจ้งเวลาในการอภิปรายคนละ
3 นาที
6. นักเรียนที่เป็นตัวแทนของแต่ละกลุ่มอภิปรายผลการทดลอง และสรุปผลการทดลอง
พร้อมทั้งตอบคำถามในใบงาน
7. นักเรียนที่เป็นผู้ร่วมฟังการอภิปรายสามารถซักถามข้อสงสัยหรือแสดงความคิดเห็นของ
ตนเองต่อผู้เข้าร่วมการอภิปรายเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันได้
8. นักเรียนร่วมกันอภิปราย เปรียบเทียบกันจนได้ข้อสรุปที่สมเหตุสมผล คือ เมื่อ
ปฏิกิริยา $X(g) + 2Y(g) \longleftrightarrow 2Z(g)$ อยู่ในภาวะสมดุล ถ้าเพิ่มความดันของ
ระบบจะมีผลทำให้จำนวนโมลของสารเพิ่มขึ้น ทำให้ภาวะสมดุลของระบบเปลี่ยนแปลง
ไป ดังนั้นระบบจึงปรับตัวเพื่อที่จะลดจำนวนโมลของสารโดยการเปลี่ยนแปลงไปในทิศที่
มีจำนวนโมลน้อยนั่นคือเกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้าเพิ่มขึ้น แต่ค่าคงที่สมดุลของระบบไม่
เปลี่ยนแปลง
9. ให้นักเรียนตอบคำถามในบัตรคำถามหลังเรียน เรื่อง การใช้ค่าคงที่สมดุล
10. ครูตรวจให้คะแนน

สื่อการเรียนการสอน

1. ใบงาน
2. บัตรคำถาม
3. แหล่งวิทยากรอื่น ๆ ที่กำหนดในใบงาน

การวัดและประเมินผล

1. สังเกตการณ์อภิปรายร่วมกัน
2. สังเกตการณ์ตอบคำถาม
3. สังเกตความร่วมมือในกลุ่ม
4. การตรวจบัตรคำถาม

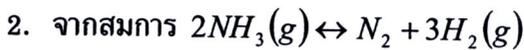
บัตรคำถาม

ประกอบการเรียน เรื่อง ความดันกับภาวะสมดุล
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการสอนที่ 7 จำนวน 2 ชั่วโมง

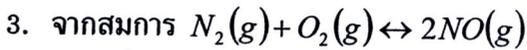
จงเติมคำลงในช่องว่างต่อไปนี้ให้ถูกต้องและได้ใจความ

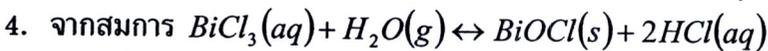
เมื่อความดันเพิ่ม สมดุลจะ _____ เมื่อลดความดันสมดุลจะ _____

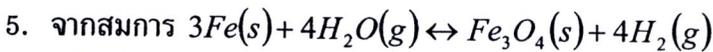
เมื่อความดันเพิ่ม สมดุลจะ _____ เมื่อลดความดันสมดุลจะ _____

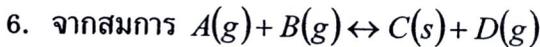
เมื่อความดันเพิ่ม สมดุลจะ _____ เมื่อลดความดันสมดุลจะ _____

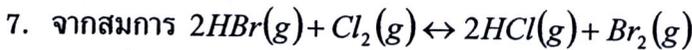
เมื่อความดันเพิ่ม สมดุลจะ _____ เมื่อลดความดันสมดุลจะ _____

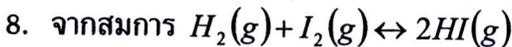
เมื่อความดันเพิ่ม สมดุลจะ _____ เมื่อลดความดันสมดุลจะ _____

เมื่อความดันเพิ่ม สมดุลจะ _____ เมื่อลดความดันสมดุลจะ _____

เมื่อความดันเพิ่ม สมดุลจะ _____ เมื่อลดความดันสมดุลจะ _____

เมื่อความดันเพิ่ม สมดุลจะ _____ เมื่อลดความดันสมดุลจะ _____

ใบงาน
 ประกอบการเรียนรู้ เรื่อง ความดันกับภาวะสมดุล
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการสอนที่ 7 จำนวน 2 ชั่วโมง

จุดประสงค์การเรียนรู้

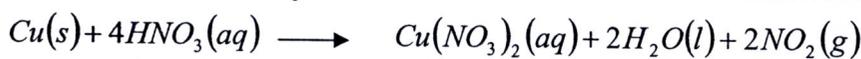
เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงความดันของระบบกับภาวะสมดุล

ความรู้เบื้องต้น

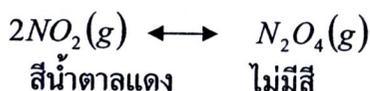
หลักของเลอชาเตอลิเ

องรี-ลุย เลอ ชาเตอลิเ ได้ศึกษาทดลองเกี่ยวกับภาวะสมดุลของปฏิกิริยาแล้วได้ข้อสรุปว่า “เมื่อระบบอยู่ในภาวะสมดุลแล้วถูกรบกวนโดยการเปลี่ยนแปลงปัจจัยใดก็ตามที่มีผลต่อภาวะสมดุลของระบบ จะทำให้สมดุลของระบบเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่จะลดผลจากการรบกวนนั้น เพื่อให้ระบบเข้าสู่ภาวะสมดุลใหม่อีกครั้งหนึ่ง”

แก๊สไนโตรเจนไดออกไซด์ (NO_2) ที่เตรียมได้จากปฏิกิริยาระหว่างโลหะทองแดง (Cu) และสารละลายกรดไนตริก (HNO_3) เข้มข้น เป็นแก๊สที่มีสีน้ำตาลแดง เขียนสมการแสดงได้ดังนี้

แก๊ส NO_2 ที่เก็บไว้ในระบบปิดจะสามารถรวมตัวกันเกิดเป็นแก๊สไดไนโตรเจนเตตระออกไซด์ (N_2O_4) และมีภาวะสมดุลเกิดขึ้นในระบบเขียนสมการได้ดังนี้

สถานการณ์ปัญหา การทดลอง การศึกษาผลของความดันต่อภาวะสมดุล
อุปกรณ์และสารเคมี

1. สารละลายกรดไนตริกเข้มข้น
2. ชิ้นโลหะทองแดง
3. กระบอกฉีดยา
4. ขาดั่งหลอดทดลอง
5. ขาดั่ง
6. หลอดนำแก๊ส
7. จุกยาง
8. หลอดหยด
9. หลอดทดลองขนาดใหญ่

วิธีการทดลอง (สาริต)

ตอนที่ 1 การเตรียมแก๊ส NO_2

1. เตรียมหลอดทดลองขนาดใหญ่พร้อมจุกยางที่มีหลอดนำแก๊สเสียบอยู่และต่อกับสายยางที่มีคลิปลิหนึบ เพื่อไม่ให้แก๊สที่เกิดขึ้นรั่วออกมาได้
2. ใส่ชิ้นโลหะทองแดงลงในหลอดทดลองในข้อ 1 ปิดจุกยาง
3. ค่อย ๆ หยดสารละลายกรดไนตริกเข้มข้นลงไป
4. เก็บแก๊สในหลอดทดลอง 3 หลอดปิดฝาทันทีที่แก๊สเต็ม (เก็บไว้ใช้ทดลองต่อไป)
5. เก็บแก๊สในกระบอกฉีดยาพลาสติกที่แห้งและดึงก้านกระบอกฉีดยาออก รวมทั้งมีด้านปลายที่ใช้ดินน้ำมันอุดไว้แล้ว เมื่อได้แก๊สเต็มกระบอกแล้ว รีบปิดหลอดฉีดยาด้วยก้านสูบทันที และเก็บไว้ใช้ในการทดลองตอนที่ 2

ตอนที่ 2 การเปลี่ยนความดันกับภาวะสมดุล

1. สังเกตสีของแก๊สในกระบอกฉีดยา บันทึกผล
2. กดก้านกระบอกฉีดยาลงอย่างรวดเร็วจนปริมาตรลดลงครึ่งหนึ่งหรือและคงที่ไว้ 1 นาที สังเกตสีของแก๊ส บันทึกผล
3. ดึงก้านกระบอกฉีดยาให้ปริมาตรเพิ่มขึ้นทันที และคงที่ไว้ 1 นาที สังเกตสีของแก๊ส บันทึกผล
4. ทำการทดลองตามข้อ 2 และ 3 ซ้ำอีกครั้ง

ผลการทดลอง

ตารางบันทึกผลการทดลอง

การทดลอง		ผลการสังเกต
เริ่มต้น		
กดก้านกระบอกฉีดยา	ครั้งที่ 1	
	ครั้งที่ 2	
ดึงก้านกระบอกฉีดยา	ครั้งที่ 1	
	ครั้งที่ 2	

คำถามนำทาง

1. ปฏิกิริยาระหว่าง Cu กับสารละลาย HNO_3 เขียนสมการได้อย่างไร
2. ปฏิกิริยาของแก๊ส NO_2 ในกระบอกฉีดยา เขียนสมการได้อย่างไร
3. แก๊ส NO_2 ที่เตรียมได้จากปฏิกิริยาระหว่าง Cu กับสารละลาย HNO_3 มีสีอะไร
4. เมื่อกดก้านกระบอกฉีดยา ปริมาตรความดันของแก๊สเปลี่ยนแปลงอย่างไร
5. เมื่อกดก้านกระบอกฉีดยา ภาวะสมดุลของระบบเปลี่ยนแปลงอย่างไร
6. เมื่อดึงก้านกระบอกฉีดยา ปริมาตรและความดันของแก๊สเปลี่ยนแปลงอย่างไร

7. เมื่อตั้งก้านกระบอกฉีดยา ภาวะสมดุลของระบบเปลี่ยนแปลงอย่างไร
8. เมื่อเปลี่ยนแปลงความดันของระบบ มีผลต่อภาวะสมดุลหรือไม่อย่างไร
9. เราสามารถสรุปผลการทดลองได้อย่างไร

ข้อกำหนดของการปฏิบัติงาน

1. นักเรียนสามารถตอบคำถามนำทางทุกข้ออย่างถูกต้อง

2. สิ่งที่นักเรียนควรคำนึงถึงคือ

บันทึกผลการทดลองให้ตรงกับสิ่งที่สังเกตได้

การสรุปผลการทดลอง เป็นการอธิบายผลการทดลองให้สอดคล้องกับข้อมูลที่บันทึกไว้

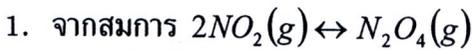
แหล่งวิทยาการ

1. ห้องสมุดโรงเรียนหนองนาคำวิทยาคม
2. หนังสือเรียนของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิชาเคมี 3
3. คู่มือสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์พื้นฐานและเพิ่มเติมวิชาเคมีช่วงชั้นที่ 4 เล่มที่ 3
4. หนังสือเรียนเสริมมาตรฐานแม็ค เรื่องสมดุลเคมี
5. หนังสือ Hi-Ed's chemistry เคมี ม.5 เล่ม 3

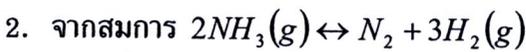
เฉลยบัตรคำถาม

ประกอบการเรียน เรื่อง ความดันกับภาวะสมดุล
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการสอนที่ 7 จำนวน 2 ชั่วโมง

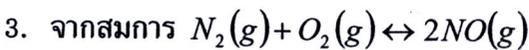
จงเติมคำลงในช่องว่างต่อไปนี้ให้ถูกต้องและได้ใจความ

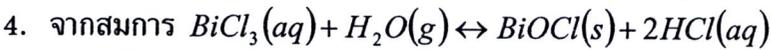
เมื่อความดันเพิ่ม สมดุลจะปรับตัวให้เกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้า เมื่อลดความดันสมดุลจะปรับตัวให้เกิดปฏิกิริยาย้อนกลับ

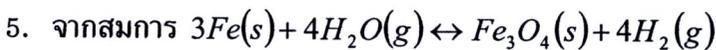
เมื่อความดันเพิ่ม สมดุลจะปรับตัวให้เกิดปฏิกิริยาย้อนกลับ เมื่อลดความดันสมดุลจะปรับตัวให้เกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้า

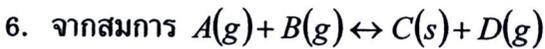
เมื่อความดันเพิ่ม สมดุลจะไม่เปลี่ยนแปลง เมื่อลดความดันสมดุลจะไม่เปลี่ยนแปลง

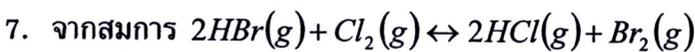
เมื่อความดันเพิ่ม สมดุลจะปรับตัวให้เกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้า เมื่อลดความดันสมดุลจะปรับตัวให้เกิดปฏิกิริยาย้อนกลับ

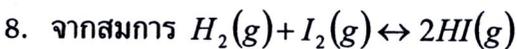
เมื่อความดันเพิ่ม สมดุลจะไม่เปลี่ยนแปลง เมื่อลดความดันสมดุลจะไม่เปลี่ยนแปลง

เมื่อความดันเพิ่ม สมดุลจะปรับตัวให้เกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้า เมื่อลดความดันสมดุลจะปรับตัวให้เกิดปฏิกิริยาย้อนกลับ

เมื่อความดันเพิ่ม สมดุลจะไม่เปลี่ยนแปลง เมื่อลดความดันสมดุลจะไม่เปลี่ยนแปลง

เมื่อความดันเพิ่ม สมดุลจะไม่เปลี่ยนแปลง เมื่อลดความดันสมดุลจะไม่เปลี่ยนแปลง

แผนการสอนตามรูปแบบการสร้างความรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้จากการแก้ปัญหา
 แผนการสอนที่ 8 เรื่อง อุณหภูมิกับภาวะสมดุล วิชาเคมี
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เวลา 2 ชั่วโมง

มโนคติ

การเปลี่ยนแปลงอุณหภูมินองจากจะมีผลต่อภาวะสมดุลของระบบแล้ว ยังมีผลทำให้ค่าคงที่สมดุล(K) เปลี่ยนแปลงด้วย

ความรู้เดิมก่อนเรียน

ปฏิกิริยาเคมีแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. ปฏิกิริยาคูดความร้อนหรือดูดพลังงาน คือปฏิกิริยาที่สารตั้งต้นดูดพลังงานเข้าไปเพื่อทำให้เกิดปฏิกิริยา ดังนั้นเมื่อสิ้นสุดปฏิกิริยาแล้วพลังงานจะเพิ่มขึ้น
2. ปฏิกิริยาคายความร้อน คือปฏิกิริยาที่สารตั้งต้นคายพลังงานออกมาเพื่อทำให้เกิดปฏิกิริยา ดังนั้นเมื่อสิ้นสุดปฏิกิริยาแล้วพลังงานจะลดลง

ผลของอุณหภูมิต่ออัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมี

อุณหภูมิต่ออัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมีเกี่ยวข้องกับพลังงานจลน์ของสารตั้งต้น ที่อุณหภูมิต่ำอนุภาคสารจะมีพลังงานจลน์สูงและเคลื่อนที่ได้เร็วกว่าที่อุณหภูมิต่ำ จึงมีผลต่ออัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมี นั่นคือเมื่ออุณหภูมิต่ำอัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมีจะเกิดได้เร็วขึ้น

จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อจบบทเรียนนี้แล้วสามารถ

1. อธิบายการเปลี่ยนแปลงภาวะสมดุลของระบบเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิของระบบได้
2. อธิบายการปรับตัวของระบบเมื่อสมดุลของระบบถูกรบกวนโดยใช้หลักของเลอชาเตอริเอได้

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน (5 นาที)

1. ครูทบทวนเรื่อง พลังงานกับการเปลี่ยนแปลงโดยเขียนกิจกรรมการเปลี่ยนแปลงของสารบนกระดานแล้วให้นักเรียนตอบคำถามว่าการเปลี่ยนแปลงในระบบข้อใดเป็นการเปลี่ยนแปลงประเภทดูดพลังงาน ข้อใดเป็นการเปลี่ยนแปลงประเภทคายพลังงาน

1. การระเหยของเหงื่อ (ดูดพลังงาน)
2. การระเหิดของการบูร (ดูดพลังงาน)

3. สาร A ผสมกับสาร B และสาร C เกิดความร้อนมีควันและเปลวไฟเกิดขึ้นที่สารผสมในถ้วยกระเบื้อง (คายพลังงาน)

4. นำโซเดียมไฮดรอกไซด์ใส่ในบีกเกอร์ที่มีน้ำอยู่ได้สารละลายใสไม่มีสี อุณหภูมิสูงกว่าอุณหภูมิของน้ำ (คายพลังงาน)

2. จากข้อ 1 ถ้าเราการบูรไปให้ความร้อน การบูรจะระเหิดได้เร็วกว่าหรือช้ากว่าเมื่อเราปล่อยให้ระเหิดที่อุณหภูมิห้อง

ขั้นสอน

ขั้นการสร้างงานปัญหา (Problematic tasks)(5 นาที)

1. ถ้าระบบที่อยู่ในภาวะสมดุลมีปฏิกิริยาไปข้างหน้าเป็นปฏิกิริยาดูดความร้อนเมื่อเราเพิ่มอุณหภูมิให้แก่ระบบ ค่าคงที่สมดุลและภาวะสมดุลจะเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร
2. ครูแจกใบงานให้นักเรียนคนละ 1 ชุด

ขั้นการแก้ปัญหาเป็นกลุ่ม (Cooperative Groups)(70 นาที)

1. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในการปฏิบัติงานในกลุ่มย่อยร่วมกัน มีการแต่งตั้งประธาน รองประธาน เลขานุการ และสมาชิกกลุ่ม โดยมีการหมุนเวียนหน้าที่กันทุกคน และใช้วิธีการประชุมกลุ่มย่อยในการทำงานร่วมกัน
2. ให้นักเรียนศึกษาใบงานประกอบการเรียน เรื่อง อุณหภูมิกับภาวะสมดุล ซึ่งมีการชี้แนะจุดประสงค์การเรียนรู้ การให้ความรู้เบื้องต้น ปัญหาหรือสถานการณ์ปัญหา คำถามนำทาง ข้อกำหนดของงานที่ต้องปฏิบัติ แหล่งวิทยาการในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม เพื่อให้นักเรียนในกลุ่มได้ศึกษาและอภิปรายร่วมกัน
3. นักเรียนในกลุ่มร่วมกันพิจารณาปัญหา คำถามนำทางและข้อกำหนดของการปฏิบัติงานในใบงานที่ครูแจกให้ ประเด็นที่ต้องอภิปรายที่ละประเด็นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ทุกแง่มุมอย่างละเอียดและปฏิบัติตามข้อกำหนดให้ได้มากที่สุด พร้อมทั้งตอบคำถามนำทางทุกข้อ
4. นักเรียนในกลุ่มร่วมกันหยิบยกในประเด็นต่าง ๆ จากสมาชิกในกลุ่มมาใช้ในการอภิปรายให้ได้ข้อสรุปที่ได้จากการร่วมกันแสดงความคิดเห็น
5. นักเรียนในกลุ่มถ้าหากมีข้อสงสัยสามารถหาคำปรึกษาจากครูผู้สอนได้ โดยครูผู้สอนจะให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด
6. นักเรียนในกลุ่มร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหัวข้อการอภิปรายในใบงานเพื่อให้ได้ข้อสรุปร่วมกันในกลุ่ม ซึ่งจะนำเสนอในชั้นเรียนต่อไป
7. นักเรียนเลือกตัวแทนกลุ่ม 1 คน เป็นผู้ร่วมอภิปรายต่อทั้งชั้นเรียน โดยนักเรียนในกลุ่มทุกคนจะมีโอกาสในการออกไปอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชั้นเรียน

ขั้นแลกเปลี่ยนความคิดเห็น(Sharing)(40 นาที)

1. นักเรียนในห้องเลือกตัวแทน 1 คน เป็นผู้ดำเนินการอภิปราย และแต่ละกลุ่มส่งตัวแทน 1 คน เพื่อให้เป็นผู้ร่วมอภิปราย
2. ครูชี้แจงบทบาทของผู้ดำเนินการอภิปราย ผู้เข้าร่วมการอภิปราย และผู้ร่วมรับฟังการอภิปรายให้นักเรียนได้รับทราบ
3. นักเรียนช่วยกันจัดสถานที่สำหรับการอภิปราย จากนั้นผู้ดำเนินการอภิปรายและผู้เข้าร่วมอภิปรายนั่งประจำที่
4. ผู้ดำเนินการอภิปรายแจ้งหัวข้อในการอภิปราย คือ ถ้าระบบที่อยู่ในภาวะสมดุลมีปฏิกิริยาไปข้างหน้าเป็นปฏิกิริยาดูดความร้อนเมื่อเราเพิ่มอุณหภูมิให้แก่ระบบ ค่าคงที่สมดุลและภาวะสมดุลจะเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร
5. ผู้ดำเนินการอภิปรายแนะนำผู้เข้าร่วมการอภิปราย และแจ้งเวลาในการอภิปรายคนละ 3 นาที
6. นักเรียนที่เป็นตัวแทนของแต่ละกลุ่มอภิปรายผลการทดลอง และสรุปผลการทดลอง พร้อมทั้งตอบคำถามในใบงาน
7. นักเรียนที่เป็นผู้ร่วมฟังการอภิปรายสามารถซักถามข้อสงสัยหรือแสดงความคิดเห็นของตนเองต่อผู้เข้าร่วมการอภิปรายเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันได้
8. นักเรียนร่วมกันอภิปราย เปรียบเทียบกันจนได้ข้อสรุปที่สมเหตุสมผล คือ ถ้าระบบที่อยู่ในภาวะสมดุลมีปฏิกิริยาไปข้างหน้าเป็นปฏิกิริยาดูดความร้อนเมื่อเราเพิ่มอุณหภูมิให้แก่ระบบ จะทำให้ภาวะสมดุลของระบบเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นระบบจะปรับตัวเพื่อให้เข้าสู่ภาวะสมดุลอีกครั้งโดยการเกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้ามากขึ้นเพื่อลดอุณหภูมิภายในระบบลง ค่าคงที่สมดุลก็จะเพิ่มขึ้นด้วย
9. ให้นักเรียนตอบคำถามในบัตรคำถามหลังเรียน เรื่อง การใช้ค่าคงที่สมดุล
10. ครูตรวจให้คะแนน

สื่อการเรียนการสอน

1. ใบงาน
2. บัตรคำถาม
3. แหล่งวิทยากรอื่น ๆ ที่กำหนดในใบงาน

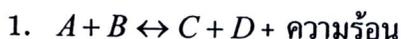
การวัดและประเมินผล

1. สังเกตการณ์อภิปรายร่วมกัน
2. สังเกตการณ์ตอบคำถาม
3. สังเกตความร่วมมือในกลุ่ม
4. การตรวจบัตรคำถาม

บัตรคำถาม

ประกอบการเรียน เรื่อง อุณหภูมิกับภาวะสมดุล
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการสอนที่ 8 จำนวน 2 ชั่วโมง

จงเติมคำตอบที่ถูกต้องลงในช่องว่าง

เมื่อเพิ่มอุณหภูมิให้แก่ระบบ ระบบจะปรับตัวเพื่อลดอุณหภูมิของระบบลง โดย

ค่าคงที่สมดุล _____

เมื่อลดอุณหภูมิให้แก่ระบบ ระบบจะปรับตัวเพื่อลดอุณหภูมิของระบบลง โดย

ค่าคงที่สมดุล _____

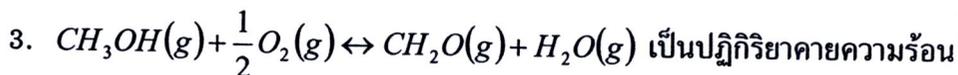

เมื่อเพิ่มอุณหภูมิให้แก่ระบบ ระบบจะปรับตัวเพื่อลดอุณหภูมิของระบบลง โดย

ค่าคงที่สมดุล _____

เมื่อลดอุณหภูมิให้แก่ระบบ ระบบจะปรับตัวเพื่อลดอุณหภูมิของระบบลง โดย

ค่าคงที่สมดุล _____

หากต้องการจะเพิ่มผลิตภัณฑ์ควรทำอย่างไร

4. จากสมการ $2NH_3(g) + \text{heat} \leftrightarrow N_2(g) + 3H_2(g)$ ถ้าเพิ่มอุณหภูมิให้สูงขึ้น ความเข้มข้นของสารใดบ้างจะมากขึ้น

ใบงาน
 ประกอบการเรียนรู้ เรื่อง อุณหภูมิกับภาวะสมดุล
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการสอนที่ 8 จำนวน 2 ชั่วโมง

จุดประสงค์การเรียนรู้

เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิของระบบกับภาวะสมดุล

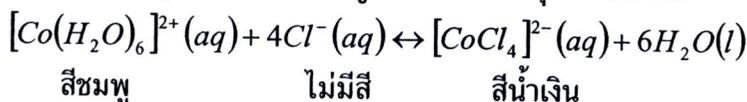
ความรู้เบื้องต้น

หลักของเลอชาเตอลิเอ

องรี-ลุย เลอ ชาเตอลิเอ ได้ศึกษาทดลองเกี่ยวกับภาวะสมดุลของปฏิกิริยาแล้วได้ข้อสรุปว่า
 “เมื่อระบบอยู่ในภาวะสมดุลแล้วถูกรบกวนโดยการเปลี่ยนแปลงปัจจัยใดก็ตามที่มีผลต่อ
 ภาวะสมดุลของระบบ จะทำให้สมดุลของระบบเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่จะลดผลจาก
 การรบกวนนั้น เพื่อให้ระบบเข้าสู่ภาวะสมดุลใหม่อีกครั้งหนึ่ง”

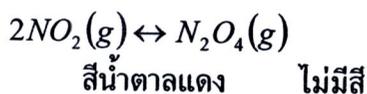
เมื่อนำสารละลาย $\text{CoCl}_2 \cdot 6\text{H}_2\text{O}$ ทำปฏิกิริยากับสารละลาย NaCl จะได้ไอออนเชิงซ้อน

$[\text{CoCl}_4]^{2-}$ ซึ่งมีสีน้ำเงิน และปฏิกิริยานี้จะไม่สมบูรณ์เพราะมีสมดุลเกิดขึ้น คือ

ปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นนี้เป็นปฏิกิริยาดูดความร้อน (ปฏิกิริยาไปข้างหน้าเป็นปฏิกิริยาดูดความร้อน ส่วนปฏิกิริยาย้อนกลับเป็นปฏิกิริยาคายความร้อน)

แก๊ส NO_2 ที่เก็บไว้ในระบบปิดจะสามารถรวมตัวกันเกิดเป็นแก๊สไดไนโตรเจนเตตระออกไซด์ (N_2O_4) และมีภาวะสมดุลเกิดขึ้นในระบบเขียนสมการได้ดังนี้

ปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นเป็นปฏิกิริยาคายความร้อน (ปฏิกิริยาไปข้างหน้าเป็นปฏิกิริยาคายความร้อน ส่วนปฏิกิริยาย้อนกลับเป็นปฏิกิริยาดูดความร้อน)

สถานการณ์ปัญหา

การทดลอง การศึกษาผลของอุณหภูมิต่อภาวะสมดุล

สารเคมีและอุปกรณ์

1. บีกเกอร์
2. หลอดทดลอง
3. ตะเกียงแอลกอฮอล์
4. น้ำแข็ง

ตอนที่ 2 ระบบสมดุลของ NO_2

หลอดทดลอง	ผลการสังเกต
อุณหภูมิห้อง	
น้ำเดือด	
น้ำผสมน้ำแข็ง	

คำถามนำทาง

1. สารละลายโคบอลต์(II)คลอไรด์ที่อุณหภูมิห้องมีสีอะไร
2. เมื่ออุณหภูมิสูงขึ้นสารละลายโคบอลต์(II)คลอไรด์เปลี่ยนเป็นสีอะไร แสดงว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร
3. เมื่ออุณหภูมิลดลงสารละลายโคบอลต์(II)คลอไรด์เปลี่ยนสีอย่างไร แสดงว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร
4. ปฏิกิริยาการละลายน้ำของโคบอลต์(II)คลอไรด์เป็นปฏิกิริยาดูดหรือคายความร้อน
5. อุณหภูมิมีผลต่ออัตราการเกิดปฏิกิริยาของสารละลายโคบอลต์(II)คลอไรด์อย่างไร
6. สมดุลของแก๊สไนโตรเจนไดออกไซด์ที่อุณหภูมิห้องมีสีอะไร
7. เมื่ออุณหภูมิสูงขึ้นจะเกิดแก๊สไนโตรเจนไดออกไซด์เพิ่มขึ้นหรือลดลง สังเกตได้อย่างไร
8. เมื่ออุณหภูมิลดลงจะเกิดแก๊สไนโตรเจนไดออกไซด์เพิ่มขึ้นหรือลดลง สังเกตได้อย่างไร
9. อุณหภูมิมีผลต่อภาวะสมดุลของแก๊สไนโตรเจนไดออกไซด์อย่างไร
10. นักเรียนคิดว่าค่าคงที่สมดุลเปลี่ยนหรือไม่เมื่อมีการเปลี่ยนอุณหภูมิอย่างไร
11. นักเรียนจะสรุปผลการทดลองว่าอย่างไร

ข้อกำหนดของการปฏิบัติงาน

1. นักเรียนสามารถตอบคำถามนำทางทุกข้ออย่างถูกต้อง
2. สิ่งที่นักเรียนควรคำนึงถึงคือ
บันทึกผลการทดลองให้ตรงกับสิ่งที่สังเกตได้
การสรุปผลการทดลอง เป็นการอธิบายผลการทดลองให้สอดคล้องกับข้อมูลที่บันทึกไว้

แหล่งวิทยาการ

1. ห้องสมุดโรงเรียนหนองนาคำวิทยาคม
2. หนังสือเรียนของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิชาเคมี 3
3. คู่มือสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์พื้นฐานและเพิ่มเติมวิชาเคมีช่วงชั้นที่ 4 เล่มที่ 3
4. หนังสือเรียนเสริมมาตรฐานแม่ค เรื่องสมดุลเคมี
5. หนังสือ Hi-Ed's chemistry เคมี ม.5 เล่ม 3

เฉลยบัตรคำถาม

ประกอบการเรียน เรื่อง อุณหภูมิกับภาวะสมดุล
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการสอนที่ 8 จำนวน 2 ชั่วโมง

จงเติมคำตอบที่ถูกต้องลงในช่องว่าง

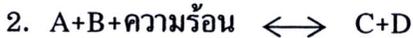

เมื่อเพิ่มอุณหภูมิให้แก่ระบบ ระบบจะปรับตัวเพื่อลดอุณหภูมิของระบบลง โดย
 การเกิดปฏิกิริยาย้อนกลับเพิ่มขึ้น

ค่าคงที่สมดุลลดลง

เมื่อลดอุณหภูมิให้แก่ระบบ ระบบจะปรับตัวเพื่อเพิ่มอุณหภูมิของระบบ โดย
 การเกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้าเพิ่มขึ้น

ค่าคงที่สมดุลเพิ่มขึ้น

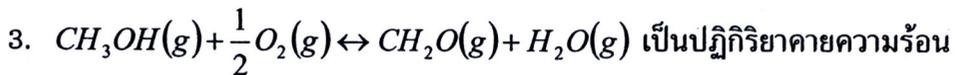

เมื่อเพิ่มอุณหภูมิให้แก่ระบบ ระบบจะปรับตัวเพื่อลดอุณหภูมิของระบบลง โดย
 การเกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้าเพิ่มขึ้น

ค่าคงที่สมดุลเพิ่มขึ้น

เมื่อลดอุณหภูมิให้แก่ระบบ ระบบจะปรับตัวเพื่อเพิ่มอุณหภูมิของระบบ โดย
 การเกิดปฏิกิริยาไปย้อนกลับเพิ่มขึ้น

ค่าคงที่สมดุลลดลง

หากต้องการจะเพิ่มผลผลิตก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ของระบบลง

4. จากสมการ $2NH_3(g) + heat \leftrightarrow N_2(g) + 3H_2(g)$ ถ้าเพิ่มอุณหภูมิให้สูงขึ้น ความ
 เข้มข้นของ แก๊สไนโตรเจน และแก๊สไฮโดรเจนจะมากขึ้น

ภาคผนวก ข

- **แบบวัดมโนคติวิद्याศาสตร์**
- **แบบวัดกระบวนการในการแก้ปัญหา**

แบบวัดมโนคติในวิชาเคมี เรื่อง สมดุลเคมี
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 30 ข้อ ใช้เวลา 60 นาที

ชื่อ.....ชั้น.....

คำชี้แจง :

1. แบบทดสอบนี้ประกอบด้วยแบบทดสอบปรนัย พร้อมทั้งอธิบายเหตุผล รายวิชาเคมี เรื่อง สมดุลเคมี จำนวน 30 ข้อ
2. ให้นักเรียนกวดในข้อเลือกที่คิดว่าถูกต้องที่สุดพร้อมบอกเหตุผลในการตอบในแต่ละข้อให้ถูกต้องสมบูรณ์ที่สุด และทำข้อสอบอย่างเต็มความสามารถ

ข้อใดต่อไปนี้จะเกิดปฏิกิริยาผันกลับได้

ก. น้ำอัดลมในกระป๋องที่ยังไม่ได้เปิดฝา

ข. น้ำโซดาในขวดเปิดฝา

ค. เผา KMnO_4 ในถ้วยกระเบื้อง
กระจกนาฬิกา

ง. หยด $\text{HCl}(\text{aq})$ ลงบนหินปูนใน

เหตุผล

ข้อความใดถูกต้องเกี่ยวกับปฏิกิริยาที่ผันกลับได้

1. เกิดในระบบเปิด

2. เกิดทั้งในระบบปิดและระบบเปิด

3. ในระบบมีทั้งปฏิกิริยาไปข้างหน้าและปฏิกิริยาย้อนกลับ

4. ปริมาณสารตั้งต้นเท่ากับปริมาณของผลิตภัณฑ์

ก. ข้อ 1 และ 3

ข. ข้อ 2 และ 4

ค. ข้อ 3 และ 4

ง. เฉพาะข้อ 3

เท่านั้น

เหตุผล

สาร A ทำปฏิกิริยากับสาร B ในระบบปิด ได้สาร C ถ้าต้องการตรวจสอบว่าปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นเป็นปฏิกิริยาผันกลับได้หรือไม่ จะตรวจสอบได้อย่างไร

ก. ตรวจสอบว่าปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นเป็นปฏิกิริยาดูดหรือคายความร้อน

ข. ตรวจสอบว่ามีสาร A หรือสาร B เหลือในระบบหรือไม่

ค. ตรวจสอบว่ามีสาร A หรือ B และสาร C อยู่ในระบบหรือไม่

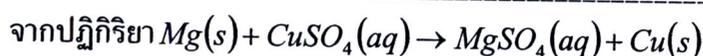
ง. ตรวจสอบว่ามีสาร A สาร B และ C อยู่ในระบบหรือไม่

เหตุผล

สาร X ทำปฏิกิริยากับสาร Y ได้สาร Z ในระบบปิด ถ้าต้องการตรวจสอบว่าปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นเป็นปฏิกิริยาผันกลับไม่ได้ผลการตรวจสอบควรเป็นอย่างไร

- ก. พบว่ามีสาร Z ในระบบเท่านั้น ข. พบว่าเป็นปฏิกิริยาคายความร้อน
ค. พบว่ามีสาร X และสาร Y ในระบบ ง. พบว่ามีสาร X สาร Y และสาร Z ในระบบ

เหตุผล

สารละลายสีฟ้า สารละลายใส

ถ้าต้องการทดสอบว่าปฏิกิริยาต่อไปนี้จะผันกลับได้ควรทำอย่างไร

- ก. สังเกตการเกิด Cu(s) ในระบบโดยสีฟ้าจางหายไป
ข. ทดสอบในระบบว่ามี $\text{Mg}^{2+}(aq)$ และ $\text{Cu}^{2+}(aq)$
ค. ตรวจสอบ $\text{Mg}^{2+}(aq)$ มีปริมาณเท่ากับ Cu(s) หรือไม่
ง. นำ $\text{MgSO}_4(aq)$ ทำปฏิกิริยากับ Cu(s) เกิดเป็น Mg(s) กับ $\text{CuSO}_4(aq)$ หรือไม่

เหตุผล

จากปฏิกิริยา $\text{Fe}^{2+}(aq) + \text{Ag}^+(aq) \leftrightarrow \text{Fe}^{3+}(aq) + \text{Ag}(s)$ จงพิจารณาข้อความต่อไปนี้

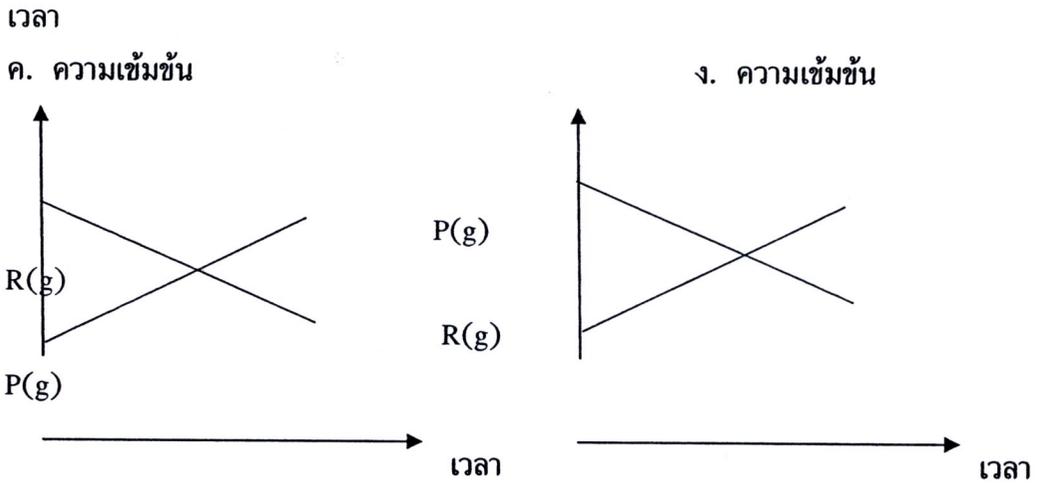
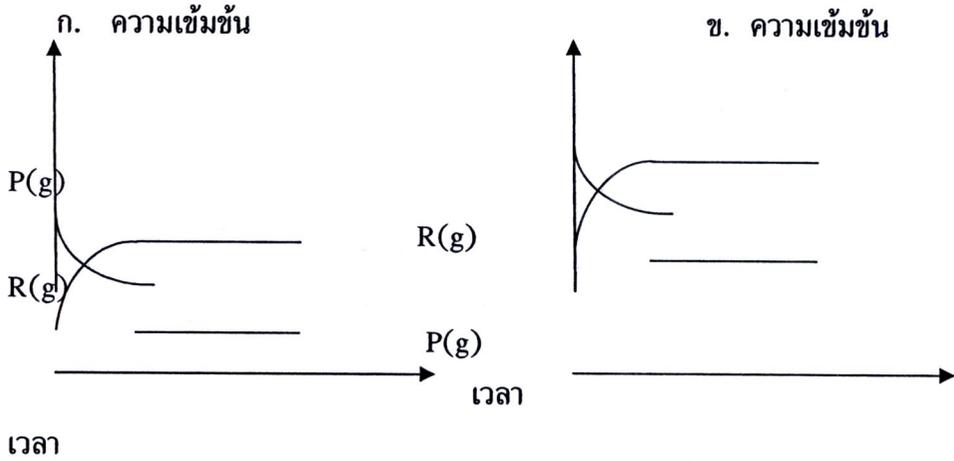
- ในช่วงแรกปฏิกิริยาไปข้างหน้าจะเกิดเร็วแต่ปฏิกิริยาย้อนกลับจะเกิดช้า
- เมื่อปฏิกิริยาเคมีเกิดไปได้ระยะหนึ่งปฏิกิริยาไปข้างหน้าจะเกิดช้าลง แต่ปฏิกิริยาย้อนกลับจะเกิดเร็วขึ้น จนกระทั่งอัตราการเกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้าเท่ากับอัตราการเกิดปฏิกิริยาย้อนกลับ เรียกว่าระบบเข้าสู่ภาวะสมดุล
- ในภาวะสมดุล ระบบจะนิ่งไม่มีการเกิดปฏิกิริยาเคมี
- ในภาวะสมดุล ปริมาณสารตั้งต้นเท่ากับปริมาณสารผลิตภัณฑ์
- ในภาวะสมดุล ปริมาณสารตั้งต้น และสารผลิตภัณฑ์ จะมีค่าคงตัว
- หากทิ้งระบบไว้นาน ๆ สารตั้งต้นจะหมดไปเหลือแต่ผลิตภัณฑ์

ข้อความใดกล่าวได้ถูกต้อง

- ก. 1, 2 และ 3 ข. 1, 2 และ 5 ค. 3, 4 และ 6 ง. 3, 4 และ 5

เหตุผล

ความเข้มข้นของสารในปฏิกิริยา $P(g) + Q(s) \leftrightarrow R(g) + S(s)$ เปลี่ยนแปลงตามเวลาตามรูปกราฟใด

เหตุผล

ข้อใดแสดงการเข้าสู่ภาวะสมดุลของปฏิกิริยาเคมี

- ก. อัตราการเกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้าเท่ากับอัตราการเกิดปฏิกิริยาย้อนกลับ
- ข. ความเข้มข้นของผลิตภัณฑ์เท่ากับความเข้มข้นของสารตั้งต้น
- ค. สมบัติของระบบคงที่และไม่มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ
- ง. ระบบหยุดนิ่งไม่มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

เหตุผล

ข้อใดถูกต้องที่สุด

- ก. ปฏิกริยาที่อยู่ในระบบปิดจะอยู่ในภาวะสมดุลเสมอ
- ข. ภาวะสมดุลจะเกิดในระบบที่มีปฏิกริยาผันกลับได้
- ค. ระบบที่มีสมบัติคงที่จะอยู่ในภาวะสมดุลเสมอ
- ง. ขณะที่ระบบอยู่ในภาวะสมดุลจะมีสารตั้งต้นและผลิตภัณฑ์เท่ากัน

เหตุผล

ข้อความที่เกี่ยวข้องกับภาวะสมดุลข้อใดไม่ถูกต้อง

- ก. การดำเนินเข้าสู่ภาวะสมดุลเริ่มต้นจากปฏิกริยาไปข้างหน้าหรือย้อนกลับก็ได้
- ข. อัตราการเกิดปฏิกริยาไปข้างหน้าเท่ากับอัตราการเกิดปฏิกริยาย้อนกลับ
- ค. เมื่อระบบเข้าสู่ภาวะสมดุล อุณหภูมิของระบบและความเข้มข้นของสารทุกชนิดคงที่
- ง. ณ ภาวะสมดุลจะไม่เกิดปฏิกริยาไปข้างหน้าและปฏิกริยาย้อนกลับ

เหตุผล

ถ้าสารละลายไอโอดีนในเฮกเซน อยู่ในภาวะสมดุลกับสารละลายไอโอดีนในโพแทสเซียมไอโอไดด์ ดังสมการ $I_2(\text{Hexane}) \leftrightarrow I_2(\text{KI})$ ข้อใดต่อไปนี้ถูกต้อง

- ก. โมเลกุลของ I_2 ละลายใน Hexane ได้เท่ากับละลายใน KI
- ข. โมเลกุลของ I_2 เคลื่อนที่ระหว่างของเหลวสองชนิดตลอดเวลาด้วยอัตราเร็วในการเคลื่อนที่เท่ากัน
- ค. โมเลกุลทั้งหมดของ I_2 ใน Hexane เคลื่อนที่ไปอยู่ในชั้นของสารละลาย KI
- ง. โมเลกุลทั้งหมดของ I_2 ในสารละลาย KI เคลื่อนที่ไปอยู่ชั้นของ Hexane

เหตุผล

เหตุใดจึงกล่าวว่าสมดุลเคมีเป็นสมดุลไดนามิก

- ก. เพราะที่ภาวะสมดุลระบบจะมีทั้งสารตั้งต้นและสารผลิตภัณฑ์ในระบบ
- ข. เพราะที่ภาวะสมดุลมวลของสารจะไม่สูญหายไป เนื่องจากเป็นระบบปิด
- ค. เพราะที่ภาวะสมดุลระบบจะมีทั้งการเปลี่ยนแปลงไปข้างหน้าและย้อนกลับเกิดขึ้นตลอดเวลา
- ง. เพราะที่ภาวะสมดุลความเข้มข้นของสารตั้งต้นและสารผลิตภัณฑ์ในระบบมีค่าคงที่

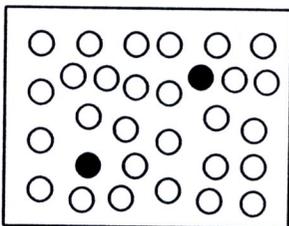
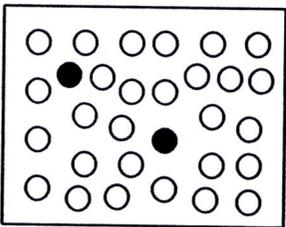
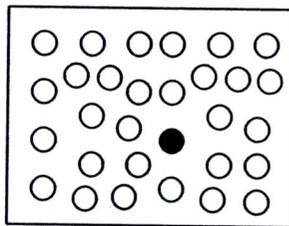
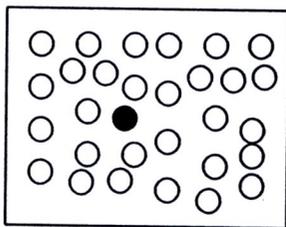
เหตุผล

จากสมการ $2HgO(s) \leftrightarrow 2Hg(g) + O_2(g)$ จะมีค่าคงที่สมดุลเท่าใด

- ก. $\frac{[Hg][O_2]}{[HgO]}$
- ข. $\frac{[Hg]^2[O_2]}{[HgO]^2}$
- ค. $[Hg][O_2]$
- ง. $[Hg]^2[O_2]$

เหตุผล

จากภาพแสดงปฏิกิริยาที่ภาวะสมดุลของสาร 2 ชนิด ภาพใดที่มีค่าคงที่สมดุลน้อยมาก ($K \lll 1$)

เหตุผล

กำหนดให้

1. $2A + 3B \leftrightarrow 6C$ $K_1 = 1 \times 10^{-23}$
2. $C + 4E \leftrightarrow 5D$ $K_2 = 6.8 \times 10^{-2}$
3. $E + F \leftrightarrow EF$ $K_{31} = 1 \times 10^{-12}$
4. $A + S \leftrightarrow W$ $K_4 = 1 \times 10^{-13}$

การเรียงลำดับของปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นได้น้อยจนถึงเกิดขึ้นได้เกือบสมบูรณ์คือ

- ก. 1,2,3,4 ข. 4,3,2,1 ค. 1,4,3,2 ง. 2,3,4,1

เหตุผล

ที่อุณหภูมิ 30°C ค่าคงที่สมดุลของปฏิกิริยา $\text{AgI}_{(s)} \leftrightarrow \text{Ag}_{(aq)}^+ + \text{I}_{(aq)}^-$ เท่ากับ 10^{-9} จากข้อมูลนี้ข้อสรุปใดถูกต้อง

- ก. เกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้ามากกว่าปฏิกิริยาย้อนกลับ
- ข. ซิลเวอร์ไอโอไดต์แตกตัวน้อยมาก
- ค. ซิลเวอร์ไอออนและไอโอไดต์ไอออนเกิดปฏิกิริยาย้อนกลับได้น้อยมาก
- ง. ซิลเวอร์ไอโอไดต์แตกตัวได้ใกล้เคียงกับการเกิดย้อนกลับ

เหตุผล

กำหนดข้อมูลให้ดังนี้

เกลือ	Ksp
AgCl	1.0×10^{-10}
Ag_2CO_3	6.3×10^{-12}
Ag_3PO_4	2.0×10^{-21}

การละลายของเกลือในข้อใดถูกต้อง

- ก. $\text{Ag}_2\text{CO}_3 > \text{AgCl} > \text{Ag}_3\text{PO}_4$
- ข. $\text{Ag}_3\text{PO}_4 > \text{Ag}_2\text{CO}_3 > \text{AgCl}$
- ค. $\text{AgCl} > \text{Ag}_2\text{CO}_3 > \text{Ag}_3\text{PO}_4$
- ง. $\text{Ag}_2\text{CO}_3 > \text{Ag}_3\text{PO}_4 > \text{AgCl}$

เหตุผล

กำหนดปฏิกิริยาที่อยู่ในภาวะสมดุลดังนี้

ข้อ	ปฏิกิริยา	ค่าคงที่สมดุล
1	$A + 3B \leftrightarrow 2C$	K_1
2	$4C \leftrightarrow 3D + 2E$	K_2
3	$2A + 6B \leftrightarrow 3D + 2E$	K_3

จะหาค่า K_3 ได้จากข้อใด

ก. $K_1^2 K_2$

ข. $K_1 K_2$

ค. $2K_1 K_2$

ง. $K_1^2 + K_2$

เหตุผล

กำหนดให้ $2Fe^{3+}(aq) + 2I^-(aq) \leftrightarrow 2Fe^{2+}(aq) + I_2(aq)$ มีค่าคงที่สมดุล K_1

$Fe^{3+}(aq) + I^-(aq) \leftrightarrow Fe^{2+}(aq) + \frac{1}{2}I_2(aq)$ มีค่าคงที่สมดุล K_2 ความสัมพันธ์ของค่า

K_1 และ K_2 คือ

ก. $K_1 = K_2$

ข. $K_2 = \sqrt{K_1}$

ค. $K_2 = \frac{1}{K_1}$

ง. $K_2 = \sqrt{\frac{1}{K_1}}$

เหตุผล

ข้อใดเป็นความจริงของ “ค่าคงที่สมดุล(K)”

ก. ถ้าสมการเคมีใหม่เป็นสองเท่าของสมการเคมีเดิมค่าคงที่สมดุลก็จะเป็นสองเท่าด้วย

ข. ค่า K ไม่จำเป็นต้องอ้างอิงสมการเคมี

ค. ถ้าปฏิกิริยาเกิดขึ้นหลายขั้นตอน ค่า K ของปฏิกิริยารวมเท่ากับผลบวกของ K ของปฏิกิริยาย่อย

ง. ค่า K เกี่ยวข้องกับสัมประสิทธิ์บอกจำนวนโมลของสารในสมการ

เหตุผล

กำหนดให้ปฏิกิริยาเกิดตามสมการ $2A(aq) \leftrightarrow B(aq) + C(aq)$ ถ้าเริ่มต้นมีสาร A เข้มข้น 2.00 mol/dm^3 เมื่อถึงสมดุลพบว่าสาร A หายไป 0.60 mol/dm^3 ความเข้มข้นของสาร A, B และสาร C ที่ใช้ในการคำนวณค่าคงที่สมดุลของปฏิกิริยานี้เป็นไปตามข้อใด

ข้อ	สารA	สารB	สารC
ก	0.60	0.60	0.60
ข	0.60	0.30	0.30
ค	1.40	0.60	0.60
ง	1.40	0.30	0.30

เหตุผล

ที่อุณหภูมิห้อง ปฏิกิริยา $2SO_2(g) + O_2(g) \leftrightarrow 2SO_3(g)$ มีค่าคงที่สมดุลเท่ากับ 100 ถ้าความเข้มข้นของ SO_2 และ SO_3 ที่ภาวะสมดุลนี้มีค่าเท่ากัน ความเข้มข้นของ O_2 ที่ภาวะสมดุลมีค่ากี่โมลต่อลูกบาศก์เดซิเมตร

ก. 0.001 mol/dm^3 ข. 0.005 mol/dm^3 ค. 0.01 mol/dm^3 ง. 0.02 mol/dm^3

เหตุผล

กำหนดให้สมการ $A(aq) + B(aq) \leftrightarrow C(aq)$ ถ้าเพิ่มความเข้มข้นของ C ระบบจะเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

1. ความเข้มข้นของ C เพิ่มขึ้นระบบจะเกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้ามากขึ้น
2. ที่ภาวะสมดุลใหม่ความเข้มข้นของ C จะน้อยกว่าที่ภาวะสมดุลเดิม
3. ที่ภาวะสมดุลใหม่ความเข้มข้นของ C จะมากกว่าที่ภาวะสมดุลเดิม
4. ความเข้มข้นของ C จะเพิ่มขึ้นระบบจะเกิดปฏิกิริยาย้อนกลับมากขึ้น

ข้อใดถูกต้องที่สุด

ก. ข้อ 1, 2 และ 3 ข. ข้อ 1, 3 และ 4 ค. ข้อ 2 และ 4 ง. ข้อ 3 และ 4

เหตุผล

กำหนดปฏิกิริยาที่ภาวะสมดุลให้ดังนี้ $Zn^{2+}(aq) + H_2S(aq) \leftrightarrow ZnS(s) + 2H^+(aq)$ ถ้าต้องการซิงค์ซัลไฟด์มาก ๆ ควรทำดังนี้

1. เติม Zn^{2+} ลงไปในระบบมาก ๆ
2. เพิ่ม H^+ ในระบบ
3. ละลาย H_2S ลงไปในระบบมาก ๆ

ข้อใดถูกต้อง

- ก. 1 และ 2 เท่านั้น ข. 1 และ 3 เท่านั้น ค. 2 และ 3 เท่านั้น ง. 1, 2 และ 3

เหตุผล

$Fe^{3+}(aq) + Ag(s) \leftrightarrow Fe^{2+}(aq) + Ag^+(aq)$ การเติมสารใดทำให้เกิดตะกอนของ Ag น้อยที่สุด

- ก. $FeCl_2$ ข. $AgNO_3$ ค. $FeCl_3$ ง. $NaCl$

เหตุผล

การเพิ่มหรือลดความดันมีผลต่อภาวะสมดุลของปฏิกิริยาใด

- ก. $A(g) + 2B(aq) \leftrightarrow 2C(g)$ ข. $A(s) + 2B(aq) \leftrightarrow 2C(aq)$
 ค. $A(s) + 2B(g) \leftrightarrow 2C(g)$ ง. $A(aq) + 2B(g) \leftrightarrow 2C(g)$

เหตุผล

ปฏิกิริยาต่อไปนี้ $4NH_3(g) + 3O_2(g) \leftrightarrow 2N_2(g) + 6H_2O(g)$ มีค่าคงที่สมดุลที่ $25^\circ C$ เท่ากับ 1×10^{19} ถ้าเพิ่มความดันของปฏิกิริยานี้ที่ $25^\circ C$ ข้อความใดต่อไปนี้ถูกต้อง

- ก. จะเกิด NH_3 เพิ่มขึ้น ค่าคงที่สมดุลลดลง
 ข. จะเกิด O_2 ลดลง ค่าคงที่สมดุลเพิ่มขึ้น
 ค. จะเกิด N_2 เพิ่มขึ้น ค่าคงที่สมดุลเพิ่มขึ้น
 ง. จะเกิด H_2O ลดลง ค่าคงที่สมดุลเท่าเดิม

เหตุผล

ในขวดน้ำอัดลมปิดฝาสนิท มีสมดุลดังนี้ $H_2O(l) + CO_2(g) \leftrightarrow H_2CO_3(aq)$ ถ้าต้องการให้มี H_2CO_3 มากจะต้องทำอย่างไร

- ก. ลดปริมาตรของช่องว่างที่คอขวด
ข. เพิ่มปริมาตรช่องว่างที่คอขวด
ค. นำไปใส่ในขวดที่มีขนาดใหญ่กว่าเดิม
ง. เปิดฝาขวด

เหตุผล

ถ้าเพิ่มอุณหภูมิจำนวนเท่ากันให้กับปฏิกิริยา ในข้อใดจะเกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้ามากที่สุด

- ก. $ก + ข \leftrightarrow ค + 15 \text{ KJ}$ ข. $A + B \leftrightarrow C + 20 \text{ KJ}$
ค. $A + C \leftrightarrow B + 25 \text{ KJ}$ ง. $X + Y \leftrightarrow Z + 60 \text{ KJ}$

เหตุผล

จงพิจารณาปฏิกิริยา $N_2O_4(g) + 50 \text{ kJ} \leftrightarrow 2NO_2(g)$ มีการเปลี่ยนแปลงใดบ้างที่ทำให้สมดุลเลื่อนไปทางขวา

1. เติม N_2O_4 2. ลด N_2O_4 3. ลด NO_2
4. เพิ่มความดันโดยการเติม $N_2(g)$ 5. เพิ่มปริมาตร 6. ลดอุณหภูมิ
ก. 1, 3 และ 4 ข. 1, 3 และ 5 ค. 3, 5 และ 6 ง. 2, 3 และ 5

เหตุผล

แบบทดสอบวัดกระบวนการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์
เรื่อง สมดุลเคมี จำนวน 7 ข้อ ใช้เวลา 30 นาที

ชื่อ _____ ชั้น _____

คำชี้แจง :

1. แบบทดสอบนี้ประกอบด้วยปัญหาทางวิทยาศาสตร์ในรายวิชาเคมี เรื่อง สมดุลเคมี จำนวน 7 ข้อ
2. ปัญหาแต่ละข้อมีชั้นย่อยอยู่ 4 ชั้น ให้นักเรียนตอบคำถามลงในพื้นที่ที่กำหนดให้

ข้อ 1 ครูอธิบายให้สายใจฟังว่า เมื่อให้ความร้อนกับผลึกคอปเปอร์(II)ซัลเฟตสีฟ้า(มีน้ำในโมเลกุล)($\text{CuSO}_4 \cdot 5\text{H}_2\text{O}$)จะได้ผลึกสีขาวของคอปเปอร์(II)ซัลเฟตที่ปราศจากน้ำ(แอลไฮดรัสคอปเปอร์ซัลเฟต)(CuSO_4) และไอน้ำ(H_2O) ดังสมการ $\text{CuSO}_4 \cdot 5\text{H}_2\text{O} \rightarrow \text{CuSO}_4 + 5\text{H}_2\text{O}$ จากนั้นปล่อยให้หลอดทดลองเย็นลง แล้วหยดน้ำลงไปประมาณ 2-3 หยด โดยใช้หลอดหยดจะเกิดผลึกสีฟ้าขึ้นที่ชั้นบนของผลึกแล้วสีฟ้าก็เคลื่อนที่ลงด้านล่างจนกระทั่งผลึกสีขาวกลายเป็นสีฟ้า ซึ่งเขียนสมการได้เป็น $\text{CuSO}_4 + 5\text{H}_2\text{O} \rightarrow \text{CuSO}_4 \cdot 5\text{H}_2\text{O}$ จากนั้นครูนำของเหลวใสไม่มีสีมาให้สายใจและบอกกับสายใจว่า ครูอยากทราบว่าของเหลวที่ครูนำมามีน้ำเป็นองค์ประกอบหรือไม่ โดยครูมีผลึกคอปเปอร์(II)ซัลเฟต $\text{CuSO}_4 \cdot 5\text{H}_2\text{O}$ ให้สายใจ 1 กรัม สายใจจะมีวิธีการทดสอบอย่างไรเพื่อให้ได้คำตอบ

การทำความเข้าใจปัญหา

1. สิ่งที่โจทย์กำหนดให้มีอะไรบ้าง

2. สิ่งที่โจทย์ต้องการทราบมีอะไรบ้าง

การวางแผนการแก้ปัญหา

จงเขียนขั้นตอนหรือวิธีในการแก้ปัญหามีอะไรบ้าง

การนำแผนไปใช้แก้ปัญหา

จงแสดงวิธีการแก้ปัญหาและหาคำตอบตามที่วางแผนไว้

การตรวจสอบวิธีการแก้ปัญหา

จงแสดงวิธีการตรวจสอบวิธีการแก้ปัญหา

ข้อ 2 อัมพลนำขวดน้ำหวานสีแดงซึ่งมีน้ำหวานปริมาตร $\frac{3}{4}$ ของขวดไปตั้งไว้กลางแดดโดยได้ทำเครื่องหมายแสดงปริมาตรของน้ำในขวดไว้ เมื่อเวลาผ่านไป 2 ชั่วโมง อัมพลได้กลับมาดูขวดน้ำปรากฏว่าปริมาณน้ำลดลงจากบริเวณที่ทำเครื่องหมายไว้เล็กน้อย และมีหยดน้ำเกาะอยู่บริเวณด้านบนของขวด และมีไอน้ำเกิดขึ้นปริมาณหนึ่ง อัมพลอยากทราบว่าขวดน้ำหวานนี้เข้าสู่ภาวะสมดุลของการเปลี่ยนสถานะแล้วหรือยัง อัมพลจะต้องทำอะไรเพื่อให้ได้คำตอบนี้

1. สิ่งที่โจทย์กำหนดให้มีอะไรบ้าง

2. สิ่งที่โจทย์ต้องการทราบมีอะไรบ้าง

การวางแผนการแก้ปัญหา

จงเขียนขั้นตอนหรือวิธีในการแก้ปัญหาที่มีอะไรบ้าง

การนำแผนไปใช้แก้ปัญหา

จงแสดงวิธีการแก้ปัญหาและหาคำตอบตามที่วางแผนไว้

การตรวจสอบวิธีการแก้ปัญหา

จงแสดงวิธีการตรวจสอบวิธีการแก้ปัญหา

ข้อ 3 ค่าคงที่สมดุลของปฏิกิริยา $Zn(s) + 2H^+(aq) \leftrightarrow Zn^{2+}(aq) + H_2(g)$ และ
 ปฏิกิริยา $CO_2(g) + H_2O(l) \leftrightarrow H_2CO_3(aq)$ มีหน่วยเหมือนกันหรือไม่
 การทำความเข้าใจปัญหา

1. สิ่งที่โจทย์กำหนดให้มีอะไรบ้าง

2. สิ่งที่โจทย์ต้องการทราบมีอะไรบ้าง

การวางแผนการแก้ปัญหา

จงเขียนขั้นตอนหรือวิธีในการแก้ปัญหามีอะไรบ้าง

การนำแผนไปใช้แก้ปัญหา

จงแสดงวิธีการแก้ปัญหาและหาคำตอบตามที่วางแผนไว้

การตรวจสอบวิธีการแก้ปัญหา

จงแสดงวิธีการตรวจสอบวิธีการแก้ปัญหา

ข้อ 4 ปฏิกิริยา $PCl_5(g) \leftrightarrow PCl_3(g) + Cl_2(g)$ ที่ภาวะเริ่มต้นความเข้มข้นของ $PCl_5(g)$ และ $PCl_3(g)$ มีค่าเท่ากับ 0.99 mol/dm^3 และ 0.21 mol/dm^3 ตามลำดับ ถ้าที่ภาวะสมดุล $Cl_2(g)$ มีความเข้มข้นเท่ากับ 0.39 mol/dm^3 ค่าคงที่สมดุลของปฏิกิริยานี้มีค่าเท่าไร

การทำความเข้าใจปัญหา

1. สิ่งที่เกี่ยวข้องกำหนดให้มีอะไรบ้าง

2. สิ่งที่เกี่ยวข้องต้องการทราบมีอะไรบ้าง

การวางแผนการแก้ปัญหา

จงเขียนขั้นตอนหรือวิธีในการแก้ปัญหามีอะไรบ้าง

การนำแผนไปใช้แก้ปัญหา

จงแสดงวิธีการแก้ปัญหาและหาคำตอบตามที่วางแผนไว้

การตรวจสอบวิธีการแก้ปัญหา

จงแสดงวิธีการตรวจสอบวิธีการแก้ปัญหา

ข้อ 5 จากปฏิกิริยา $Fe^{3+}(aq) + SCN^-(aq) \leftrightarrow FeSCN^{2+}(aq)$

สีเหลือง ไม่มีสี สีแดง

ถ้าต้องการให้สารละลายมีสีแดงเข้มขึ้นควรเติมสารชนิดใดต่อไปนี้ลงไปในระบบ Fe^{3+} , SCN^- และ $FeSCN^{2+}$

การทำความเข้าใจปัญหา

1. สิ่งที่โจทย์กำหนดให้มีอะไรบ้าง

2. สิ่งที่โจทย์ต้องการทราบมีอะไรบ้าง

การวางแผนการแก้ปัญหา

จงเขียนขั้นตอนหรือวิธีในการแก้ปัญหาที่มีอะไรบ้าง

การนำแผนไปใช้แก้ปัญหา

จงแสดงวิธีการแก้ปัญหาและหาคำตอบตามที่วางแผนไว้

การตรวจสอบวิธีการแก้ปัญหา

จงแสดงวิธีการตรวจสอบวิธีการแก้ปัญหา

ข้อ 6 จากสมการ $\text{BiCl}_3(aq) + \text{H}_2\text{O}(g) \leftrightarrow \text{BiOCl}(s) + 2\text{HCl}(aq)$ เมื่อความดันของระบบเพิ่ม สมดุลจะเลื่อนไปในทิศทางใด

การทำความเข้าใจปัญหา

1. สิ่งที่เกี่ยวข้องกำหนดให้มีอะไรบ้าง

2. สิ่งที่เกี่ยวข้องต้องการทราบมีอะไรบ้าง

การวางแผนการแก้ปัญหา

จงเขียนขั้นตอนหรือวิธีในการแก้ปัญหาที่มีอะไรบ้าง

การนำแผนไปใช้แก้ปัญหา

จงแสดงวิธีการแก้ปัญหาและหาคำตอบตามที่วางแผนไว้

การตรวจสอบวิธีการแก้ปัญหา

จงแสดงวิธีการตรวจสอบวิธีการแก้ปัญหา

ข้อ 7 จากปฏิกิริยาที่กำหนดให้ต่อไปนี้เมื่อเพิ่มอุณหภูมิให้แก่วระบบ ระบบจะเกิดการปรับตัวอย่างไรและสีของแก๊สจะเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

สีน้ำตาลแดง ไม่มีสี

การทำความเข้าใจปัญหา

1. สิ่งที่เกี่ยวข้องที่กำหนดให้มีอะไรบ้าง

2. สิ่งที่เกี่ยวข้องที่ต้องการทราบมีอะไรบ้าง

การวางแผนการแก้ปัญหา

จงเขียนขั้นตอนหรือวิธีในการแก้ปัญหามีอะไรบ้าง

การนำแผนไปใช้แก้ปัญหา

จงแสดงวิธีการแก้ปัญหาและหาคำตอบตามที่วางแผนไว้

การตรวจสอบวิธีการแก้ปัญหา

จงแสดงวิธีการตรวจสอบวิธีการแก้ปัญหา

ภาคผนวก ค

- ผลการวิเคราะห์การตอบแบบทดสอบของนักเรียน
- ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของแบบทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหา
- แสดงการวิเคราะห์คะแนนโมมติทางวิทยาศาสตร์เป็นรายบุคคล
- แสดงผลการวิเคราะห์ความสามารถในการแก้ปัญหาในแต่ละขั้นตอนของนักเรียน

ผลการวิเคราะห์การตอบแบบทดสอบของนักเรียน

1. ข้อใดต่อไปนี้เป็นปฏิกิริยาผันกลับได้
- น้ำอัดลมในกระป๋องที่ยังไม่ได้เปิดฝา
 - น้ำโซดาในขวดเปิดฝา
 - เผา KMnO_4 ในถ้วยกระเบื้อง
 - หยด HCl(aq) ลงบนหินปูนในกระจกนาฬิกา

ความเข้าใจ	จำนวน นักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ความเข้าใจที่ถูกต้องสมบูรณ์ (CU) ข้อ ก เมื่อสารตั้งต้นเกิดปฏิกิริยาไปเป็นสารผลิตภัณฑ์แล้วสารผลิตภัณฑ์ก็สามารถเกิดปฏิกิริยาย้อนกลับมาเป็นสารตั้งต้นได้อีก แต่ข้อ ข-ง เมื่อสารตั้งต้นเกิดปฏิกิริยาไปเป็นสารผลิตภัณฑ์แล้วสารผลิตภัณฑ์ที่เป็นแก๊สก็จะระเหยออกไปจากระบบจึงไม่สามารถเกิดปฏิกิริยาย้อนกลับได้ ข้อ ก เพราะน้ำอัดลมอยู่ในระบบปิดมีการแลกเปลี่ยนมวลของสารอยู่ตลอดเวลา หรือมีการเกิดปฏิกิริยาอยู่ตลอดเวลาทำให้น้ำอัดลมเกิดปฏิกิริยาผันกลับได้	2 (5.71%)
ความเข้าใจที่ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์ (PU) ข้อ ก เพราะถ้ายังไม่เปิดฝาน้ำอัดลมก็จะทำให้ปริมาตรของสารที่อยู่ในขวดมีปริมาตรเท่าเดิมเพราะเกิดปฏิกิริยาย้อนกลับได้ตลอดเวลา ข้อ ก เพราะเป็นระบบปิดไม่มีการแลกเปลี่ยนแก๊ส	33 (94.29%)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนบางส่วน (AC) ข้อ ก	0 (0.00%)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน (NO) ตอบข้อ ข-ง	0 (0.00%)
ความไม่เข้าใจ นักเรียนไม่ตอบคำถาม	0 (0.00%)

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ความเข้าใจที่ถูกต้องสมบูรณ์ (CU) - ข้อ ง ปฏิกริยาผันกลับได้จะเกิดทั้งปฏิกริยาไปข้างหน้าและย้อนกลับ ดังนั้นในระบบต้องมีทั้งสารตั้งต้น (A, B) และสารผลิตภัณฑ์ (C)	16 (45.71 %)
ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ความเข้าใจที่ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์ (PU) - ข้อ ง เพราะปฏิกริยาผันกลับได้จะต้องเหลือสารครบทุกตัว	17 (48.57 %)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนบางส่วน (AC) - ข้อ ง เพราะเป็นปฏิกริยาผันกลับ	2 (5.71 %)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน (NO) - ข้อ ก-ค	0 (0.00 %)
ความไม่เข้าใจ นักเรียนไม่ตอบคำถาม	0 (0.00 %)

4. สาร X ทำปฏิกริยากับสาร Y ได้สาร Z ในระบบปิด ถ้าต้องการตรวจสอบว่าปฏิกริยาที่เกิดขึ้นเป็นปฏิกริยาผันกลับไม่ได้ผลการตรวจสอบควรเป็นอย่างไร

- ก. พบว่ามีสาร Z ในระบบเท่านั้น ข. พบว่าเป็นปฏิกริยาคายความร้อน
ง. พบว่ามีสาร X และสาร Y ในระบบ จ. พบว่ามีสาร X สาร Y และสาร Z ในระบบ

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ความเข้าใจที่ถูกต้องสมบูรณ์ (CU) - ข้อ ก ปฏิกริยาผันกลับไม่ได้เป็นปฏิกริยาที่เกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์ เพราะฉะนั้นในระบบจะมีเฉพาะสารผลิตภัณฑ์ (Z) เท่านั้น - ข้อ ก สาร x เมื่อทำปฏิกริยากับสาร y แล้วได้สาร z และพบว่าเหลือเฉพาะ สาร z จึงสรุปว่าเป็นปฏิกริยาผันกลับไม่ได้เพราะสารตั้งต้นหมดไป	20 (57.14 %)

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ความเข้าใจที่ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์ (PU) - ข้อ ก เพราะถ้าปฏิกิริยาผันกลับไม่ได้จะพบแต่สารผลิตภัณฑ์อยู่ในระบบหรือสาร	9 (25.71 %)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนบางส่วน (AC) - ข้อ ก	2 (5.71 %)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน (NO) - ข้อ ค ถ้าเราจะทดสอบสารเราจะต้องตรวจสอบสารตั้งต้นและสารผลิตภัณฑ์(x,y ตามลำดับ)	4 (11.43 %)
ความไม่เข้าใจ นักเรียนไม่ตอบคำถาม	0 (0.00 %)

สารละลายสีฟ้า สารละลายใส

ถ้าต้องการทดสอบว่าปฏิกิริยาต่อไปนี้ผันกลับได้ควรทำอะไร

- สังเกตการเกิด $Cu(s)$ ในระบบโดยสีฟ้าจางหายไป
- ทดสอบในระบบว่ามี $Mg^{2+}(aq)$ และ $Cu^{2+}(aq)$
- ตรวจสอบ $Mg^{2+}(aq)$ มีปริมาณเท่ากับ $Cu(s)$ หรือไม่
- นำ $MgSO_4(aq)$ ทำปฏิกิริยากับ $Cu(s)$ เกิดเป็น $Mg(s)$ กับ $CuSO_4(aq)$ หรือไม่

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ความเข้าใจที่ถูกต้องสมบูรณ์ (CU) - ข้อ ง ปฏิกิริยาผันกลับได้จะมีทั้งปฏิกิริยาไปข้างหน้าและย้อนกลับ เพราะฉะนั้นสารผลิตภัณฑ์ต้องสามารถเกิดปฏิกิริยากลับไปเป็นสารตั้งต้นได้	18 (51.43 %)
ความเข้าใจที่ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์ (PU) - ข้อ ง เพราะปฏิกิริยาผันกลับได้ คือ ปฏิกิริยาที่สารผลิตภัณฑ์จะสลายกลับเป็นสารตั้งต้นได้	10 (28.57 %)

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนบางส่วน (AC) - ข้อ ง	3 (8.57 %)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน (NO) - ข้อ ค การเกิดปฏิกิริยาผันกลับได้จะต้องมี $Mg^{2+}(aq)$ ปริมาณเท่ากับ $Cu^{2+}(aq)$	4 (11.43 %)
ความไม่เข้าใจ นักเรียนไม่ตอบคำถาม	0 (0.00 %)

6. จากปฏิกิริยา $Fe^{2+}(aq) + Ag^+(aq) \leftrightarrow Fe^{3+}(aq) + Ag(s)$ จงพิจารณาข้อความต่อไปนี้

- ในช่วงแรกปฏิกิริยาไปข้างหน้าจะเกิดเร็วแต่ปฏิกิริยาย้อนกลับจะเกิดช้า
 - เมื่อปฏิกิริยาเคมีเกิดไปได้ระยะหนึ่งปฏิกิริยาไปข้างหน้าจะเกิดช้าลง แต่ปฏิกิริยาย้อนกลับจะเกิดเร็วขึ้น จนกระทั่งอัตราการเกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้าเท่ากับอัตราการเกิดปฏิกิริยาย้อนกลับ เรียกว่าระบบเข้าสู่ภาวะสมดุล
 - ในภาวะสมดุล ระบบจะนิ่งไม่มีการเกิดปฏิกิริยาเคมี
 - ในภาวะสมดุล ปริมาณสารตั้งต้นเท่ากับปริมาณสารผลิตภัณฑ์
 - ในภาวะสมดุล ปริมาณสารตั้งต้น และสารผลิตภัณฑ์ จะมีค่าคงตัว
 - หากทิ้งระบบไว้นาน ๆ สารตั้งต้นจะหมดไปเหลือแต่ผลิตภัณฑ์
- ข้อความใดกล่าวได้ถูกต้อง

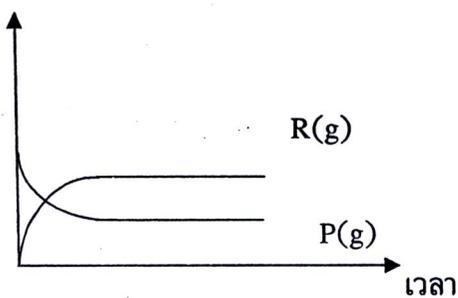
ก. 1, 2 และ 3 ข. 1, 2 และ 5 ค. 3, 4 และ 6 ง. 3, 4 และ 5

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ความเข้าใจที่ถูกต้องสมบูรณ์ (CU) - ข้อ ข การเข้าสู่ภาวะสมดุลในช่วงแรกปฏิกิริยาไปข้างหน้าจะเกิดเร็วแต่ปฏิกิริยาย้อนกลับจะเกิดช้า ต่อมาปฏิกิริยาไปข้างหน้าจะเกิดช้าลง แต่ปฏิกิริยาย้อนกลับจะเกิดเร็วขึ้น จนกระทั่งอัตราการเกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้าเท่ากับอัตราการเกิดปฏิกิริยาย้อนกลับ เรียกว่าระบบเข้าสู่ภาวะสมดุล ซึ่งจะ ทำให้ปริมาณสารตั้งต้นและสารผลิตภัณฑ์มีค่าคงตัว	24 (68.57 %)

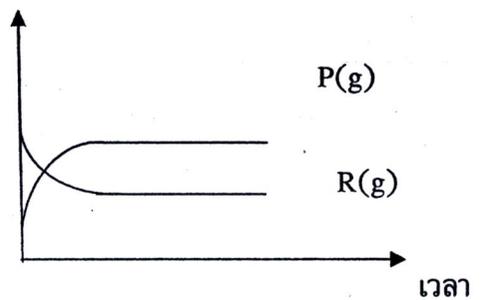
ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ความเข้าใจที่ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์ (PU) - ข้อ ข เพราะในภาวะสมดุลระบบจะไม่นิ่ง เพราะจะเกิดอัตราไปข้างหน้าและย้อนกลับในอัตราที่เท่ากัน	8 (22.86 %)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนบางส่วน (AC) - ข้อ ข	2 (5.71 %)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน (NO) - ข้อ ง สมการเป็นปฏิกิริยาผันกลับเมื่อภาวะสมดุลระบบหนึ่งไม่มีการเกิดปฏิกิริยา สารตั้งต้นและสารผลิตภัณฑ์มีค่าคงตัวซึ่งเท่ากัน	3 (8.57 %)
ความไม่เข้าใจ นักเรียนไม่ตอบคำถาม	0 (0.00 %)

7. ความเข้มข้นของสารในปฏิกิริยา $P(g) + Q(s) \leftrightarrow R(g) + S(s)$ เปลี่ยนแปลงตามเวลาตามรูปภาพใด

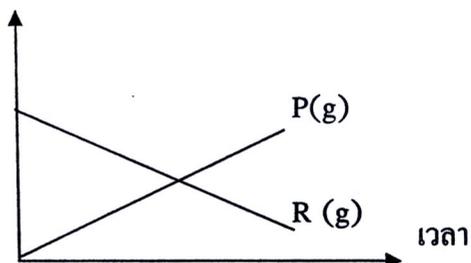
ก. ความเข้มข้น

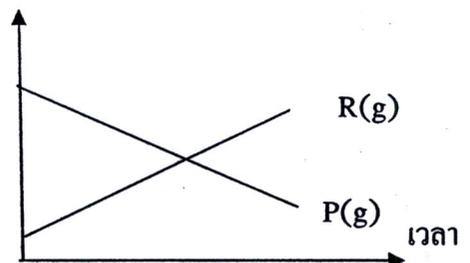
ข. ความเข้มข้น

ค. ความเข้มข้น

ง. ความเข้มข้น

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ความเข้าใจที่ถูกต้องสมบูรณ์ (CU) - ข้อ ก กราฟระหว่างความเข้มข้นของสารกับเวลา ความเข้มข้นของสารตั้งต้นจะมีมากที่ภาวะเริ่มต้นและจะลดลงอย่างรวดเร็วในตอนเริ่มต้นจากนั้นจะค่อย ๆ ลดลงจนกระทั่งคงที่ในภาวะสมดุล ส่วนความเข้มข้นของสารผลิตภัณฑ์จะมีน้อยในตอนเริ่มต้นและจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงเริ่มต้นและจะค่อย ๆ เพิ่มขึ้นในเวลาต่อมาจนกระทั่งความคงที่ที่ภาวะสมดุล	1 (2.86 %)
ความเข้าใจที่ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์ (PU) - ข้อ ก จากรูปแสดงถึงความเข้มข้นของสารPที่เหลืออยู่กับสารRที่เกิดขึ้น	27 (77.14 %)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนบางส่วน (AC) - ข้อ ก	3 (8.57 %)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน (NO) - ข้อ ข เนื่องจากกราฟ ข มีความเข้มข้นของสารผลิตภัณฑ์มากกว่าความเข้มข้นของสารตั้งต้น เพราะเมื่อปฏิกิริยาเข้าสู่ภาวะสมดุลทำให้ความเข้มข้นของสารทุกชนิดคงที่	4 (11.43 %)
ความไม่เข้าใจ นักเรียนไม่ตอบคำถาม	0 (0.00 %)

8. ข้อใดแสดงการเข้าสู่ภาวะสมดุลของปฏิกิริยาเคมี

- ก. อัตราการเกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้าเท่ากับอัตราการเกิดปฏิกิริยาย้อนกลับ
- ข. ความเข้มข้นของผลิตภัณฑ์เท่ากับความเข้มข้นของสารตั้งต้น
- ค. สมบัติของระบบคงที่และไม่มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ
- ง. ระบบหยุดนิ่งไม่มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ความเข้าใจที่ถูกต้องสมบูรณ์ (CU) - ข้อ ก ที่ภาวะสมดุลอัตราการเกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้าเท่ากับอัตราการเกิดปฏิกิริยาย้อนกลับตลอดเวลา ทำให้สมบัติของระบบคงที่ ความเข้มข้นของสารตั้งต้นและสารผลิตภัณฑ์ไม่จำเป็นต้องเท่ากัน	31 (88.57 %)

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
- ข้อ ก เพราะที่ภาวะสมดุลอัตราการเกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้าเท่ากับอัตราการเกิดปฏิกิริยาย้อนกลับซึ่งจะเกิดขึ้นตลอดเวลา	
ความเข้าใจที่ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์ (PU) - ข้อ ก	0 (0.00 %)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนบางส่วน (AC) - ข้อ ก	2 (5.71 %)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน (NO) - ข้อ ง เพราะทุกอย่างมีความสมดุล คือทุกอย่างเท่ากันแล้วจึงไม่เกิดปฏิกิริยาอีกจนกว่าจะมีสารเข้าไปเปลี่ยนแปลง	2 (5.71 %)
ความไม่เข้าใจ นักเรียนไม่ตอบคำถาม	0 (0.00 %)

9. ข้อใดถูกต้องที่สุด

- ก. ปฏิกิริยาที่อยู่ในระบบปิดจะอยู่ในภาวะสมดุลเสมอ
- ข. ภาวะสมดุลจะเกิดในระบบที่มีปฏิกิริยาผันกลับได้
- ค. ระบบที่มีสมบัติคงที่จะอยู่ในภาวะสมดุลเสมอ
- ง. ขณะที่ระบบอยู่ในภาวะสมดุลจะมีสารตั้งต้นและผลิตภัณฑ์เท่ากัน

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ความเข้าใจที่ถูกต้องสมบูรณ์ (CU) - ข้อ ข ภาวะสมดุลจะเกิดได้ระบบนั้นต้องเป็นปฏิกิริยาผันกลับได้ ที่ภาวะสมดุลสารตั้งต้นและสารผลิตภัณฑ์ไม่จำเป็นต้องเท่ากัน ในระบบปิดบางครั้งอาจจะไม่เกิดภาวะสมดุลก็ได้ และเมื่อสมบัติของระบบคงที่อาจจะไม่เกิดภาวะสมดุลก็ได้	20 (57.14 %)
ความเข้าใจที่ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์ (PU) - ข้อ ข เพราะที่ภาวะสมดุลอัตราการเกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้าเท่ากับอัตราการเกิดปฏิกิริยาย้อนกลับนั่นคือที่ภาวะสมดุลจะเกิดปฏิกิริยาย้อนกลับได้	10 (28.57 %)

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนบางส่วน (AC) - ข้อ ข	2 (5.71 %)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน (NO) - ข้อ ค เพราะภาวะสมดุลปฏิกิริยาจะไม่เปลี่ยนแปลงใด ๆ สารทุกอย่างคงที่	3 (8.57 %)
ความไม่เข้าใจ นักเรียนไม่ตอบคำถาม	0 (0.00 %)

10. ข้อความที่เกี่ยวข้องกับภาวะสมดุลข้อใดไม่ถูกต้อง

- ก. การดำเนินเข้าสู่ภาวะสมดุลเริ่มต้นจากปฏิกิริยาไปข้างหน้าหรือย้อนกลับก็ได้
- ข. อัตราการเกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้าเท่ากับอัตราการเกิดปฏิกิริยาย้อนกลับ
- ค. เมื่อระบบเข้าสู่ภาวะสมดุล อุณหภูมิของระบบและความเข้มข้นของสารทุกชนิดคงที่
- ง. ณ ภาวะสมดุลจะไม่เกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้าและปฏิกิริยาย้อนกลับ

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ความเข้าใจที่ถูกต้องสมบูรณ์ (CU) - ข้อ ง การดำเนินเข้าสู่ภาวะสมดุลจะเริ่มต้นจากปฏิกิริยาไปข้างหน้าหรือย้อนกลับก็ได้ เมื่อระบบเข้าสู่ภาวะสมดุลอัตราการเกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้าเท่ากับอัตราการเกิดปฏิกิริยาย้อนกลับ ซึ่งจะเกิดขึ้นตลอดเวลา จึงทำให้สมบัติของระบบคงที่	15 (42.86 %)
ความเข้าใจที่ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์ (PU) - ข้อ ง เพราะ ณ ภาวะสมดุลจะเกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้าและปฏิกิริยาย้อนกลับอยู่ตลอดเวลา(ระบบจะไม่หยุดนิ่ง)	13 (37.14 %)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนบางส่วน (AC) - ข้อ ง	3 (8.57 %)

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน (NO) - ข้อ ก เพราะการเข้าสู่ภาวะสมดุลต้องเริ่มจากปฏิกิริยาไปข้างหน้าเท่านั้น	4 (11.43 %)
ความไม่เข้าใจ นักเรียนไม่ตอบคำถาม	0 (0.00 %)

11. ถ้าสารละลายไอโอดีนในเฮกเซน อยู่ในภาวะสมดุลกับสารละลายไอโอดีนในโพแทสเซียมไอโอไดต์ ดังสมการ $I_2(\text{Hexane}) \leftrightarrow I_2(\text{KI})$ ข้อใดต่อไปนี้ถูกต้อง
- โมเลกุลของ I_2 ละลายใน Hexane ได้เท่ากับละลายใน KI
 - โมเลกุลของ I_2 เคลื่อนที่ระหว่างของเหลวสองชนิดตลอดเวลาด้วยอัตราเร็วในการเคลื่อนที่เท่ากัน
 - โมเลกุลทั้งหมดของ I_2 ใน Hexane เคลื่อนที่ไปอยู่ในชั้นของสารละลาย KI
 - โมเลกุลทั้งหมดของ I_2 ในสารละลาย KI เคลื่อนที่ไปอยู่ชั้นของ Hexane

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ความเข้าใจที่ถูกต้องสมบูรณ์ (CU) - ข้อ ข ที่ภาวะสมดุลโมเลกุลของ I_2 จะเคลื่อนที่ระหว่าง KI และ Hexane ตลอดเวลาด้วยอัตราเร็วที่เท่ากันแต่ไม่จำเป็นต้องมีการละลายเท่ากัน	19 (54.29 %)
ความเข้าใจที่ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์ (PU) - ข้อ ข เพราะที่ภาวะสมดุลอัตราการเกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้าเท่ากับอัตราการเกิดปฏิกิริยาย้อนกลับ	8 (22.86 %)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนบางส่วน (AC) - ข้อ ข	3 (8.57 %)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน (NO) - ข้อ ก เพราะภาวะสมดุลโมเลกุลต้องเคลื่อนที่เท่ากัน	5 (14.29 %)
ความไม่เข้าใจ นักเรียนไม่ตอบคำถาม	0 (0.00 %)

12. เหตุใดจึงกล่าวว่าสมดุลเคมีเป็นสมดุลไดนามิก
- เพราะที่ภาวะสมดุลระบบจะมีทั้งสารตั้งต้นและสารผลิตภัณฑ์ในระบบ
 - เพราะที่ภาวะสมดุลมวลของสารจะไม่สูญหายไป เนื่องจากเป็นระบบปิด
 - เพราะที่ภาวะสมดุลระบบจะมีทั้งการเปลี่ยนแปลงไปข้างหน้าและย้อนกลับเกิดขึ้นตลอดเวลา
 - เพราะที่ภาวะสมดุลความเข้มข้นของสารตั้งต้นและสารผลิตภัณฑ์ในระบบมีค่าคงที่

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ความเข้าใจที่ถูกต้องสมบูรณ์ (CU) - ข้อ ค สมดุลไดนามิก คือ สมดุลที่ในระบบมีทั้งการเปลี่ยนแปลงไปข้างหน้าและการเปลี่ยนแปลงย้อนกลับเกิดขึ้นตลอดเวลาและมีอัตราเร็วเท่ากัน ทำให้ความเข้มข้นของสารตั้งต้นและสารผลิตภัณฑ์มีค่าคงที่ จึงพบสารทุกชนิดอยู่ในระบบ	19 (54.29 %)
ความเข้าใจที่ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์ (PU) - ข้อ ค สมดุลไดนามิก คือ ภาวะสมดุลที่ไม่หยุดนิ่งจะมีการเปลี่ยนแปลงไปข้างหน้าและย้อนกลับเกิดขึ้นตลอดเวลา	10 (28.57 %)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนบางส่วน (AC) - ข้อ ค	3 (8.57 %)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน (NO) - ข้อ ก เพราะสมดุลไดนามิกมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาโดยที่อัตราการเปลี่ยนแปลงไปข้างหน้าปฏิกิริยาอัตราการเปลี่ยนแปลงย้อนกลับ	3 (8.57 %)
ความไม่เข้าใจ นักเรียนไม่ตอบคำถาม	0 (0.00 %)

13. จากสมการ $2\text{HgO}(s) \leftrightarrow 2\text{Hg}(g) + \text{O}_2(g)$ จะมีค่าคงที่สมดุลเท่าใด

ก. $\frac{[\text{Hg}][\text{O}_2]}{[\text{HgO}]}$

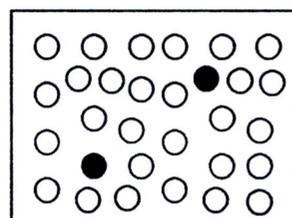
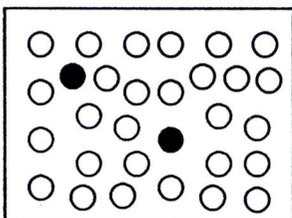
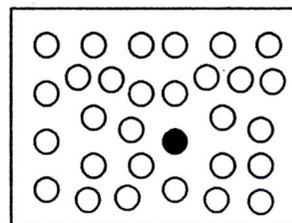
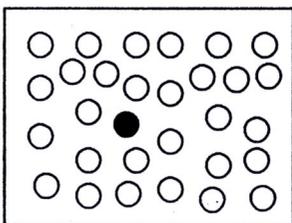
ข. $\frac{[\text{Hg}]^2[\text{O}_2]}{[\text{HgO}]^2}$

ค. $[\text{Hg}][\text{O}_2]$

ง. $[\text{Hg}]^2[\text{O}_2]$

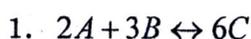
ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ความเข้าใจที่ถูกต้องสมบูรณ์ (CU) - ข้อ ง ค่าคงที่สมดุล หาได้จากผลคูณของความเข้มข้นของสารผลิตภัณฑ์ยกกำลังสัมประสิทธิ์ของตัวมันเองหารด้วยผลคูณของความเข้มข้นของสารตั้งต้นยกกำลังสัมประสิทธิ์ของตัวมันเอง จะนำมาหาเฉพาะสารละลายและแก๊สเท่านั้น	13 (37.14 %)
ความเข้าใจที่ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์ (PU) - ข้อ ง ค่าคงที่สมดุล หาจากจำนวนโมลของแก๊สเพราะของแข็งไม่นำมาคิดค่าคงที่สมดุล	17 (48.57 %)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนบางส่วน (AC) - ข้อ ง	2 (5.71 %)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน (NO) - ข้อ ข จากสูตร สารผลิตภัณฑ์/สารตั้งต้น	3 (8.57 %)
ความไม่เข้าใจ นักเรียนไม่ตอบคำถาม	0 (0.00 %)

14. จากภาพแสดงปฏิกิริยาที่ภาวะสมดุลของสาร 2 ชนิด ภาพใดที่มีค่าคงที่สมดุลน้อยมาก ($K \ll \ll 1$)

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ความเข้าใจที่ถูกต้องสมบูรณ์ (CU) - ข้อ ข ค่าคงที่สมดุลน้อยแสดงว่าผลคูณของความเข้มข้นของสารตั้งต้นมีค่ามากกว่าผลคูณของความเข้มข้นของสารผลิตภัณฑ์ นั่นคือเกิดสารผลิตภัณฑ์ได้น้อย	32 (91.43 %)
ความเข้าใจที่ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์ (PU) - ข้อ ข	0 (0.00 %)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนบางส่วน (AC) - ข้อ ข เพราะค่าคงที่สมดุล คือ อัตราส่วนระหว่างผลคูณของความเข้มข้นของสารผลิตภัณฑ์หารด้วยความเข้มข้นของสารตั้งต้น ถ้าค่าคงที่สมดุลน้อย จะเกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้า น้อย สารตั้งต้นจึงน้อยด้วย	2 (5.71 %)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน (NO) - ข้อ ก เพราะสารที่ 1 มีน้อยที่สุด	1 (2.86 %)
ความไม่เข้าใจ นักเรียนไม่ตอบคำถาม	0 (0.00 %)

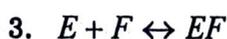
15. กำหนดให้

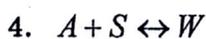
$K_1 = 1 \times 10^{-23}$

$K_2 = 6.8 \times 10^{-2}$

$K_{31} = 1 \times 10^{-12}$

$K_4 = 1 \times 10^{-13}$

การเรียงลำดับของปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นได้น้อยจนถึงเกิดขึ้นได้เกือบสมบูรณ์คือ

ก. 1,2,3,4

ข. 4,3,2,1

ค. 1,4,3,2

ง. 2,3,4,1

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ความเข้าใจที่ถูกต้องสมบูรณ์ (CU) - ข้อ ค ปฏิกิริยาที่อยู่ในภาวะสมดุลที่มีสารผลิตภัณฑ์เกิดขึ้นได้น้อยแสดงว่ามีค่าคงที่สมดุลน้อย	15 (42.86 %)

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ความเข้าใจที่ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์ (PU) - ข้อ ค	0 (0.00 %)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนบางส่วน (AC) - ข้อ ค เรียงตามค่าคงที่สมดุลที่ให้มา	9 (25.71 %)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน (NO) - ข้อ ง เพราะค่าคงที่สมดุลน้อยปฏิกิริยาจะเกิดได้ดี	11 (31.43 %)
ความไม่เข้าใจ นักเรียนไม่ตอบคำถาม	0 (0.00 %)

16. ที่อุณหภูมิ 30°C ค่าคงที่สมดุลของปฏิกิริยา $\text{AgI}_{(s)} \leftrightarrow \text{Ag}_{(aq)}^{+} + \text{I}_{(aq)}^{-}$ เท่ากับ 10^{-9} จากข้อมูลนี้ข้อสรุปใดถูกต้อง

- เกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้ามากกว่าปฏิกิริยาย้อนกลับ
- ซิลเวอร์ไอโอไดต์แตกตัวน้อยมาก
- ซิลเวอร์ไอออนและไอโอไดต์ไอออนเกิดปฏิกิริยาย้อนกลับได้น้อยมาก
- ซิลเวอร์ไอโอไดต์แตกตัวได้ใกล้เคียงกับการเกิดย้อนกลับ

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ความเข้าใจที่ถูกต้องสมบูรณ์ (CU) - ข้อ ข ค่าคงที่สมดุลน้อยกว่า 1 แสดงว่าปฏิกิริยาไปข้างหน้าเกิดได้ยากกว่าปฏิกิริยาย้อนกลับ แสดงว่าซิลเวอร์ไอโอไดต์แตกตัวได้น้อย	15 (42.86 %)
ความเข้าใจที่ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์ (PU) - ข้อ ข	0 (0.00 %)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนบางส่วน (AC) - ข้อ ข ดูจากค่าคงที่สมดุล	10 (28.57 %)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน (NO) - ข้อ ค ดูจากค่าคงที่สมดุล	10 (28.57 %)
ความไม่เข้าใจ นักเรียนไม่ตอบคำถาม	0 (0.00 %)

17. กำหนดข้อมูลให้ดังนี้

เกลือ	Ksp
AgCl	1.0×10^{-10}
Ag ₂ CO ₃	6.3×10^{-12}
Ag ₃ PO ₄	2.0×10^{-21}

การละลายของเกลือในข้อใดถูกต้อง

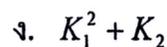
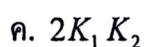
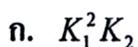

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ความเข้าใจที่ถูกต้องสมบูรณ์ (CU) - ข้อ ค ค่าคงที่สมดุลของการละลายถ้ามีค่ามากแสดงว่าเกิดการละลายได้ดี ถ้ามีค่าน้อยแสดงว่าเกิดการละลายได้ไม่ดี	14 (40.00%)
ความเข้าใจที่ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์ (PU) - ข้อ ค	0 (0.00%)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนบางส่วน (AC) - ข้อ ค ดูจากค่าคงที่สมดุล	11 (31.43%)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน (NO) - ข้อ ข ดูจากค่าคงที่สมดุล	10 (28.57%)
ความไม่เข้าใจ นักเรียนไม่ตอบคำถาม	0 (0.00%)

18. กำหนดปฏิกิริยาที่อยู่ในภาวะสมดุลดังนี้

ข้อ	ปฏิกิริยา	ค่าคงที่สมดุล
1	$A + 3B \leftrightarrow 2C$	K ₁
2	$4C \leftrightarrow 3D + 2E$	K ₂
3	$2A + 6B \leftrightarrow 3D + 2E$	K ₃

จะหาค่า K₃ ได้จากข้อใด

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ความเข้าใจที่ถูกต้องสมบูรณ์ (CU) - ข้อ ก เพราะเราต้องนำ 2 มาคูณสมการที่ 1 จะได้ค่า $K = K_1^2$ แล้วนำมาบวกกับสมการที่ 2 จะได้สมการที่เท่ากับสมการที่ 3 ค่า $K = K_1^2 K_2 = K_3$ เมื่อนำสมการมาบวกกัน ค่า K จะคูณกัน ถ้านำตัวเลขมาคูณค่า K จะยกกำลัง	22 (62.86%)
ความเข้าใจที่ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์ (PU) - ข้อ ก เพราะ $A + 3B \leftrightarrow 2C + 2 = K_1^2$ สมการที่ 1 + $4C \leftrightarrow 3D + 2E = K_2$ เมื่อนำสมการมาบวกกัน ค่า K จะคูณกัน แล้วถ้านำตัวเลขมาคูณค่า K จะยกกำลัง	7 (20.00 %)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนบางส่วน (AC) - ข้อ ข ไม่ตอบเหตุผล	4 (11.43 %)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน (NO) - ข้อ ก เพราะ ค่า $K_3 = K_1 K_2$	2 (5.71 %)
ความไม่เข้าใจ นักเรียนไม่ตอบคำถาม	0 (0.00 %)

19. กำหนดให้ $2Fe^{3+}(aq) + 2I^{-}(aq) \leftrightarrow 2Fe^{2+}(aq) + I_2(aq)$ มีค่าคงที่สมดุล K_1

$Fe^{3+}(aq) + I^{-}(aq) \leftrightarrow Fe^{2+}(aq) + \frac{1}{2}I_2(aq)$ มีค่าคงที่สมดุล K_2 ความสัมพันธ์ของค่า

K_1 และ K_2 คือ

ก. $K_1 = K_2$ ข. $K_2 = \sqrt{K_1}$ ค. $K_2 = \frac{1}{K_1}$ ง. $K_2 = \sqrt{\frac{1}{K_1}}$

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ความเข้าใจที่ถูกต้องสมบูรณ์ (CU) - ข้อ ข เพราะมีค่าเท่ากับ $2Fe^{3+}(aq) + 2I^{-}(aq) \leftrightarrow 2Fe^{2+}(aq) + I_2(aq)$ ทหารด้วย 2 ดังนั้นค่าเท่ากับ $\sqrt{K_1}$ เพราะฉะนั้น $K_2 = \sqrt{K_1}$ - ข้อ ข เพราะสมการที่ 2 เกิดจากการนำ 2 มาหารสมการที่ 1 ดังนั้น $K_2 = \sqrt{K_1}$	15 (42.86 %)

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ความเข้าใจที่ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์ (PU) - ข้อ ข	0 (0.00 %)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนบางส่วน (AC) - ข้อ ข เพราะ $K_2 = \sqrt{K_1}$	15 (42.86 %)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน (NO) - ข้อ ค เพราะการหาค่า K คือ $K_2 = \frac{1}{K_1}$	15 (42.86%)
ความไม่เข้าใจ นักเรียนไม่ตอบคำถาม	0 (0.00 %)

20. ข้อใดเป็นความจริงของ “ค่าคงที่สมดุล(K)”

- ถ้าสมการเคมีใหม่เป็นสองเท่าของสมการเคมีเดิมค่าคงที่สมดุลก็จะเป็นสองเท่าด้วย
- ค่า K ไม่จำเป็นต้องอ้างอิงสมการเคมี
- ถ้าปฏิกิริยาเกิดขึ้นหลายขั้นตอน ค่า K ของปฏิกิริยารวมเท่ากับผลบวกของ K ของปฏิกิริยย่อย
- ค่า K เกี่ยวข้องกับสัมประสิทธิ์บอกจำนวนโมลของสารในสมการ

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ความเข้าใจที่ถูกต้องสมบูรณ์ (CU) - ข้อ ง เพราะ K คือ อัตราส่วนระหว่างผลคูณของจำนวนโมลของสารผลิตภัณฑ์ยกกำลังด้วยสัมประสิทธิ์กับผลคูณของจำนวนโมลของสารตั้งต้น - ข้อ ง เพราะสูตรการหาค่า K จะหาจากความเข้มข้นของสารผลิตภัณฑ์ยกกำลังด้วยสัมประสิทธิ์ของจำนวนโมลหารด้วยความเข้มข้นของสารตั้งต้น	32 (91.43 %)
ความเข้าใจที่ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์ (PU) - ข้อ ง	0 (0.00 %)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนบางส่วน (AC) - ข้อ ง	2 (5.71 %)

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน (NO) - ข้อ ค K เป็นค่าคงที่สมดุลของปฏิกิริยาและปฏิกิริยาเกิดได้หลายขั้นตอน ดังนั้นจึงต้องเอาค่า K ของปฏิกิริยาย่อยมาบวกกันเพื่อหาปฏิกิริยารวม	1 (2.86 %)
ความไม่เข้าใจ นักเรียนไม่ตอบคำถาม	0 (0.00 %)

21. กำหนดให้ปฏิกิริยาเกิดตามสมการ $2A(aq) \leftrightarrow B(aq) + C(aq)$ ถ้าเริ่มต้นมีสาร A เข้มข้น 2.00 mol/dm^3 เมื่อถึงสมดุลพบว่าสาร A หายไป 0.60 mol/dm^3 ความเข้มข้นของสาร A, B และสาร C ที่ใช้ในการคำนวณค่าคงที่สมดุลของปฏิกิริยานี้เป็นไปตามข้อใด

ข้อ	สาร A	สาร B	สาร C
ก	0.60	0.60	0.60
ข	0.60	0.30	0.30
ค	1.40	0.60	0.60
ง	1.40	0.30	0.30

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ความเข้าใจที่ถูกต้องสมบูรณ์ (CU) - ข้อ ง เพราะความเข้มข้นของสารที่ใช้ในการคำนวณค่าคงที่สมดุลคือความเข้มข้นที่อยู่ในภาวะสมดุล และเป็นไปตามปริมาณสารสัมพันธ์นั้นคืออัตราส่วนของความเข้มข้นของสาร A, B และ C คือ 2:1:1	12 (34.29 %)
ความเข้าใจที่ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์ (PU) - ข้อ ง เพราะเมื่อถึงภาวะสมดุลสาร A เหลือ $2.0M - 0.6M = 1.4M$ และนำไปใช้ทำปฏิกิริยา $0.6M$ แสดงว่าสารผลิตภัณฑ์มีความเข้มข้นเท่ากับ $0.3M$ เพราะเป็น 2:1	8 (22.86 %)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนบางส่วน (AC) - ข้อ ง เพราะ A ที่สมดุลเท่ากับ 1.40 B เท่ากับ 0.3 C เท่ากับ 0.3	5 (14.29 %)

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน (NO) - ข้อ ค เพราะใช้หลักการหาค่า K - ข้อ ก เพราะสมการนั้นเป็นปฏิกิริยาย้อนกลับตั้งนั้นสารทุกตัวจึงมีค่าเท่ากันเมื่อเข้าสู่ภาวะสมดุล	10 (28.57 %)
ความไม่เข้าใจ นักเรียนไม่ตอบคำถาม	0 (0.00 %)

22. ที่อุณหภูมิห้อง ปฏิกิริยา $2SO_2(g) + O_2(g) \leftrightarrow 2SO_3(g)$ มีค่าคงที่สมดุลเท่ากับ 100 ถ้าความเข้มข้นของ SO_2 และ SO_3 ที่ภาวะสมดุลนี้มีค่าเท่ากัน ความเข้มข้นของ O_2 ที่ภาวะสมดุลมีค่ากี่โมลต่อลูกบาศก์เดซิเมตร

ก. 0.001 mol/dm^3

ข. 0.005 mol/dm^3

ค. 0.01 mol/dm^3

ง. 0.02 mol/dm^3

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ความเข้าใจที่ถูกต้องสมบูรณ์ (CU) - ข้อ ค เพราะจากโจทย์จะได้ค่าคงที่สมดุล $(K) = \frac{[SO_3]^2}{[SO_2]^2 [O_2]} = 100$ $[SO_3] = [SO_2]$ จะได้ $\frac{1}{[O_2]} = 100$ $[O_2] = 0.01 \text{ mol/dm}^3$ - ข้อ ค เพราะเมื่อความเข้มข้น $[SO_3] = [SO_2]$ ทหารกันแล้วจะได้ 1 ดังนั้นจะได้ $\frac{[SO_3]^2}{[SO_2]^2 [O_2]} = \frac{1}{[O_2]} = 100$ $[O_2] = \frac{1}{100} = 0.01 \text{ mol/dm}^3$	30 (85.71 %)
ความเข้าใจที่ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์ (PU) - ข้อ ค	0 (0.00 %)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนบางส่วน (AC) - ข้อ ค เพราะ $O_2 = \frac{SO_3}{SO_2 \times 100}$ จาก $[SO_3] = [SO_2]$ จะได้ $O_2 = \frac{1}{100} = 0.01 \text{ mol/dm}^3$	3 (8.57 %)

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน (NO) - ข้อ ก	2 (5.71 %)
ความไม่เข้าใจ นักเรียนไม่ตอบคำถาม	0 (0.00 %)

23. กำหนดให้สมการ $A(aq) + B(aq) \leftrightarrow C(aq)$ ถ้าเพิ่มความเข้มข้นของ C ระบบจะเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

1. ความเข้มข้นของ C เพิ่มขึ้นระบบจะเกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้ามากขึ้น
2. ที่ภาวะสมดุลใหม่ความเข้มข้นของ C จะน้อยกว่าที่ภาวะสมดุลเดิม
3. ที่ภาวะสมดุลใหม่ความเข้มข้นของ C จะมากกว่าที่ภาวะสมดุลเดิม
4. ความเข้มข้นของ C จะเพิ่มขึ้นระบบจะเกิดปฏิกิริยาย้อนกลับมากขึ้น

ข้อใดถูกต้องที่สุด

ก. ข้อ 1, 2 และ 3

ข. ข้อ 1, 3 และ 4

ค. ข้อ 2 และ 4

ง. ข้อ 3 และ 4

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ความเข้าใจที่ถูกต้องสมบูรณ์ (CU) - ข้อ ง เพราะถ้าเพิ่มความเข้มข้นของ C ระบบจะปรับตัวเพื่อลดความเข้มข้นของ C โดยเกิดปฏิกิริยาย้อนกลับมากขึ้น และเมื่อเข้าสู่สมดุลใหม่ความเข้มข้นของ C มากขึ้น เพราะความเข้มข้นของ C ที่ใช้ทำปฏิกิริยาน้อยกว่าที่เติมลงไป	16 (45.71 %)
ความเข้าใจที่ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์ (PU) - ข้อ ง เพราะเพิ่มความเข้มข้นของ C ระบบจะปรับตัวเพื่อลดความเข้มข้นจึงเกิดปฏิกิริยาย้อนกลับ และเมื่อถึงสมดุลใหม่ความเข้มข้นของ C จะมากขึ้น	16 (45.71 %)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนบางส่วน (AC) - ข้อ ง เพราะ C ถูกเพิ่มความเข้มข้นเข้าไป เป็นการกระตุ้นปฏิกิริยาโดยการเติมสาร C ดังนั้น C จึงมีความเข้มข้นเพิ่ม	3 (8.57 %)

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน (NO) - ข้อ ก-ค	0 (0.00 %)
ความไม่เข้าใจ นักเรียนไม่ตอบคำถาม	0 (0.00 %)

24. กำหนดปฏิกิริยาที่ภาวะสมดุลให้ดังนี้ $Zn^{2+}(aq) + H_2S(aq) \leftrightarrow ZnS(s) + 2H^+(aq)$ ถ้าต้องการซิงค์ซัลไฟด์มาก ๆ ควรทำดังนี้

1. เติม Zn^{2+} ลงไปในระบบมาก ๆ
2. เพิ่ม H^+ ในระบบ
3. ละลาย H_2S ลงไปในระบบมาก ๆ

ข้อใดถูกต้อง

ก. 1 และ 2 เท่านั้น

ข. 1 และ 3 เท่านั้น

ค. 2 และ 3 เท่านั้น

ง. 1, 2 และ 3

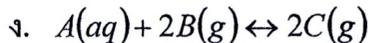
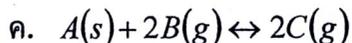
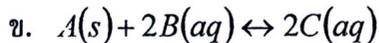
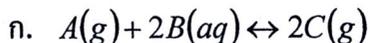
ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ความเข้าใจที่ถูกต้องสมบูรณ์ (CU) - ข้อ ข เพราะเมื่อเติม Zn^{2+} ลงไปจะทำให้เกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้าเพิ่มขึ้น ทำให้ $ZnS(s)$ มากขึ้น และเมื่อเติม H_2S จะเกิดปฏิกิริยากับ Zn^{2+} ทำให้ระบบเกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้ามากขึ้น จึงทำให้สารผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้นนั่นเอง	23 (65.71 %)
ความเข้าใจที่ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์ (PU) - ข้อ ข เพราะถ้าต้องการให้สารตั้งต้นเพิ่มขึ้นต้องเติมสารผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้น	7 (20.00 %)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนบางส่วน (AC) - ข้อ ข เพราะเมื่อเติมสารตามข้อ ข จะทำให้ได้สารผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้น - ข้อ ข เพราะต้องเติมสารตั้งต้น	5 (14.29 %)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน (NO) - ข้อ ก, ค, ง	0 (0.00 %)
ความไม่เข้าใจ นักเรียนไม่ตอบคำถาม	0 (0.00 %)

25. $Fe^{3+}(aq) + Ag(s) \leftrightarrow Fe^{2+}(aq) + Ag^+(aq)$ การเติมสารใดทำให้เกิดตะกอนของ Ag น้อยที่สุด

ก. $FeCl_2$ ข. $AgNO_3$ ค. $FeCl_3$ ง. $NaCl$

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ความเข้าใจที่ถูกต้องสมบูรณ์ (CU) - ข้อ ค เพราะเมื่อเติม $FeCl_3$ จะทำให้ได้ Fe^{3+} เพิ่มขึ้น เพื่อลด Fe^{3+} ดังนั้นจะทำให้เกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้าเพิ่มขึ้น Ag น้อยลง	9 (25.71 %)
ความเข้าใจที่ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์ (PU) - ข้อ ค เพราะเมื่อเติม $FeCl_3$ จะทำให้ได้ Fe^{3+} ดังนั้นจะทำให้เกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้า Ag น้อยลง	11 (31.43 %)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนบางส่วน (AC) - ข้อ ค เพราะจะทำให้เกิดตะกอนของ Ag น้อยที่สุด	9 (25.71 %)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน (NO) - ข้อ ก เพราะเมื่อเติม $FeCl_2$ จะทำปฏิกิริยากับ Ag^+ ทำให้ปริมาณของ Ag^+ ลดลง - ข้อ ข เพราะจะทำให้เกิดตะกอนของ Ag น้อยที่สุด - ข้อ ง เพราะทำปฏิกิริยาได้น้อยที่สุด	6 (17.14 %)
ความไม่เข้าใจ นักเรียนไม่ตอบคำถาม	0 (0.00 %)

26. การเพิ่มหรือลดความดันมีผลต่อภาวะสมดุลของปฏิกิริยาใด

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ความเข้าใจที่ถูกต้องสมบูรณ์ (CU) - ข้อ ก เพราะความดันมีผลต่อระบบที่เป็นแก๊สเท่านั้น และข้อ ก เป็นแก๊ส A และ B พร้อมทั้งจำนวนโมลของ A และ B ไม่เท่ากัน แต่เมื่อเท่ากัน การเพิ่มหรือลดความดันจะไม่มีผลต่อระบบ - ข้อ ก เพราะความดันจะมีผลกับสมการที่มีแก๊สและจำนวนโมลต่างกัน	15 (42.86 %)

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ความเข้าใจที่ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์ (PU) - ข้อ ก เพราะการเพิ่มหรือลดความดันมีผลต่อภาวะสมดุลกับสารที่อยู่ในสถานะแก๊สเท่านั้น	8 (22.86 %)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนบางส่วน (AC) - ข้อ ก เพราะจะเกิดเฉพาะแก๊ส	5 (14.29 %)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน (NO) - ข้อ ค เพราะการเพิ่มหรือลดความดันมีผลต่อภาวะสมดุลกับสารที่อยู่ในสถานะแก๊สเท่านั้น - ข้อ ค เพราะจะเกิดเฉพาะแก๊ส	7 (20.00 %)
ความไม่เข้าใจ นักเรียนไม่ตอบคำถาม	0 (0.00 %)

27. ปฏิกิริยาต่อไปนี้เป็น $4NH_3(g) + 3O_2(g) \leftrightarrow 2N_2(g) + 6H_2O(g)$ มีค่าคงที่สมดุลที่ $25^\circ C$ เท่ากับ 1×10^{19} ถ้าเพิ่มความดันของปฏิกิริยานี้ที่ $25^\circ C$ ข้อความใดต่อไปนี้เป็นถูกต้อง
- ข. จะเกิด NH_3 เพิ่มขึ้น ค่าคงที่สมดุลลดลง ข. จะเกิด O_2 ลดลง ค่าคงที่สมดุลเพิ่มขึ้น
ค. จะเกิด N_2 เพิ่มขึ้น ค่าคงที่สมดุลเพิ่มขึ้น ง. จะเกิด H_2O ลดลง ค่าคงที่สมดุลเท่าเดิม

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ความเข้าใจที่ถูกต้องสมบูรณ์ (CU) - ข้อ ง เพราะถ้าความดันของระบบเพิ่มขึ้นจะทำให้จำนวนโมลของแก๊สในระบบเพิ่มขึ้นด้วย ดังนั้นระบบจะเกิดการปรับตัวเพื่อลดจำนวนโมลของแก๊สในระบบโดยระบบจะปรับตัวไปในทิศทางที่มีจำนวนโมลของแก๊สน้อย จึงทำให้เกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้าลดแก๊สไนโตรเจนและไอน้ำจึงลดลง แต่ค่าคงที่สมดุลไม่เกิดการเปลี่ยนแปลง	8 (22.86 %)
ความเข้าใจที่ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์ (PU) - ข้อ ง เพราะการเพิ่มความดันไม่มีผลต่อค่าคงที่สมดุล	15 (42.86 %)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนบางส่วน (AC) - ข้อ ง เพราะความเข้มข้นไม่มีผลต่อค่าคงที่สมดุล	4 (11.43 %)

29. ถ้าเพิ่มอุณหภูมิจำนวนเท่ากันให้กับปฏิกิริยา ในข้อใดจะเกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้ามากที่สุด

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ความเข้าใจที่ถูกต้องสมบูรณ์ (CU) - ข้อ ก เพราะจากข้อ ก-ง เป็นปฏิกิริยาคายความร้อนทั้งหมดการรบกวนสมดุลโดยการเพิ่มอุณหภูมิให้แก่ระบบ ระบบจะปรับตัวเพื่อต้องการลดอุณหภูมิของระบบที่เพิ่มขึ้นมาโดยเกิดปฏิกิริยาไปในทิศทางที่อุณหภูมิต่ำกว่า นั่นคือเกิดปฏิกิริยาย้อนกลับมากขึ้นดังนั้นปฏิกิริยาที่เกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้าได้ดีที่สุดคือปฏิกิริยาที่คายความร้อนออกมาน้อยที่สุด นั่นคือข้อ ก	9 (25.71 %)
ความเข้าใจที่ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์ (PU) - ข้อ ก เพราะข้อ ก คายความร้อนออกมาน้อยที่สุด ดังนั้นเมื่อเพิ่มอุณหภูมิจึงเกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้ามากที่สุด - ข้อ ก เพราะเมื่อเพิ่มอุณหภูมิให้แก่ระบบจะทำให้ข้อ ง เกิดปฏิกิริยาย้อนกลับได้ดีที่สุด และข้อ ก เมื่อเพิ่มอุณหภูมิให้แก่ระบบ ระบบจะปรับตัวเพื่อลดอุณหภูมิโดยการเกิดปฏิกิริยาย้อนกลับแต่ได้น้อยที่สุด	11 (31.43 %)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนบางส่วน (AC) - ข้อ ก เพราะถ้าเพิ่มอุณหภูมิให้แก่ระบบสมดุลจะปรับตัวเพื่อลดอุณหภูมิที่เพิ่มขึ้นโดยเลื่อนไปทางปฏิกิริยาที่ดูดความร้อนหรือดูดพลังงานทำให้ปฏิกิริยาดำเนินไปข้างหน้ามากขึ้น	4 (11.43 %)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน (NO) - ข้อ ง เพราะอุณหภูมิสามารถเร่งปฏิกิริยา $A + C \leftrightarrow B + 25kJ$ ได้มากที่สุด	11 (31.43 %)
ความไม่เข้าใจ นักเรียนไม่ตอบคำถาม	0 (0.00 %)

30. จงพิจารณาปฏิกิริยา $N_2O_4(g) + 50kJ \leftrightarrow 2NO_2(g)$ มีการเปลี่ยนแปลงใดบ้างที่ทำให้สมดุลเลื่อนไปทางขวา

1. เติม N_2O_4	2. ลด N_2O_4	3. ลด NO_2
4. เพิ่มความดันโดยการเติม $N_2(g)$	5. เพิ่มปริมาตร	6. ลดอุณหภูมิ
ก. 1, 3 และ 4	ข. 1, 3 และ 5	ค. 3, 5 และ 6
		ง. 2, 3 และ 5

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ความเข้าใจที่ถูกต้องสมบูรณ์ (CU) - ข้อ ข เพราะถ้าต้องการให้ปฏิกิริยาที่อยู่ในภาวะสมดุลเลื่อนไปทางขวามือทำได้โดยการเพิ่มความเข้มข้นให้แก่สารตั้งต้น หรือลดความเข้มข้นของสารผลิตภัณฑ์ และปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นเป็นปฏิกิริยาดูดพลังงาน ดังนั้นถ้าต้องการให้สมดุลเลื่อนไปทางขวามือต้องเพิ่มอุณหภูมิให้แก่ระบบ และในระบบมีแก๊สที่มีจำนวนโมลของสารตั้งต้นน้อยกว่าสารผลิตภัณฑ์ ซึ่งถ้าต้องการให้ปฏิกิริยาเกิดไปทางขวามือต้องลดความดันให้แก่ระบบโดยการเพิ่มปริมาตรแก่ระบบ	14 (40.00 %)
ความเข้าใจที่ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์ (PU) - ข้อ ข เพราะจากปฏิกิริยาข้างบน การจะทำให้สมดุลเลื่อนไปทางขวาต้องเติมสารตั้งต้น (N_2O_4) และลดความเข้มข้นของสารผลิตภัณฑ์ (NO_2) ปฏิกิริยาที่มีแก๊สที่มีจำนวนโมลต่างกัน เมื่อลดความดัน(เพิ่มปริมาตร)จะทำให้สมดุลเลื่อนไปทางขวา	8 (22.86 %)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนบางส่วน (AC) - ข้อ ข เพราะเป็นปฏิกิริยาย้อนกลับ	5 (14.29 %)
ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน (NO) - ข้อ ก เพราะการเติม N_2O_4 ลด NO_2 และเพิ่มความดันโดยการเติม $N_2(g)$ จะทำให้สมดุลเลื่อนไปทางขวา - ข้อ ง เนื่องจากการลดความเข้มข้นของสารผลิตภัณฑ์ ลด (N_2O_4) และลด (NO_2) มีผลทำให้สมดุลเสียไปทำให้เพิ่มอัตราการเกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้า ทำให้สมดุลเลื่อนไปทางขวา	8 (22.86 %)
ความไม่เข้าใจ นักเรียนไม่ตอบคำถาม	0 (0.00 %)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของแบบทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหา

ข้อ 1 ครูอธิบายให้สายใจฟังว่า เมื่อให้ความร้อนกับผลึกคอปเปอร์(II)ซัลเฟตสีฟ้า(มีน้ำในโมเลกุล)($\text{CuSO}_4 \cdot 5\text{H}_2\text{O}$)จะได้ผลึกสีขาวของคอปเปอร์(II)ซัลเฟตที่ปราศจากน้ำ(แอลไฮดรัสคอปเปอร์ซัลเฟต)(CuSO_4) และไอน้ำ(H_2O) ดังสมการ $\text{CuSO}_4 \cdot 5\text{H}_2\text{O} \rightarrow \text{CuSO}_4 + 5\text{H}_2\text{O}$ จากนั้นปล่อยให้หลอดทดลองเย็นลง แล้วหยดน้ำลงไปประมาณ 2-3 หยด โดยใช้หลอดหยดจะเกิดผลึกสีฟ้าขึ้นที่ชั้นบนของผลึกแล้วสีฟ้าก็เคลื่อนที่ลงด้านล่างจนกระทั่งผลึกสีขาวกลายเป็นสีฟ้า ซึ่งเขียนสมการได้เป็น $\text{CuSO}_4 + 5\text{H}_2\text{O} \rightarrow \text{CuSO}_4 \cdot 5\text{H}_2\text{O}$ จากนั้นครูนำของเหลวใสไม่มีสีมาให้สายใจและบอกกับสายใจว่า ครูอยากทราบว่าของเหลวที่ครูนำมาใช้นี้เป็นองค์ประกอบหรือไม่ โดยครูมีผลึกคอปเปอร์(II)ซัลเฟต $\text{CuSO}_4 \cdot 5\text{H}_2\text{O}$ ให้สายใจ 1 กรัม สายใจจะมีวิธีการทดสอบอย่างไรเพื่อให้ได้คำตอบ

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ชั้นทำความเข้าใจปัญหา สิ่งที่โจทย์กำหนดให้มีอะไรบ้าง - สมการ $\text{CuSO}_4 \cdot 5\text{H}_2\text{O} \rightarrow \text{CuSO}_4 + 5\text{H}_2\text{O}$ และ $\text{CuSO}_4 + 5\text{H}_2\text{O} \rightarrow \text{CuSO}_4 \cdot 5\text{H}_2\text{O}$ - $\text{CuSO}_4 + 5\text{H}_2\text{O}$ จะได้ผลึกสีฟ้าของ $\text{CuSO}_4 \cdot 5\text{H}_2\text{O}$ - เผลา $\text{CuSO}_4 \cdot 5\text{H}_2\text{O}$ จะได้ผลึกสีขาวของ CuSO_4 - ของเหลวใส , $\text{CuSO}_4 \cdot 5\text{H}_2\text{O}$ 1 กรัม สิ่งที่โจทย์ต้องการทราบมีอะไรบ้าง - วิธีทดสอบของเหลวใสว่ามีน้ำเป็นองค์ประกอบหรือไม่	25 (71.43 %)
ชั้นทำความเข้าใจปัญหา สิ่งที่โจทย์กำหนดให้มีอะไรบ้าง - สมการ $\text{CuSO}_4 \cdot 5\text{H}_2\text{O} \rightarrow \text{CuSO}_4 + 5\text{H}_2\text{O}$ และ $\text{CuSO}_4 + 5\text{H}_2\text{O} \rightarrow \text{CuSO}_4 \cdot 5\text{H}_2\text{O}$ - $\text{CuSO}_4 + 5\text{H}_2\text{O}$ จะได้ผลึกสีฟ้าของ $\text{CuSO}_4 \cdot 5\text{H}_2\text{O}$ - เผลา $\text{CuSO}_4 \cdot 5\text{H}_2\text{O}$ จะได้ผลึกสีขาวของ CuSO_4 - ของเหลวใส - $\text{CuSO}_4 \cdot 5\text{H}_2\text{O}$ 1 กรัม	25 (71.43 %)

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
สิ่งที่โจทย์ต้องการทราบมีอะไรบ้าง - วิธีทดสอบของเหลวใสมันมีน้ำเป็นองค์ประกอบหรือไม่	
ขั้นการวางแผนการแก้ปัญหา - นำ $CuSO_4 \cdot 5H_2O$ ไปเผาไฟ - หยดของเหลวใส่ลงไป - สังเกตการเปลี่ยนแปลง	25 (71.43 %)
ขั้นการนำแผนไปใช้แก้ปัญหา - นำ $CuSO_4 \cdot 5H_2O$ ใส่ลงในหลอดทดลอง - นำไปเผาไปจนได้ผลึกสีขาว - หยดของเหลวใส่ลงไป ถ้ามีสีฟ้าแสดงว่ามีน้ำเป็นองค์ประกอบ	26 (74.29 %)
ขั้นการตรวจสอบวิธีการแก้ปัญหา - นำไปเปรียบเทียบกับ $CuSO_4 + 5H_2O$	17 (48.57 %)

ข้อ 2 อ้าพลนำขวดน้ำหวานสีแดงซึ่งมีน้ำหวานปริมาตร $\frac{3}{4}$ ของขวดไปตั้งไว้กลางแดดโดยได้ทำเครื่องหมายแสดงปริมาตรของน้ำในขวดไว้ เมื่อเวลาผ่านไป 2 ชั่วโมง อ้าพลได้กลับมาดูขวดน้ำปรากฏว่าปริมาณน้ำลดลงจากบริเวณที่ทำเครื่องหมายไว้เล็กน้อย และมีหยดน้ำเกาะอยู่บริเวณด้านบนของขวด และมีไอน้ำเกิดขึ้นปริมาณหนึ่ง อ้าพลอยากทราบว่าขวดน้ำหวานนี้เข้าสู่ภาวะสมดุลของการเปลี่ยนสถานะแล้วหรือยัง อ้าพลจะต้องทำอย่างไรเพื่อให้ได้คำตอบนี้

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ขั้นทำความเข้าใจปัญหา สิ่งที่โจทย์กำหนดให้มีอะไรบ้าง - ปริมาณน้ำหวานเริ่มต้น - ปริมาณน้ำหวานเมื่อเวลาผ่านไป 2 ชั่วโมง สิ่งที่โจทย์ต้องการทราบมีอะไรบ้าง - ระบบเข้าสู่สมดุลของการเปลี่ยนสถานะหรือยัง	26 (74.29 %)
ขั้นการวางแผนการแก้ปัญหา - วัดปริมาตรน้ำ - ตรวจสอบปริมาตรที่เปลี่ยนแปลงทุก ๆ 15 นาที	20 (57.14 %)

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ขั้นการนำแผนไปใช้แก้ปัญหา - วัดปริมาตรน้ำหลังจากผ่านมา 2 ชั่วโมงแล้ว - วัดปริมาตรทุก ๆ 15 นาที - เปรียบเทียบปริมาตร ถ้าระดับน้ำไม่ลดลงแสดงว่าอยู่ในภาวะสมดุลแล้ว	19 (54.29 %)
ขั้นการตรวจสอบวิธีการแก้ปัญหา - ถ้าระดับน้ำไม่ลดลงให้ทำการทดลองต่ออีกระยะหนึ่ง ถ้ายังไม่ลดแสดงว่าเกิดภาวะสมดุล เพราะบางทีน้ำอาจจะเหือด	17 (48.57 %)

ข้อ 3 ค่าคงที่สมดุลของปฏิกิริยา $Zn(s) + 2H^+(aq) \leftrightarrow Zn^{2+}(aq) + H_2(g)$ และปฏิกิริยา $CO_2(g) + H_2O(l) \leftrightarrow H_2CO_3(aq)$ มีหน่วยเหมือนกันหรือไม่

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ขั้นทำความเข้าใจปัญหา สิ่งที่โจทย์กำหนดให้มีอะไรบ้าง - ปฏิกิริยา $Zn(s) + 2H^+(aq) \leftrightarrow Zn^{2+}(aq) + H_2(g)$ และปฏิกิริยา $CO_2(g) + H_2O(l) \leftrightarrow H_2CO_3(aq)$ สิ่งที่โจทย์ต้องการทราบมีอะไรบ้าง - ค่าคงที่สมดุลของทั้งสองปฏิกิริยามีหน่วยเหมือนกันหรือไม่	35 (100.00 %)
ขั้นการวางแผนการแก้ปัญหา - เขียนสมการ - ดูสถานะ - แทนค่าหน่วย	30 (85.71 %)
ขั้นการนำแผนไปใช้แก้ปัญหา - ค่าคงที่สมดุลของสมการ $Zn(s) + 2H^+(aq) \leftrightarrow Zn^{2+}(aq) + H_2(g)$ คือ $K = \frac{[H_2][Zn^{2+}]}{[H^+]^2} = \frac{(mol/dm^3)(mol/dm^3)}{(mol/dm^3)^2}$ ค่าคงที่สมดุลไม่มีหน่วย - ค่าคงที่สมดุลของสมการ $CO_2(g) + H_2O(l) \leftrightarrow H_2CO_3(aq)$ คือ $K = \frac{[H_2CO_3]}{[CO_2]} = \frac{(mol/dm^3)}{(mol/dm^3)}$ ค่าคงที่สมดุลไม่มีหน่วยเพราะดังนั้นจะได้ว่าค่าคงที่สมดุลของสมการทั้งสองไม่มีหน่วยเหมือนกัน	27 (77.14 %)

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ชั้นการตรวจสอบวิธีการแก้ปัญหา - ค่าคงที่สมดุลจะต้องไม่คิดของแข็ง และของเหลวบริสุทธิ์ ซึ่งจากสมการ ต้องไม่นำของแข็งและของเหลวบริสุทธิ์มาคิดด้วย	25 (77.43 %)

ข้อ 4 ปฏิกริยา $PCl_5(g) \leftrightarrow PCl_3(g) + Cl_2(g)$ ที่ภาวะเริ่มต้นความเข้มข้นของ $PCl_5(g)$ และ $PCl_3(g)$ มีค่าเท่ากับ 0.99 mol/dm^3 และ 0.21 mol/dm^3 ตามลำดับ ถ้าที่ภาวะสมดุล $Cl_2(g)$ มีความเข้มข้นเท่ากับ 0.39 mol/dm^3 ค่าคงที่สมดุลของปฏิกริยานี้มีค่าเท่าไร

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ชั้นทำความเข้าใจปัญหา สิ่งที่โจทย์กำหนดให้มีอะไรบ้าง - ความเข้มข้นเริ่มต้น $(PCl_5 = 0.99 \text{ mol/dm}^3, PCl_3 = 0.21 \text{ mol/dm}^3)$ - ความเข้มข้นที่ภาวะสมดุล ($Cl_2 = 0.39 \text{ mol/dm}^3$) สิ่งที่โจทย์ต้องการทราบมีอะไรบ้าง - ค่าคงที่สมดุลของปฏิกริยา	35 (100.00 %)
ชั้นการวางแผนการแก้ปัญหา - เขียนสมการ - ดูสถานะ - คำนวนโดยใช้หลักการหาค่าคงที่สมดุล	30 (85.71 %)
ชั้นการนำแผนไปใช้แก้ปัญหา ปฏิกริยาเคมีที่เกิดขึ้น คือ $PCl_5(g) \leftrightarrow PCl_3(g) + Cl_2(g)$ อัตราส่วนโดยโมลคือ 1: 1: 1 ความเข้มข้นเริ่มต้น 0.99 0.21 0 ความเข้มข้นที่เปลี่ยนแปลง 0.09-0.39 0.21+0.39 0+0.39 ความเข้มข้นที่ภาวะสมดุล 0.60 0.60 0.39 $K = \frac{[Cl_2][PCl_3]}{[PCl_5]}$ แทนค่า $K = \frac{(0.39)(0.60)}{0.60} = 0.39$ ค่าคงที่สมดุล คือ 0.39	27 (77.14 %)

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ชั้นการตรวจสอบวิธีการแก้ปัญหา - ค่าคงที่สมดุลหาจากความเข้มข้นที่ภาวะสมดุลและอัตราส่วนของ $PCl_5 : PCl_3 : Cl_2 = 1:1:1$ ดังนั้นเมื่อนำความเข้มข้นของ $PCl_5 = 0.60, PCl_3 = 0.60, Cl_2 = 0.39$ มาแทนค่าจึงถูกต้อง	20 (57.14 %)

ข้อ 5 จากปฏิกิริยา $Fe^{3+}(aq) + SCN^-(aq) \leftrightarrow FeSCN^{2+}(aq)$

สีเหลือง ไม่มีสี สีแดง

ถ้าต้องการให้สารละลายมีสีแดงเข้มข้นควรเติมสารชนิดใดต่อไปนี้จะลงไปในระบบ Fe^{3+}, SCN^- และ $FeSCN^{2+}$

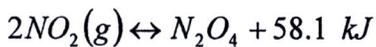
ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ชั้นทำความเข้าใจปัญหา สิ่งที่โจทย์กำหนดให้มีอะไรบ้าง - ปฏิกิริยา - สีของสาร สิ่งที่โจทย์ต้องการทราบมีอะไรบ้าง - ถ้าต้องการให้ระบบมีสีแดงเข้มข้น ต้องเติมสารใดลงไป	35 (100.00 %)
ชั้นการวางแผนการแก้ปัญหา - เขียนสมการ - เติมสารลงไปทีละชนิดในสมการ - ดูการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นจากกฎของ เลอชาเตอริเอ	31 (88.57 %)
ชั้นการนำแผนไปใช้แก้ปัญหา - เขียนสมการ - เติม Fe^{3+} สังเกต (เกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้า, แดง, เหลืองเพิ่ม) - เติม SCN^- สังเกต (เกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้า, แดงเพิ่ม) - เติม $FeSCN^{2+}$ สังเกต (เกิดปฏิกิริยาไปข้างหน้า, แดง, เหลืองเพิ่ม) - ดังนั้นต้องเติม SCN^-	29 (82.86 %)

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ขั้นการตรวจสอบวิธีการแก้ปัญหา - ทำการทดลองดูโดยแบ่งสารละลายสีแดงออกเป็น 4 ส่วน - เติม Fe^{3+} ลงในบีกเกอร์ใบที่ 1 เติม SCN^- ลงในบีกเกอร์ใบที่ 2 เติม $FeSCN^{2+}$ ลงในบีกเกอร์ใบที่ 3 บีกเกอร์ใบที่ 4 เก็บไว้เปรียบเทียบ - บันทึกผล	25 (71.43 %)

ข้อ 6 จากสมการ $BiCl_3(aq) + H_2O(g) \leftrightarrow BiOCl(s) + 2HCl(aq)$ เมื่อความดันของระบบเพิ่ม สมดุลจะเลื่อนไปในทิศทางใด

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ขั้นทำความเข้าใจปัญหา สิ่งที่โจทย์กำหนดให้มื่ออะไรบ้าง - สมการ $BiCl_3(aq) + H_2O(g) \leftrightarrow BiOCl(s) + 2HCl(aq)$ สิ่งที่โจทย์ต้องการทราบมีอะไรบ้าง - เมื่อความดันของระบบเพิ่มขึ้น สมดุลจะเลื่อนไปในทิศทางใด	35 (100.00 %)
ขั้นการวางแผนการแก้ปัญหา - เขียนสมการ - ดูจำนวนโมลของแก๊สในสมการ - ดูผลของการเพิ่มความดันตามกฎเลอชาเตอริเอ	28 (80.00 %)
ขั้นการนำแผนไปใช้แก้ปัญหา - จากกฎของเลอชาเตอริเอ เมื่อเพิ่มความดันให้แกระบบ สมดุลจะพยายามลดความดันที่เพิ่มขึ้น โดยเกิดไปในทิศทางที่มีจำนวนโมลของแก๊สน้อยกว่า ดังนั้นระบบจะปรับตัวไปทางขวามือ	32 (91.43 %)
ขั้นการตรวจสอบวิธีการแก้ปัญหา - ทดลองนำ $BiCl_3$ มาทำปฏิกิริยากับไอน้ำในกระบอกฉีดยา แล้วเพิ่มความดันเข้าไปโดยการกดกระบอกฉีดยา วัดปริมาตรของไอน้ำที่เปลี่ยนแปลงไป	24 (68.57 %)

ข้อ 7 จากปฏิกิริยาที่กำหนดให้ต่อไปนี้เมื่อเพิ่มอุณหภูมิให้แก่ระบบ ระบบจะเกิดการปรับตัวอย่างไรและสีของแก๊สจะเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

สีน้ำตาลแดง ไม่มีสี

ความเข้าใจ	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) (n=35)
ขั้นทำความเข้าใจปัญหา สิ่งที่โจทย์กำหนดให้มีอะไรบ้าง - ปฏิกิริยา $2NO_2(g) \leftrightarrow N_2O_4 + 58.1 \text{ kJ}$ สิ่งที่โจทย์ต้องการทราบมีอะไรบ้าง - เมื่อเพิ่มอุณหภูมิระบบจะเกิดการปรับตัวอย่างไร	35 (100.00 %)
ขั้นการวางแผนการแก้ปัญหา - เขียนสมการ - ดูว่าเป็นปฏิกิริยาดูดหรือคายความร้อน - ดูผลของการเพิ่มอุณหภูมิตามกฎของเลอชาเตอริเอ	28 (80.00 %)
ขั้นการนำแผนไปใช้แก้ปัญหา - เมื่อเพิ่มอุณหภูมิให้กับปฏิกิริยาคายความร้อนจะทำให้เกิดปฏิกิริยาย้อนกลับมากขึ้น ทำให้แก๊สมีสีน้ำตาลแดงมากขึ้น	(n=28) (80.00 %)
ขั้นการตรวจสอบวิธีการแก้ปัญหา - นำ NO_2 ใส่ลงในกระบอกฉีดยา แล้วนำไปให้ความร้อน บันทึกผลการทดลอง เปรียบเทียบกับคำตอบข้างต้น	26 (74.29 %)

ตารางที่ 6 แสดงการวิเคราะห์คะแนนนิมิตทางวิทยาศาสตร์เป็นรายบุคคล

เลขที่	คะแนนความเข้าใจนิมิต คะแนนเต็ม 30 คะแนน	ร้อยละของคะแนน ความเข้าใจนิมิต	ผลการทดสอบผ่านเกณฑ์ 70 % ของคะแนนเต็ม
1	24	80.00	ผ่าน
2	23	76.67	ผ่าน
3	24	80.00	ผ่าน
4	22	73.33	ผ่าน
5	22	73.33	ผ่าน
6	18	60.00	ไม่ผ่าน
7	26	86.67	ผ่าน
8	24	80.00	ผ่าน
9	17	56.67	ไม่ผ่าน
10	26	86.67	ผ่าน
11	18	60.00	ไม่ผ่าน
12	22	73.33	ผ่าน
13	19	63.33	ไม่ผ่าน
14	20	66.67	ไม่ผ่าน
15	22	73.33	ผ่าน
16	24	80.00	ผ่าน
17	23	76.67	ผ่าน
18	22	73.33	ผ่าน
19	23	76.67	ผ่าน
20	23	76.67	ผ่าน
21	24	80.00	ผ่าน
22	24	80.00	ผ่าน
23	19	63.33	ไม่ผ่าน
24	24	80.00	ผ่าน
25	19	63.33	ไม่ผ่าน
26	24	80.00	ผ่าน
27	21	70.00	ผ่าน
28	23	76.67	ผ่าน

ตารางที่ 6 แสดงการวิเคราะห์คะแนนนิมิตทางวิทยาศาสตร์เป็นรายบุคคล (ต่อ)

เลขที่	คะแนนความเข้าใจนิมิต คะแนนเต็ม 30 คะแนน	ร้อยละของคะแนน ความเข้าใจนิมิต	ผลการทดสอบผ่านเกณฑ์ 70 % ของคะแนนเต็ม
29	22	73.33	ผ่าน
30	22	73.33	ผ่าน
31	21	70.00	ผ่าน
32	21	70.00	ผ่าน
33	22	73.33	ผ่าน
34	24	80.00	ผ่าน
35	24	80.00	ผ่าน

ตารางที่ 7 แสดงผลการวิเคราะห์ความสามารถในการแก้ปัญหาในแต่ละขั้นตอนของนักเรียน
ชั้นที่ 1 ทำความเข้าใจปัญหา

เลขที่	คะแนนที่ได้ (คะแนนเต็ม 7 คะแนน)	คิดเป็นร้อยละ	ผลการทดสอบผ่านเกณฑ์ 70% ของคะแนนเต็ม
1	5	71.43	ผ่าน
2	7	100	ผ่าน
3	7	100	ผ่าน
4	7	100	ผ่าน
5	7	100	ผ่าน
6	6	85.71	ผ่าน
7	7	100	ผ่าน
8	7	100	ผ่าน
9	6	85.71	ผ่าน
10	7	100	ผ่าน
11	7	100	ผ่าน
12	7	100	ผ่าน
13	6	85.71	ผ่าน
14	6	85.71	ผ่าน
15	6	85.71	ผ่าน

ตารางที่ 7 แสดงผลการวิเคราะห์ความสามารถในการแก้ปัญหาในแต่ละขั้นตอนของนักเรียน
ชั้นที่ 1 ทำความเข้าใจปัญหา (ต่อ)

เลขที่	คะแนนที่ได้ (คะแนนเต็ม 7 คะแนน)	คิดเป็นร้อยละ	ผลการทดสอบผ่านเกณฑ์ 70% ของคะแนนเต็ม
16	7	100	ผ่าน
17	6	85.71	ผ่าน
18	7	100	ผ่าน
19	6	85.71	ผ่าน
20	6	85.71	ผ่าน
21	6	85.71	ผ่าน
22	6	85.71	ผ่าน
23	6	85.71	ผ่าน
24	6	85.71	ผ่าน
25	7	100	ผ่าน
26	7	100	ผ่าน
27	7	100	ผ่าน
28	7	100	ผ่าน
29	7	100	ผ่าน
30	7	100	ผ่าน
31	6	85.71	ผ่าน
32	6	85.71	ผ่าน
33	7	100	ผ่าน
34	5	71.43	ผ่าน
35	6	85.71	ผ่าน

ตารางที่ 8 แสดงผลการวิเคราะห์ความสามารถในการแก้ปัญหาในแต่ละขั้นตอนของนักเรียน
ชั้นที่ 2 วางแผนการแก้ปัญหา

เลขที่	คะแนนที่ได้ (คะแนนเต็ม 7 คะแนน)	คิดเป็นร้อยละ	ผลการทดสอบผ่านเกณฑ์ 70% ของคะแนนเต็ม
1	6	85.71	ผ่าน
2	5	71.43	ผ่าน
3	5	71.43	ผ่าน
4	7	100	ผ่าน
5	7	100	ผ่าน
6	7	100	ผ่าน
7	7	100	ผ่าน
8	6	85.71	ผ่าน
9	5	71.43	ผ่าน
10	5	71.43	ผ่าน
11	6	85.71	ผ่าน
12	4	57.14	ไม่ผ่าน
13	6	85.71	ผ่าน
14	4	57.14	ไม่ผ่าน
15	6	85.71	ผ่าน
16	5	71.43	ผ่าน
17	4	57.14	ไม่ผ่าน
18	5	71.43	ผ่าน
19	5	71.43	ผ่าน
20	4	57.14	ไม่ผ่าน
21	6	85.71	ผ่าน
22	4	57.14	ไม่ผ่าน
23	6	85.71	ผ่าน
24	5	71.42	ผ่าน
25	5	71.43	ผ่าน
26	4	57.14	ไม่ผ่าน
27	6	85.71	ผ่าน

ตารางที่ 8 แสดงผลการวิเคราะห์ความสามารถในการแก้ปัญหาในแต่ละขั้นตอนของนักเรียน
ชั้นที่ 2 วางแผนการแก้ปัญหา (ต่อ)

เลขที่	คะแนนที่ได้ (คะแนนเต็ม 7 คะแนน)	คิดเป็นร้อยละ	ผลการทดสอบผ่านเกณฑ์ 70% ของคะแนนเต็ม
28	4	57.14	ไม่ผ่าน
29	6	85.71	ผ่าน
30	6	85.71	ผ่าน
31	5	71.43	ผ่าน
32	7	100	ผ่าน
33	6	85.71	ผ่าน
34	7	100	ผ่าน
35	6	85.71	ผ่าน

ตารางที่ 9 แสดงผลการวิเคราะห์ความสามารถในการแก้ปัญหาในแต่ละขั้นตอนของนักเรียน
ชั้นที่ 3 นำแผนไปใช้แก้ปัญหา

เลขที่	คะแนนที่ได้ (คะแนนเต็ม 7 คะแนน)	คิดเป็นร้อยละ	ผลการทดสอบผ่านเกณฑ์ 70% ของคะแนนเต็ม
1	7	100	ผ่าน
2	4	57.14	ไม่ผ่าน
3	5	71.43	ผ่าน
4	4	57.14	ไม่ผ่าน
5	5	71.43	ผ่าน
6	6	85.71	ผ่าน
7	7	100	ผ่าน
8	6	85.71	ผ่าน
9	6	85.71	ผ่าน
10	6	85.71	ผ่าน
11	5	71.43	ผ่าน
12	5	71.43	ผ่าน
13	4	57.14	ไม่ผ่าน

ตารางที่ 9 แสดงผลการวิเคราะห์ความสามารถในการแก้ปัญหาในแต่ละขั้นตอนของนักเรียน
ชั้นที่ 3 นำแผนไปใช้แก้ปัญหา (ต่อ)

เลขที่	คะแนนที่ได้ (คะแนนเต็ม 7 คะแนน)	คิดเป็นร้อยละ	ผลการทดสอบผ่านเกณฑ์ 70% ของคะแนนเต็ม
14	5	71.43	ผ่าน
15	5	71.43	ผ่าน
16	5	71.43	ผ่าน
17	6	85.71	ผ่าน
18	6	85.71	ผ่าน
19	6	85.71	ผ่าน
20	6	85.71	ผ่าน
21	6	85.71	ผ่าน
22	5	71.43	ผ่าน
23	6	85.71	ผ่าน
24	6	85.71	ผ่าน
25	7	100	ผ่าน
26	6	85.71	ผ่าน
27	4	57.14	ไม่ผ่าน
28	5	71.43	ผ่าน
29	4	57.14	ไม่ผ่าน
30	5	71.43	ผ่าน
31	5	71.43	ผ่าน
32	4	57.14	ไม่ผ่าน
33	5	71.43	ผ่าน
34	5	71.43	ผ่าน
35	6	85.71	ผ่าน

ตารางที่ 10 แสดงผลการวิเคราะห์ความสามารถในการแก้ปัญหาในแต่ละขั้นตอนของนักเรียน
ชั้นที่ 4 ตรวจสอบวิธีการแก้ปัญหา

เลขที่	คะแนนที่ได้ (คะแนนเต็ม 7 คะแนน)	คิดเป็นร้อยละ	ผลการทดสอบผ่านเกณฑ์ 70% ของคะแนนเต็ม
1	1	14.29	ไม่ผ่าน
2	0	0.00	ไม่ผ่าน
3	5	71.43	ผ่าน
4	3	42.86	ไม่ผ่าน
5	5	71.43	ผ่าน
6	5	71.43	ผ่าน
7	5	71.43	ผ่าน
8	3	42.86	ไม่ผ่าน
9	4	57.14	ไม่ผ่าน
10	6	85.71	ผ่าน
11	5	71.43	ผ่าน
12	5	71.43	ผ่าน
13	5	71.43	ผ่าน
14	5	71.43	ผ่าน
15	2	28.57	ไม่ผ่าน
16	4	57.14	ไม่ผ่าน
17	5	71.43	ผ่าน
18	3	42.86	ไม่ผ่าน
19	5	71.43	ผ่าน
20	5	71.43	ผ่าน
21	2	28.57	ไม่ผ่าน
22	5	71.43	ผ่าน
23	3	42.86	ไม่ผ่าน
24	5	71.42	ผ่าน
25	4	57.14	ไม่ผ่าน
26	6	85.71	ผ่าน
27	4	57.14	ไม่ผ่าน

ตารางที่ 10 แสดงผลการวิเคราะห์ความสามารถในการแก้ปัญหาในแต่ละขั้นตอนของนักเรียน
 ชั้นที่ 4 ตรวจสอบวิธีการแก้ปัญหา (ต่อ)

เลขที่	คะแนนที่ได้ (คะแนนเต็ม 7 คะแนน)	คิดเป็นร้อยละ	ผลการทดสอบผ่านเกณฑ์ 70% ของคะแนนเต็ม
28	3	42.85	ไม่ผ่าน
29	4	57.14	ไม่ผ่าน
30	4	57.14	ไม่ผ่าน
31	5	71.43	ผ่าน
32	4	57.14	ไม่ผ่าน
33	3	42.86	ไม่ผ่าน
34	4	57.14	ไม่ผ่าน
35	5	71.43	ผ่าน

ภาคผนวก ง

- ตัวอย่างใบเบิกอุปกรณ์ในการทำการทดลอง
- ตัวอย่างแบบรายงานผลการปฏิบัติงาน
- ตัวอย่างแบบบันทึกหลังสอน

รายชื่อสมาชิก

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	หน้าที่
1	นาย สวัสดิ์ นิลนพคุณ	ประธาน
2	นาย กิตติภา ไตรพรหมพิทักษ์	รองประธาน
3	น.ส. สุวิภากรินทร์ คำมขย	เลขานุการ
4	น.ส. พิษณุมา ชวน/วิเศษกุล	สมาชิก
5	นาย ศิวะพงษ์ สีธาต	สมาชิก
6		สมาชิก

อุปกรณ์ที่เบิก

ลำดับที่	อุปกรณ์-จำนวน	รับ	ส่ง
1	หลอดทดลองขนาดเล็ก 6	✓	✓
2	ชุดย้อมเชื้อ 2	✓	✓
3	หลอดทดลอง 2	✓	✓
4	ชุดย้อมเชื้อ 1	✓	✓
5	ตะเกียงแอลกอฮอล์ 1	✓	✓
6	น้ำย้อมเชื้อ 2	✓	✓

ลำดับที่	อุปกรณ์-จำนวน	รับ	ส่ง
1	ชุดย้อมเชื้อขนาดเล็ก 1	✓	✓
	น้ำย้อมเชื้อ		
	หลอดทดลอง		
	ตะเกียง		

ลงชื่อ Paul
 (นางสาวสุภาวดี นิลนพคุณ)
 ผู้รับของ

ลงชื่อ Paul
 (นาย สวัสดิ์ นิลนพคุณ)
 ผู้ส่งของ

(นางสาวสุภาวดี นิลนพคุณ)
 ผู้ดูแลห้องปฏิบัติการเคมี

ใบงานกลุ่มที่ 6

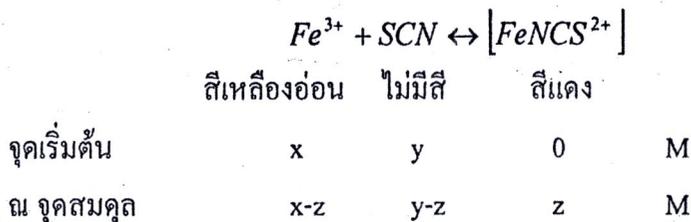
ประกอบการเรียน เรื่อง การคำนวณค่าคงที่สมดุล
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการสอนที่ 5 จำนวน 3 ชั่วโมง

จุดประสงค์การเรียนรู้

เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของระบบของภาวะสมดุลในปฏิกิริยาเคมี

ความรู้เบื้องต้น

การเกิดสีระหว่างการผสมสารละลายเฟอร์ริกไอออน(Fe^{3+}) กับสารละลายไซโอไซยานเนต (SCN^-) เป็นสีแดงของไอออนเชิงซ้อน (complex ion) ไซโอไซยานโตไอร์รอน(III)ไอออน ($FeNCS^{2+}$) ดังปฏิกิริยา

ค่าคงที่สมดุลในรูปความเข้มข้น (K_c) สามารถแสดงได้ในรูปอัตราส่วนความเข้มข้นของสารผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นที่สมดุลกับผลคูณของความเข้มข้นของสารเริ่มต้นที่เหลือ ณ จุดสมดุล

$$K_c = \frac{[FeNCS^{2+}]}{[Fe^{3+}][SCN^-]} = \frac{z}{(x-z)(y-z)} \dots\dots\dots(1)$$

ในทางปฏิบัติ การหาค่า K_c ของระบบที่สนใจ ทำโดยผสมสารละลาย Fe^{3+} ที่ทราบความเข้มข้นและปริมาตรที่แน่นอนกับสารละลาย SCN^- ที่ทราบความเข้มข้นและปริมาตรที่แน่นอน ปฏิกิริยาเกิดขึ้นรวดเร็วและไปข้างหน้าได้ไอออนเชิงซ้อนสีแดงของ $[FeNCS^{2+}]$ ค่าความเข้มข้นของ $[FeNCS^{2+}]$ จะขึ้นอยู่กับความเข้มข้นของสารตั้งต้นคือ $[Fe^{3+}]$ และ $[SCN^-]$

ณ จุดสมดุล ความเข้มข้นของ Fe^{3+} และ SCN^- จะลดลงเนื่องจากการใช้ในการเข้าทำปฏิกิริยา และส่วนที่เหลือจากปฏิกิริยาสามารถคำนวณจากผลต่างระหว่างจำนวน โมลของสารเริ่มต้น คือ Fe^{3+} และ SCN^- กับจำนวน โมลของผลิตภัณฑ์ ที่เกิดขึ้นคือ $[FeNCS^{2+}]$ แล้วเปลี่ยนให้อยู่ในรูปความเข้มข้นในหน่วย M

การหาค่าความเข้มข้นของไอออนเชิงซ้อน $[FeNCS^{2+}]$ ทำโดยการสร้างกราฟมาตรฐาน ด้วยการเตรียมชุดสารละลายมาตรฐานที่ทราบความเข้มข้นของ Fe^{3+} และ SCN^- หลาย ๆ ชุดที่มีความเข้มข้นที่แตกต่างกันประมาณ 4-5 หลอด แต่ละหลอดจะเกิดสีแดงของไอออนเชิงซ้อนที่มีความเข้มข้นของสีไม่เท่ากัน ซึ่งสามารถวัดความเข้มข้นของสีได้โดยการเทียบสีดังนี้

การเทียบสี เป็นการเปรียบเทียบความเข้มข้นสีของตัวอย่างกับชุดเทียบสีมาตรฐานที่ระบุความเข้มข้นที่แน่นอน โดยกำหนดความเข้มสีเป็นตัวเลขเรียงลำดับจากความเข้มข้นน้อยไปมาก เช่น 0, 1, 2, 3 และ 4 แล้วนำไปสร้างกราฟมาตรฐาน ต่อจากนั้นนำตัวอย่างไปเปรียบเทียบสีโดยใช้ตามองดูความเข้มของสีแล้วเทียบเคียงกับความเข้มของสีมาตรฐานที่เตรียมไว้ ว่าใกล้เคียงกับความเข้มของสีค่าใดมากที่สุด แล้วประมาณการอ่านค่าความเข้มข้นของสีที่ใกล้เคียงนั้นเป็นค่าความเข้มของสีของตัวอย่างที่สนใจ

สถานการณ์ปัญหา

การทดลอง การหาค่าคงที่สมดุล

อุปกรณ์และสารเคมี

1. 0.1 M HNO_3
2. 0.02 M $\text{Fe}(\text{NO}_3)_3$ in 0.01 M HNO_3 และ 0.002 M $\text{Fe}(\text{NO}_3)_3$ in 0.01 M HNO_3
3. 0.02 M NH_4SCN in 0.01 M HNO_3
4. บิวเรต ขนาด 50 และ 100 อย่างละ cm^3 2 อัน
5. บิวเรต ขนาด 250 และ 500 อย่างละ cm^3 1 อัน
6. บีกเกอร์ ขนาด 50 cm^3 6 ใบ
7. หลอดทดลอง ขนาด 10 cm^3 6 หลอด

ตอนที่ 1 การสร้างกราฟมาตรฐาน

1. เตรียมชุดสารละลายมาตรฐานจำนวน 5 ชุด โดยนำบีกเกอร์ ขนาด 50 cm^3 จำนวน 5 ใบ ใบสารละลายทั้ง 3 ชนิด คือ 0.02 M $\text{Fe}(\text{NO}_3)_3$, 0.002 M NH_4SCN และ 0.1 M HNO_3 จากบิวเรต ใส่ลงในบีกเกอร์ ตามอัตราส่วนดังแสดงในตารางที่ 1 โดยให้เตรียมสารละลายเรียงตามลำดับ โดยเริ่มจากสารละลายแบบลงค์ที่จะทำให้เกิดความเข้มข้นของ $[\text{FeNCS}^{2+}]$ ต่ำสุดก่อน จะได้สารละลายรวม 5 ชุด แก้วบีกเกอร์เพื่อสารละลายผสมกัน จากนั้นเทสารละลายในบีกเกอร์ใส่หลอดทดลองให้ความสูงเท่ากันทั้ง 5 หลอด แล้วสังเกตสีของหลอดทดลองทั้ง 5 หลอด

สารละลาย ชุดที่	0.02 M $\text{Fe}(\text{NO}_3)_3$ ใน 0.01M $\text{HNO}_3(\text{cm}^3)$	0.002 M NH_4SCN ใน 0.01M $\text{HNO}_3(\text{cm}^3)$	0.01M $\text{HNO}_3(\text{cm}^3)$
0	5	0	5
1	5	1	4
2	5	2	3
3	5	3	2
4	5	4	1

2. กำหนดความเข้มข้นของ $[FeNCS^{2+}]$ ที่เกิดขึ้นในสารละลายทั้ง 5 ชุด และบันทึกความเข้มข้นของ $[FeNCS^{2+}]$ เรียงลำดับความเข้มข้นจากต่ำไปสูง

3. สังเกตสีที่เกิดขึ้นแล้วแปลความหมายความเข้มของสีเป็นตัวเลขดังนี้ กำหนดให้แบลงค์มีความเข้มข้นของสีเท่ากับ 0 สีอ่อนมีความเข้มข้นของสีเท่ากับ 1 สีจางเท่ากับ 2 สีเข้มปานกลางเท่ากับ 3 สีเข้มจัดเท่ากับ 4 ตามลำดับ

4. นำไปพล็อตกราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างความเข้มข้นของสารละลาย (แกน x) กับความเข้มสี (แกน y) กราฟที่ได้เป็นเส้นตรง และจะใช้เป็นกราฟมาตรฐานในการคาดคะเนความเข้มข้นของสารละลายในตอนต่อไป

ตอนที่ 2 การหาค่าคงที่สมดุล

1. เตรียมชุดสารละลายตัวอย่างสำหรับหาค่าคงที่สมดุล โดยบีกเกอร์ขนาด 50 cm^3 จำนวน 1 ใบ ตามอัตราส่วนดังแสดงในตารางที่ 2 ทำเช่นเดียวกับตอนที่ 1

สารละลายชุดที่	0.002 M $Fe(NO_3)_3$ ใน $0.01M \text{ HNO}_3(\text{cm}^3)$	0.002 M NH_4SCN ใน $0.01M \text{ HNO}_3(\text{cm}^3)$	$0.01M \text{ HNO}_3(\text{cm}^3)$
5	5	5	0

2. นำสารละลายตัวอย่างที่เตรียมได้ตั้งแต่ชุดที่ 5 ในตารางที่ 2 ใส่หลอดทดลองโดยให้ความสูงของสารละลายเท่ากับตอนที่ 1 มาเปรียบเทียบความเข้มของสีกับความเข้มสีของสารละลายมาตรฐาน แปลความเข้มสีที่เทียบเคียงกับสารละลายมาตรฐานเป็นตัวเลข

3. นำตัวเลขไปอ่านจากกราฟมาตรฐานจะได้ความเข้มข้นของผลิตภัณฑ์ $[Fe(SCN)]^{2-}$ ณ จุดสมดุล

4. กำหนดความเข้มข้นของ $[FeNCS^{2+}]$ ที่เกิดขึ้น ณ สมดุล

5. กำหนดความเข้มข้นของ $[Fe^{3+}]$ ที่เกิดขึ้น ณ สมดุล

6. กำหนดความเข้มข้นของ $[SCN^-]$ ที่เกิดขึ้น ณ สมดุล

7. กำหนดค่าคงที่สมดุล

ผลการทดลอง

ตอนที่ 1 การสร้างกราฟมาตรฐาน

ปฏิกิริยาที่เกิดขึ้น คือ $Fe(NO_3)_3 + NH_4SCN \rightleftharpoons HNO_3$

อัตราส่วนจำนวน โมลที่เข้าทำปฏิกิริยาของ $Fe^{3+}:SCN^-:FeNCS^{2+} = 1:1$

ตารางผลการทดลอง

สารละลายชุดที่	$[SCN^-], (M)$	$[FeNCS^{2+}], (M)$	ความเข้มของสี	กำหนดเป็นตัวเลข
0(แบลงค์)	0	0	ไม่มีสี	0
1	0.2×10^{-4}	0.2×10^{-4}	สีจาง	1
2	0.4×10^{-4}	0.4×10^{-4}	สีอ่อน	2

3	0.6×10^{-4}	0.6×10^{-4}	สีเข้มปานกลาง	3
4	0.8×10^{-4}	0.8×10^{-4}	สีเข้มเพิ่มขึ้น	4

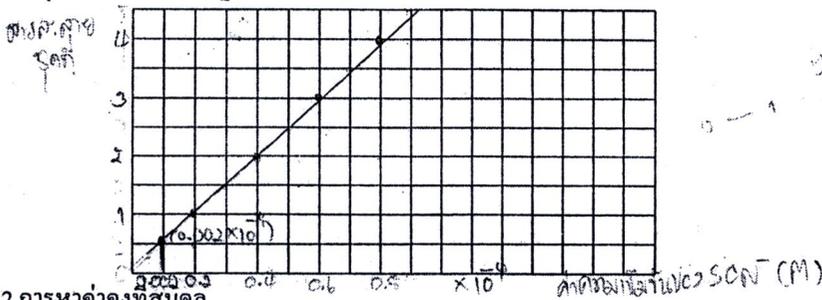
แสดงตัวอย่างการคำนวณ $[SCN^-]$ ของสารละลายชุดที่ 1 (เลือกมาแสดง 1 ชุด)

เลือกชุดที่ 4 ความเข้มข้นของ $NH_4SCN = 0.02$ M

ใน $1 dm^3$ หรือ $1000 cm^3$ มี $NH_4SCN = 0.02$ M.

$$1 cm^3 = \frac{4 \times 0.02}{1000} = 0.08 \times 10^{-3} = 0.8 \times 10^{-4}$$

เขียนกราฟชุดสารละลายมาตรฐาน

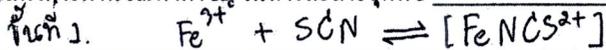

ตอนที่ 2 การหาค่าคงที่สมดุล

ตารางผลการทดลอง

สารละลายชุดที่	x,y,z จากสมการ(1)	S
ความเข้มข้นของสี (ตัวเลข)	-	0.1
$[FeNCS^{2+}]$ อ่านจากกราฟ, M	Z	0.002×10^{-4}
ปริมาตรของ Fe^{3+} เริ่มต้น, ml	-	5 cm^3
$[Fe^{3+}]$ เริ่มต้น, M	X	0.1×10^{-4}
$[Fe^{3+}]$ ณ จุดสมดุล, M	x-z	0.098×10^{-4}
ปริมาตร SCN^- เริ่มต้น, ml	-	5 cm^3
$[SCN^-]$ เริ่มต้น, M	Y	0.1×10^{-4}
$[SCN^-]$ ณ จุดสมดุล, M	y-z	0.098×10^{-4}
K_c ของสารละลาย	-	

แสดงการคำนวณหาค่า K_c ในสารละลายชุดที่ 5

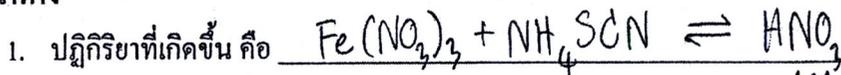
ในที่ 2. $K = \frac{[FeNCS^{2+}]}{[Fe][SCN^-]} = \frac{Z}{(x-z)(y-z)}$

แทนค่าความเข้มข้น ณ จุดสมดุล

$$= \frac{0.002 \times 10^{-4}}{(0.098 \times 10^{-4})(0.098 \times 10^{-4})}$$

$$= \frac{0.002}{0.009604 \times 10^{-4}} = 0.2 \times 10^4$$

คำถามนำทาง

3. แสดงการคำนวณ $[\text{SCN}^-]$ ของสารละลายชุดที่ 1

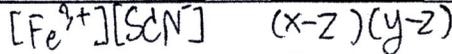
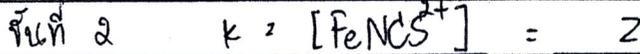
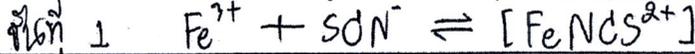
1 dm³ หรือ 1,000 cm³ มี SCN⁻ อยู่ 0.02 M

ถ้า 1 cm³ จะมี SCN⁻ = $\frac{0.02 \times 1}{1,000}$

= 0.02×10^{-3}

= 0.2×10^{-4}

4. แสดงการคำนวณหาค่า K_c ในสารละลายชุดที่ 5

แทนค่าความเข้มข้น ณ จุดสมดุล $K = \frac{0.002 \times 10^{-4}}{(0.098 \times 10^{-4})(0.098 \times 10^{-4})}$

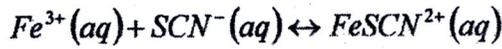
= 0.2×10^4

5. สรุปการทดลองนี้ได้อย่างไร จากผลการทดลองสรุปได้ว่า ค่าคงที่ 1 เพื่อเปรียบเทียบสาร NH₄SCN ใน HNO₃ จะทำให้ความเข้มข้นของสปีชีส์ในสารละลายจากชุดทดลองที่ 2 ได้สารละลายที่เข้มข้นกว่า ที่สามารถพบได้จากราคาของความเข้มข้นของสารละลายที่ 1 ค่าคงที่ด้วยสมบัติของสารที่ทราบค่าของค่าคงที่ของสารละลาย

ข้อกำหนดของการปฏิบัติงาน

1. นักเรียนสามารถตอบคำถามนำทางทุกข้ออย่างถูกต้อง
2. สิ่งที่นักเรียนควรคำนึงถึงคือ
3. บันทึกผลการทดลองให้ตรงกับสิ่งที่สังเกตได้
4. การสรุปผลการทดลอง เป็นการอธิบายผลการทดลองให้สอดคล้องกับข้อมูลที่บันทึก

การทดลองปฏิกิริยาระหว่างสารละลาย $Fe(NO_3)_3$ กับสารละลาย NH_4SCN เขียนสมการได้ดังนี้

สีเหลืองอ่อน ไม่มีสี สีส้มแดง

1. นำบีกเกอร์มา 4 บีกเกอร์เติมสารละลาย NH_4SCN 0.01 mol/dm^3 จำนวน 2 cm^3 และ สารละลาย $Fe(NO_3)_3$ 0.01 mol/dm^3 จำนวน 2 cm^3 เขย่าเบา ๆ
2. เก็บบีกเกอร์ที่ 1 ไว้เปรียบเทียบกับสี
3. นำบีกเกอร์ที่ 2 มาเติมสารละลาย $Fe(NO_3)_3$ 0.01 mol/dm^3 จำนวน 2 cm^3 เขย่าเบา ๆ
4. นำบีกเกอร์ที่ 3 มาเติมสารละลาย NH_4SCN 0.01 mol/dm^3 จำนวน 2 cm^3 เขย่าเบา ๆ
5. นำบีกเกอร์ที่ 4 มาเติมสารละลาย $NaOH$ 0.1 mol/dm^3 จำนวน 2 cm^3 เขย่าเบา ๆ
6. นำสารละลายในบีกเกอร์ที่ 1 ใส่หลอดทดลองที่ 1 ปริมาตร 2 cm^3
7. นำสารละลายในบีกเกอร์ที่ 2, 3 และ 4 ใส่หลอดทดลองที่ 2, 3 และ 4 ตามลำดับ หลอดละ 2 cm^3 บันทึกสีและตะกอนที่ได้เปรียบเทียบกับหลอดที่ 1

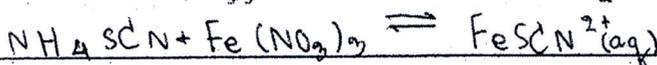
ผลการทดลอง

ตารางบันทึกผลการทดลอง

หลอดทดลองที่	สิ่งที่ได้จากการสังเกตสีของสารละลายและตะกอนที่เกิดขึ้น
1	สีส้มแดง
2	สีส้มแดงแต่สีเข้มกว่าสีส้มแดงมากกว่าหลอดที่ 1
3	สีส้มแดงแต่สีเข้มกว่าสีส้มแดงมากกว่าหลอดที่ 1
4	สีขาวขุ่นอ่อนและตกตะกอน

คำถามนำทาง

1. เมื่อหยดสารละลาย $Fe(NO_3)_3$ ลงในสารละลาย $NaSCN$ เกิดปฏิกิริยาเคมีดังนี้

สารละลายผสมมีสี สีส้มแดง ซึ่งเป็นสีของสาร $FeSCN^{2+}$

2. เมื่อเติม Fe^{3+} ไปรบกวนสมดุลในหลอดทดลองที่ 2 เมื่อเข้าสู่ภาวะสมดุลใหม่สารละลายมีสี สีส้มแดงเข้ม แสดงว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงคือสมดุลคือ

สมการเลื่อนไป

ข้างหน้า

ข้อนกลับ

- ความเข้มข้นของ Fe^{3+} ลดลง เพิ่มขึ้น
 ความเข้มข้นของ SCN^- ลดลง เพิ่มขึ้น
 ความเข้มข้นของ $FeSCN^{2+}$ ลดลง เพิ่มขึ้น

3. เมื่อเติม SCN^- ลงไปรบกวนสมดุลในหลอดทดลองที่ 3 เมื่อเข้าสู่ภาวะสมดุลใหม่ สารละลายมีสี สีเข้มขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสมดุลคือ

- สมการเลื่อนไป ข้างหน้า ข้อนกลับ
 ความเข้มข้นของ Fe^{3+} ลดลง เพิ่มขึ้น
 ความเข้มข้นของ SCN^- ลดลง เพิ่มขึ้น
 ความเข้มข้นของ $FeSCN^{2+}$ ลดลง เพิ่มขึ้น

4. การรบกวนสมดุลของระบบเมื่อเพิ่ม OH^- ลงไปในสารละลายหลอดที่ 4 ซึ่งจะเข้าไปทำปฏิกิริยากับ Fe^{3+} ทำให้เกิด $Fe(OH)_3$ เป็นของแข็งสีน้ำตาลแดงจะเกิดผลกระทบ คือ

- สีของสารละลาย จางลง เข้มขึ้น
 ความเป็นตะกอน เกิด ไม่เกิด
 สมการเลื่อนไป ข้างหน้า ข้อนกลับ
 ความเข้มข้นของ Fe^{3+} ลดลง เพิ่มขึ้น
 ความเข้มข้นของ SCN^- ลดลง เพิ่มขึ้น
 ความเข้มข้นของ $FeSCN^{2+}$ ลดลง เพิ่มขึ้น

สีของตะกอน คือ สีคล้ายสีน้ำนม

5. นักเรียนจะสรุปผลการทดลองนี้ได้อย่างไร

จากผลการทดลองสรุปได้ว่า เมื่อเติมสารละลาย $Fe(NO_3)_3$ ทำกับสารละลาย NH_4SCN จะเกิดไอออนของ $FeSCN^{2+}$ ซึ่งมีสีเข้มแดง และเมื่อเติม $Fe(NO_3)_3$ ลงในหลอดที่ 2 ก็จะช่วยให้ได้สาร เข้มขึ้นแต่ถ้าเติม NH_4SCN ลงในหลอดที่ 1 สารละลายก็จะจางลง และเมื่อเติม $NaOH$ ลงในหลอดที่ 4 สารทำ \equiv กับแล้ว สารก็จะขาวลงจากขุ่น

ข้อกำหนดของการปฏิบัติงาน

1. นักเรียนสามารถตอบคำถามนำทางทุกข้ออย่างถูกต้อง

2. สิ่งที่นักเรียนควรคำนึงถึงคือ

บันทึกผลการทดลองให้ตรงกับสิ่งที่สังเกตได้

การสรุปผลการทดลอง เป็นการอธิบายผลการทดลองให้สอดคล้องกับข้อมูลที่บันทึกไว้

ความเข้มข้นของ Fe^{3+}	☐ ลดลง	☒ เพิ่มขึ้น
ความเข้มข้นของ SCN^-	☒ ลดลง	☐ เพิ่มขึ้น
ความเข้มข้นของ $FeSCN^{2+}$	☐ ลดลง	☒ เพิ่มขึ้น

3. เมื่อเติม SCN^- ลงไปรบกวนสมดุลในหลอดทดลองที่ 3 เมื่อเข้าสู่ภาวะสมดุลใหม่ สารละลายมีสี สีชมพูอ่อน เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสมดุลคือ

สมการเลื่อนไป	☒ ข้างหน้า	☐ ย้อนกลับ
ความเข้มข้นของ Fe^{3+}	☒ ลดลง	☐ เพิ่มขึ้น
ความเข้มข้นของ SCN^-	☐ ลดลง	☒ เพิ่มขึ้น
ความเข้มข้นของ $FeSCN^{2+}$	☐ ลดลง	☒ เพิ่มขึ้น

4. การรบกวนสมดุลของระบบเมื่อเพิ่ม OH^- ลงไปในสารละลายหลอดที่ 4 ซึ่งจะเข้าไปทำปฏิกิริยากับ Fe^{3+} ทำให้เกิด $Fe(OH)_3$ เป็นของแข็งสีน้ำตาลแดงจะเกิดผลกระทบ คือ

สีของสารละลาย	☒ จางลง	☐ เข้มขึ้น
ความเป็นตะกอน	☐ เกิด	☒ ไม่เกิด
สมการเลื่อนไป	☐ ข้างหน้า	☒ ย้อนกลับ
ความเข้มข้นของ Fe^{3+}	☒ ลดลง	☐ เพิ่มขึ้น
ความเข้มข้นของ SCN^-	☐ ลดลง	☒ เพิ่มขึ้น
ความเข้มข้นของ $FeSCN^{2+}$	☒ ลดลง	☐ เพิ่มขึ้น

สีของตะกอน คือ สีคล้ายส้ม

5. นักเรียนจะสรุปผลการทดลองนี้ได้อย่างไร

จากผลการทดลองสรุปได้ว่า เมื่อเราเติมสารละลาย $Fe(NO_3)_3$ ทำกับสารละลาย NH_4SCN จะได้ไอออนของ $FeSCN^{2+}$ ซึ่งมีสีส้มแดง และเมื่อเติม $Fe(NO_3)_3$ ลงในหลอดที่ 2 ก็จะทำให้สีเข้มขึ้น แต่เมื่อเติมสาร NH_4SCN ลงในหลอดที่ 3 สีของสารก็เข้มขึ้น และเมื่อเติม $NaOH$ ลงในหลอดที่ 4 สารทั้ง 3 ก็เปลี่ยนสีจาก...

ข้อกำหนดของการปฏิบัติงาน

1. นักเรียนสามารถตอบคำถามนำทางทุกข้ออย่างถูกต้อง

2. สิ่งที่นักเรียนควรคำนึงถึงคือ

บันทึกผลการทดลองให้ตรงกับสิ่งที่สังเกตได้

การสรุปผลการทดลอง เป็นการอธิบายผลการทดลองให้สอดคล้องกับข้อมูลที่บันทึกไว้

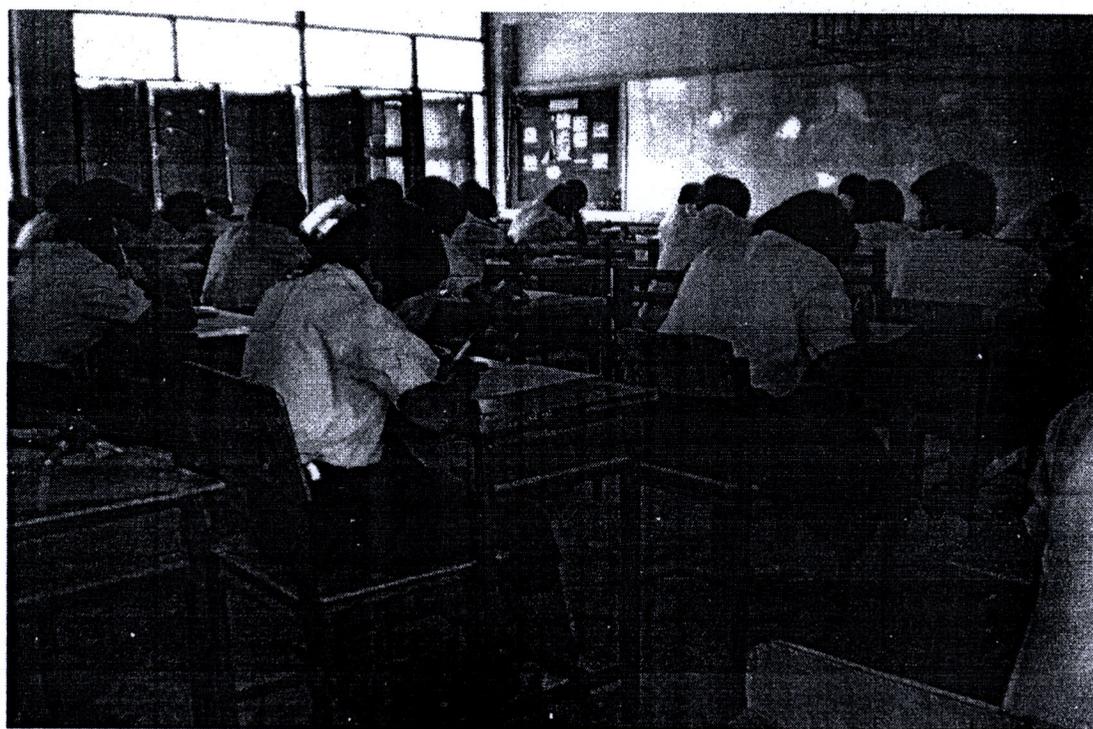
แหล่งวิทยาการ

1. ห้องสมุด โรงเรียนหนองนาคำวิทยาคม
2. หนังสือเรียนของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิชาเคมี 3
3. คู่มือสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์พื้นฐานและเพิ่มเติมวิชาเคมีช่วงชั้นที่ 4 เล่มที่ 3
4. หนังสือเรียนเสริมมาตรฐานแม่ค เรื่องสมมูลเคมี
5. หนังสือ Hi-Ed's chemistry เคมี ม.5 เล่ม 3

ภาคผนวก จ

ตัวอย่างรูปภาพประกอบกิจกรรมการเรียนรู้การสอน
ตามทฤษฎีการสร้างความรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้จากการแก้ปัญหา

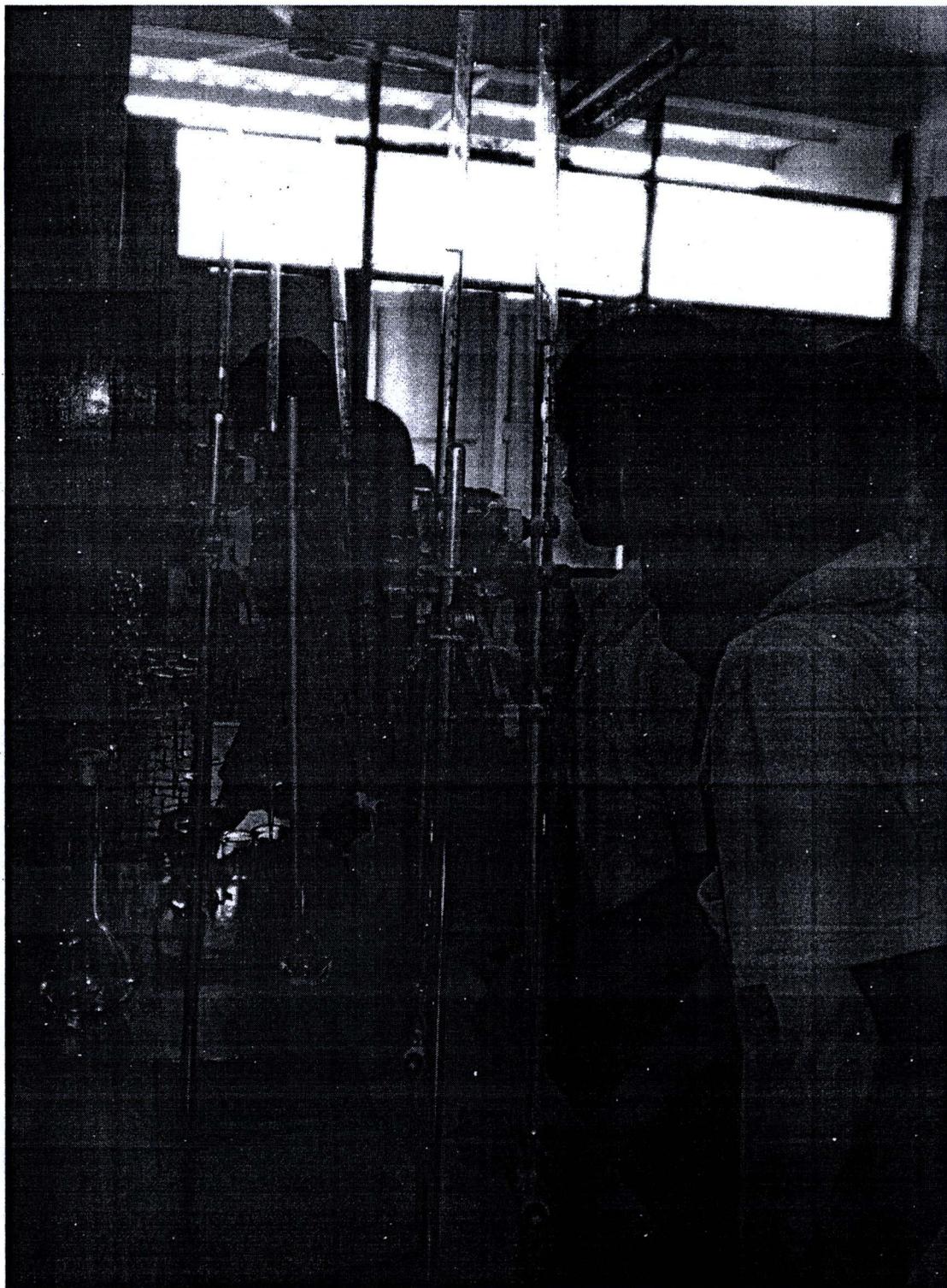
ภาพตัวอย่าง

ภาพที่ 6 ทดสอบวัดมโนมตินักเรียนหลังเรียน

ภาพตัวอย่าง

ภาพประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้จากการแก้ปัญหา

ภาพที่ 7 นักเรียนทดลองในแผนการทดลองที่ 5 เรื่อง การคำนวณค่าคงที่สมดุล

ภาพตัวอย่าง

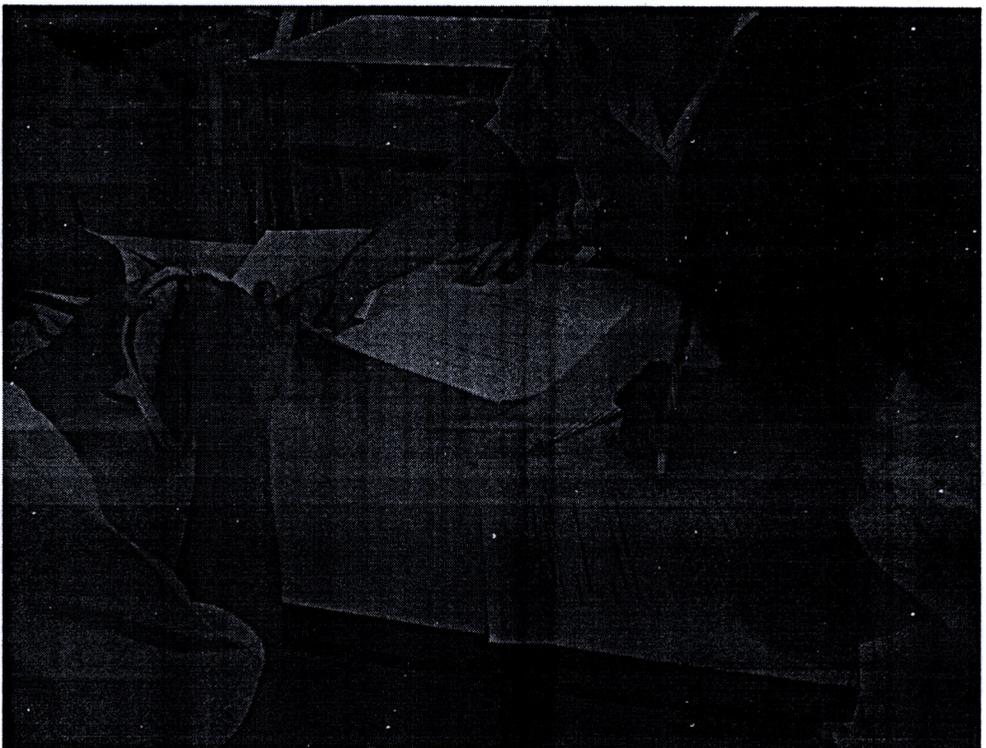
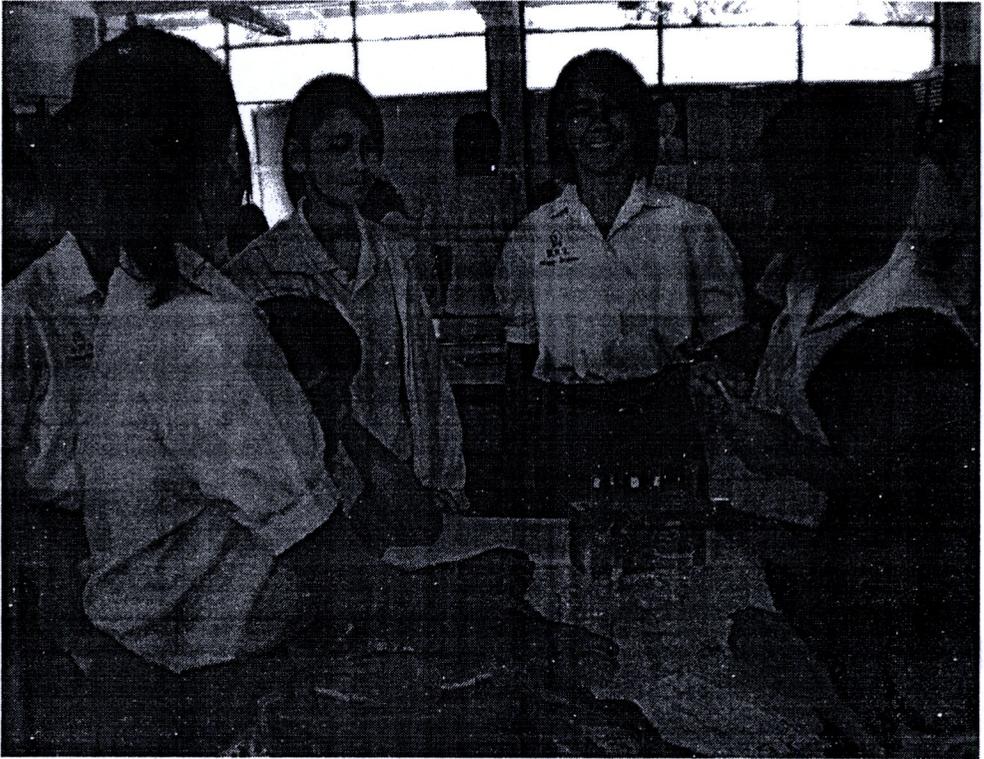
ภาพประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้จากการแก้ปัญหา

ภาพที่ 8 นักเรียนทดลองในแผนการทดลองที่ 6 เรื่อง ความเข้มข้นกับภาวะสมดุล โดยมีครูให้คำแนะนำตามความจำเป็นอย่างใกล้ชิด

ภาพตัวอย่าง

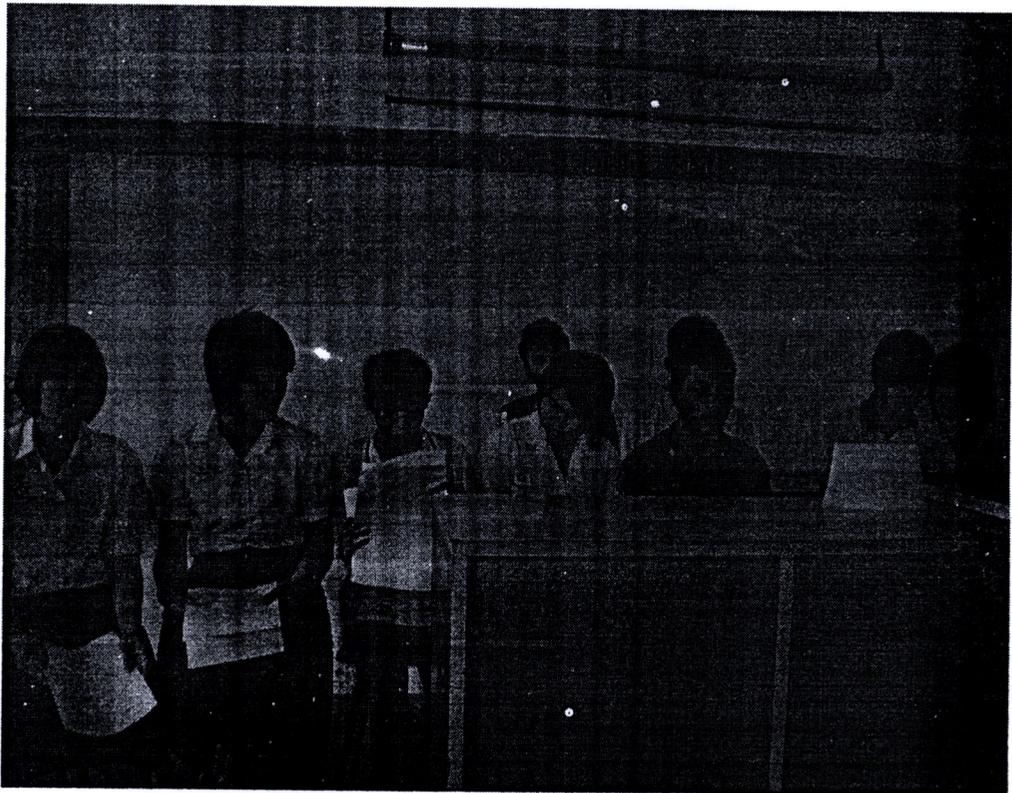
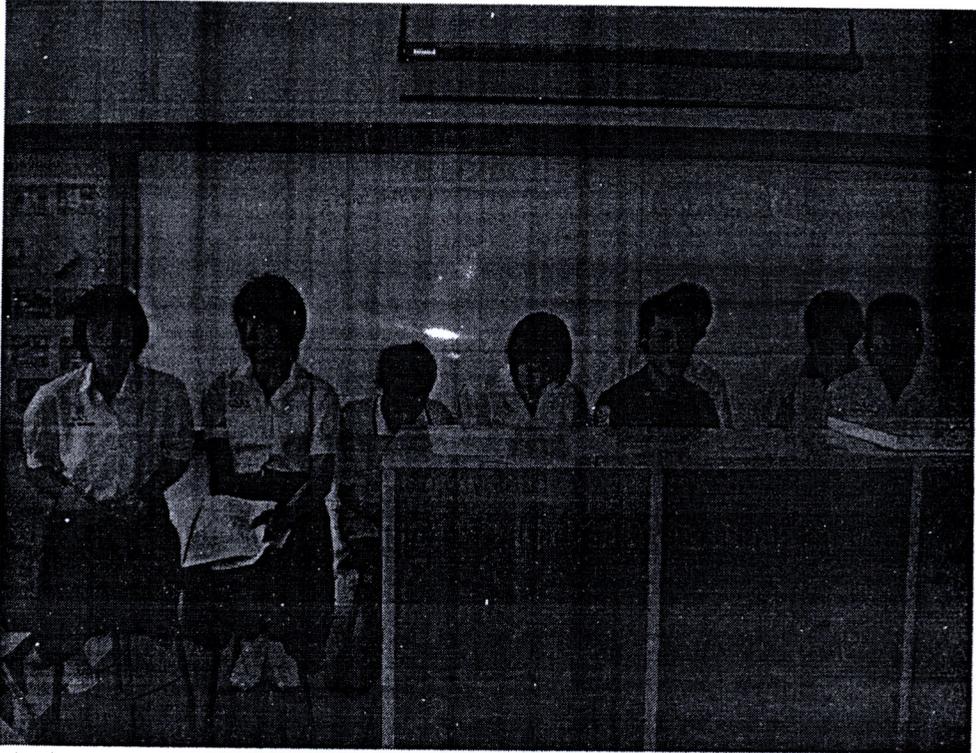
ภาพประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้จากการแก้ปัญหา

ภาพที่ 9 นักเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในกลุ่มย่อย

ภาพตัวอย่าง

ภาพประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้จากการแก้ปัญหา

ภาพที่ 10 นักเรียนจัดการอภิปรายเพื่อหาข้อสรุปที่ได้

ภาคผนวก ฉ
หนังสือราชการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น โทร. 12551-6 ต่อ 138
 ที่ ศธ 0514.5/ว.013 วันที่ 12 มกราคม 2552
 เรื่อง ขออนุญาตแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ

เรียน อาจารย์ ดร.ปัฐมาภรณ์ พิมพทอง

ด้วย นางสาวสุธาสินี ตีร์ภษา รหัสประจำตัว 495050093-6 นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้จากการแก้ปัญหา เรื่อง สมดุลเคมี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในการศึกษาครั้งนี้ จำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและพิจารณาเนื้อหาของแบบวัดความถนัด แผนการสอน และแบบทดสอบวัดมโนคติ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อทำวิทยานิพนธ์ ในกรณีนี้ คณะศึกษาศาสตร์ พิจารณาแล้ว เห็นว่า ท่าน เป็นผู้มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอแต่งตั้งเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและพิจารณาเครื่องมือดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

(รองศาสตราจารย์ ดร.วัลลภา อารีรัตน์)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะศึกษาศาสตร์

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น โทร. 12551-6 ต่อ 138
 ที่ ศธ 0514.5/ว.013 วันที่ 12 มกราคม 2552
 เรื่อง ขออนุญาตแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น

ด้วย นางสาวสุธาสิณี ตรีรักษา รหัสประจำตัว 495050093-6 นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้จากการแก้ปัญหา เรื่อง สมดุลเคมี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในการศึกษาครั้งนี้ จำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและพิจารณาเนื้อหาของแบบวัดความถนัด แผนการสอน และแบบทดสอบวัดมโนคติ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อทำวิทยานิพนธ์ ในกรณีนี้ คณะศึกษาศาสตร์ พิจารณาแล้ว เห็นว่า อาจารย์ดวง สัจจโกชน์ เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอแต่งตั้งเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและพิจารณาเครื่องมือดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

(รองศาสตราจารย์ ดร.วัลลภา อารีรัตน์)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะศึกษาศาสตร์

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น โทร. 12551-6 ต่อ 138
 ที่ ศธ 0514.5/ว.013 วันที่ 12 มกราคม 2552
 เรื่อง ขออนุญาตแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น

ด้วย นางสาวสุธาสิณี ตีรักษา รหัสประจำตัว 495050093-6 นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้จากการแก้ปัญหา เรื่อง สมดุลเคมี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในการศึกษาครั้งนี้ จำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและพิจารณาเนื้อหาของแบบวัดความถนัด แผนการสอน และแบบทดสอบวัดมโนคติ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อทำวิทยานิพนธ์ ในกรณี คณะศึกษาศาสตร์ พิจารณาแล้ว เห็นว่า อาจารย์ประเทืองสุข มณีล้ำ เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอแต่งตั้งเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและพิจารณาเครื่องมือดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

(รองศาสตราจารย์ ดร.วัลลภา อารีรัตน์)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ นางสาวสุธาสินี ศิริรักษา เกิดวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2523
ภูมิลำเนา 168/14 ถ.ประชาสโมสร์ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ขอนแก่น
การศึกษา จบการศึกษา วิทยาศาสตร์บัณฑิต เอกเคมี จากคณะวิทยาศาสตร์
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เมื่อปี พ.ศ. 2545 เข้าศึกษาต่อในหลักสูตร
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในปีการศึกษา 2549
ปัจจุบันรับราชการครู ตำแหน่งครูอันดับ คศ.1 โรงเรียนกัลยาณวัตร จ.ขอนแก่น (40000)

